

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen, de gevraagde informatie in te vullen (en de overeenkomst te ondertekenen en af te geven).

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling met

Titel: Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het verenigingslandschap in Maaseik

Richting: master in de toegepaste economische wetenschappen - beleidsmanagement

Jaar: 2008

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Ik ga akkoord,

LAMBRECHTS, Katrien

Datum: 5.11.2008

QUETIN, Sophie

Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het verenigingslandschap in Maaseik

Katrien Lambrechts, Sophie Quetin

promotor :

Prof. dr. Nan TORFS

co-promotor :

De heer Steven MATHEI

Woord Vooraf

Deze eindverhandeling vormt het sluitstuk van onze opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt. Het gaf ons voldoening om onze opgedane kennis tijdens onze opleiding in deze thesis te benutten.

We willen in dit voorwoord iedereen bedanken die ervoor gezorgd heeft dat deze thesis tot stand is kunnen komen.

In de eerste plaats willen onze promotor Prof. Dr. Nan Torfs en co-promotor de heer Steven Matheï bedanken. Zij hebben ons bijgestaan in het geven van kritische bedenkingen, feedback en suggesties, waarvoor onze oprechte dank.

Daarnaast bedanken we ook de stad Maaseik voor hun bereidwillige medewerking. We zijn de stad dankbaar voor de nuttige informatie die ze ons verschaften. Ook danken we alle verenigingen in Maaseik die tijd hebben gemaakt om de vragenlijst in te vullen.

Ook willen we Mevrouw Thea Bastiaens van KBC, Mijnheer Erik Haenen van HS&P en Mijnheer Jos Voets van AXA danken om tijd vrij te maken voor een interview. Zij hebben ons kunnen beantwoorden op al onze vragen.

Tenslotte willen we onze familie, vrienden en medestudenten bedanken voor hun steun tijdens onze studies.

Katrien Lambrechts,
Sophie Quetin,

2008

Samenvatting

België staat vaak economisch, sociaal en cultureel vooraan in de statistieken. Ook wat betreft het verenigingsleven doet ons land het goed. België is een land van zeer vele, kleine en grote, verenigingen. Aangezien het verenigingsleven van groot belang is voor onze samenleving verwacht de maatschappij dat de overheid deze verenigingen ondersteunt. De wetgeving aangaande verenigingen zorgt vaak voor veel onduidelijkheid. Enerzijds doordat er voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid geen specifieke wetgeving bestaat, anderzijds doordat de wetgeving voor de VZW's moeilijk te begrijpen is. Zo zijn er problemen wat betreft de boekhoudkundige, juridische en de fiscale regelgeving. Deze wetgeving moet eenvoudig en logisch zijn zodat de gewone burger zonder problemen aan het verenigingsleven kan deelnemen.

In deze thesis is het de bedoeling dat bovengenoemde problemen in kaart gebracht en geanalyseerd worden. Vervolgens trachten we enkele aanbevelingen te geven.

Deze thesis maakt deel uit van een project in samenwerking met elf andere studenten van de Universiteit Hasselt. In dit onderzoek zal er aan de hand van twee vragenlijsten een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het verenigingsleven in Limburg uitgevoerd worden. Deze vragenlijsten werden afgenomen in acht Limburgse gemeenten, wij behandelen deze analyse voor de gemeente Maaseik.

Er zijn vijf onderdelen te onderscheiden in deze thesis. In deel 1 wordt aandacht geschonken aan de probleemstelling en het onderzoeksopzet. Deel 2 handelt over de analyse van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. In deel 3 wordt de theorie over de onderwerpen voor de VZW kort toegelicht. Vervolgens zal in deel 4 een analyse van het verenigingsleven in Maaseik verricht worden. In het laatste deel worden conclusies en aanbevelingen besproken.

In deel 1 wordt het probleem geschetst. We beschrijven de vereniging in het algemeen, halen de wetgeving aan en we geven een grondige vergelijking tussen de VZW en de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Ook wordt het onderzoeksproces beschreven en de onderzoeksdoelen geformuleerd.

In het volgende deel zal de analyse van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid gebeuren aan de hand van verschillende onderwerpen, zoals de aansprakelijkheid en de ontbinding. Eerst wordt telkens een theoretische achtergrond met betrekking tot het onderwerp gegeven en dan wordt de keuze en de analyse van de vragen besproken. Aan de hand van deze theorie en de analyse van de resultaten uit de vragenlijsten, trekken we conclusies per onderwerp. Naast deze analyse van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid per onderwerp, wordt in een laatste hoofdstuk de situatie van België, wat betreft verenigingen, vergeleken met deze in Nederland.

Deel 3 geeft kort de theorie weer voor de VZW voor de verschillende onderwerpen. We bespreken deze theorie omdat dit belangrijk is voor de analyse van het verenigingsleven in Maaseik, waar uiteraard zowel verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid als VZW's aanwezig zijn.

In deel 4, de analyse van het verenigingsleven in Maaseik, worden opvallende punten besproken die naar boven kwamen tijdens de verwerking van de resultaten. In deze analyse worden zowel de VZW's als de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid behandeld.

In het laatste deel worden conclusies en aanbevelingen gegeven. Eerst zullen er algemene conclusies en aanbevelingen volgen die we al kunnen halen uit de conclusies die we in deel 2 per onderwerp getrokken hebben. Ook zullen conclusies en aanbevelingen aan bod komen voor de gemeente Maaseik. Uit alle vermelde aanbevelingen lichten we vervolgens de door ons verkozen optie toe. Wij kiezen namelijk een systeem voor verenigingen in België zoals in Nederland. Daar is er sprake van verenigingen met volledige of beperkte rechtsbevoegdheid. De problematiek van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt zo vermeden.

Inhoudsopgave

Deel 1

1	De probleemstelling	- 12 -
1.1	Situering van het probleem.....	- 12 -
1.1.1	De vereniging in het algemeen.....	- 14 -
1.1.2	Definitie	- 14 -
1.1.3	Vrijheid van vereniging	- 16 -
1.1.4	Verbod van bepaalde verenigingen	- 17 -
1.1.5	Kenmerken van een vereniging	- 17 -
1.1.6	De overeenkomst van vereniging	- 19 -
1.2	Wetgeving	- 19 -
1.2.1	VZW-wet.....	- 19 -
1.2.2	Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 20 -
1.2.3	Vergelijking VZW-vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 20 -
2	Het onderzoek.....	- 24 -
2.1	Het onderzoeksprobleem	- 24 -
2.1.1	Centrale onderzoeksvraag	- 24 -
2.2	Het onderzoeksopzet	- 25 -
2.3	Het onderzoeksproces.....	- 26 -
2.4	Populatieonderzoek	- 31 -
2.4.1	Populatie.....	- 31 -
2.4.2	Contactkeuze en steekproefkeuze van de verenigingen	- 33 -
2.5	Onderzoeksdoelen.....	- 36 -
2.5.1	Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 36 -
2.5.2	Analyse verenigingsleven in Maaseik.....	- 36 -
2.5.3	Conclusies en aanbevelingen	- 36 -

Deel 2

1	Inleiding.....	- 37 -
2	De identiteitskaart	- 39 -
2.1	Theoretische achtergrond van de identiteitskaart voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 39 -
2.1.1	De definitie van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.....	- 39 -
2.1.2	Historiek van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 41 -
2.1.3	De naam van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 42 -
2.1.4	De leden van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 42 -
2.1.5	Voor-en nadelen van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en een VZW- -	47
2.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de identiteitskaart	- 48 -
2.2.1	Algemeen.....	- 49 -
2.2.2	Sector	- 50 -
2.2.3	Situatieschets	- 51 -
2.2.4	Specifiek voor de feitelijke vereniging	- 53 -
2.2.5	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de identiteitskaart.....	- 54 -
3	Structuur en doel.....	- 57 -
3.1	Theoretische achtergrond van de structuur en het doel voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 57 -
3.1.1	De structuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.....	- 57 -
3.1.2	Het doel van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 60 -
3.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de structuur en het doel	- 60 -
3.2.1	Structuur	- 61 -
3.2.2	Doel.....	- 61 -
3.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de structuur en het doel.....	- 66 -
4	Administratieve handelingen	- 68 -

4.1	Theoretische achtergrond van de administratieve handelingen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 68 -
4.1.1	De statuten van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 68 -
4.1.2	Het huishoudelijk reglement van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 68 -
4.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de administratieve handelingen.....	- 69 -
4.2.1	De statuten	- 69 -
4.2.2	Het huishoudelijk reglement	- 70 -
4.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de administratieve handelingen.....	- 72 -
5	Werking	- 73 -
5.1	Theoretische achtergrond van de werking voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 73 -
5.1.1	Het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.....	- 73 -
5.1.2	Conflicten in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.....	- 73 -
5.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de werking	- 74 -
5.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de werking	- 75 -
6	Aansprakelijkheid	- 76 -
6.1	Theoretische achtergrond van de aansprakelijkheid voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 76 -
6.1.1	Het optreden in rechte.....	- 76 -
6.1.2	Aansprakelijkheid van de leden	- 79 -
6.1.3	Aansprakelijkheid van de bestuurders	- 83 -
6.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft aansprakelijkheid	- 84 -
6.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de aansprakelijkheid	- 85 -
7	Inkomstenbelasting	- 86 -
7.1	Theoretische achtergrond van de inkomstenbelasting voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 86 -

7.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de inkomstenbelasting.....	- 88 -
7.2.1	Van waar komen de inkomsten?.....	- 88 -
7.2.2	Hoe verhouden de inkomsten zich tot het doel van de vereniging?	- 90 -
7.2.3	Onder welk belastingsstelsel valt de vereniging?	- 91 -
7.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de inkomstenbelasting.....	- 93 -
8	Andere fiscale verplichtingen en financiering.....	- 93 -
8.1	Theoretische achtergrond van de andere fiscale verplichtingen en de financiering voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 96 -
8.1.1	Financiering.....	- 96 -
8.1.2	De BTW	- 96 -
8.1.3	Patrimoniumtaks	- 98 -
8.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de andere fiscale verplichtingen en de financiering	- 98 -
8.2.1	Financiering.....	- 98 -
8.2.2	Subsidies	- 100 -
8.2.3	Overige.....	- 101 -
8.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de andere fiscale verplichtingen en financiering.....	- 102 -
9	Boekhouding.....	- 104 -
9.1	Theoretische achtergrond van de boekhouding voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 104 -
9.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de boekhouding.....	- 104 -
9.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de boekhouding	- 106 -
10	Vrijwilligers	- 108 -
10.1	Theoretische achtergrond van de vrijwilligers voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en voor de VZW.....	- 108 -
10.1.1	Definitie.....	- 108 -

10.1.2	Onbezoldigd karakter van vrijwilligerswerk.....	- 109 -
10.1.3	Informatieplicht.....	- 110 -
10.1.4	Aansprakelijkheid	- 110 -
10.1.5	Uitkeringsgerechtigde vrijwilligers	- 111 -
10.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de vrijwilligers	- 111 -
10.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de vrijwilligers ..	- 117 -
11	Duur en ontbinding	- 119 -
11.1	Theoretische achtergrond van de duur en de ontbinding voor de feitelijke vereniging ...	- 119 -
11.1.1	De duur en ontbinding	- 119 -
11.1.2	De goederen van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 120 -
11.1.3	Omvorming in een vereniging met rechtspersoonlijkheid	- 122 -
11.2	Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de duur en de ontbinding	- 123 -
11.3	Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de duur en ontbinding	- 127 -
12	Vergelijkende studie van de situatie in Nederland.....	- 129 -
12.1.	Inleiding	- 129 -
12.1	Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid.....	- 129 -
12.2	Vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid.....	- 130 -
12.3	Samenvattende vergelijking	- 131 -
 Deel 3		
1	Inleiding.....	- 133 -
2	De identiteitskaart	- 133 -
2.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 133 -
2.1.1	De definitie van een VZW.....	- 134 -
2.1.2	De naam van een VZW	- 134 -
2.1.3	De leden van een VZW	- 135 -

3	Structuur en doel.....	- 136 -
3.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 136 -
3.1.1	De structuur van een VZW	- 136 -
3.1.2	Het doel van een VZW.....	- 137 -
4	Administratieve handelingen.....	- 138 -
4.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 138 -
4.1.1	De statuten van een VZW	- 139 -
4.1.2	Het huishoudelijk reglement van een VZW	- 140 -
5	Werking	- 141 -
5.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 141 -
5.1.1	De algemene vergadering	- 141 -
5.1.2	De raad van bestuur	- 142 -
6	Aansprakelijkheid	- 142 -
6.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 142 -
7	Inkomstenbelasting.....	- 144 -
7.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 144 -
8	Andere fiscale verplichtingen en financiering.....	- 145 -
8.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 145 -
8.1.1	Indirecte belastingen.....	- 146 -
9	Boekhouding.....	- 148 -
9.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 148 -
10	Vrijwilligers	- 150 -
11	Duur en ontbinding.....	- 150 -
11.1	Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW	- 150 -
Deel 4		
1	De identiteitskaart van de vereniging	- 153 -
2	Structuur en doel van de vereniging.....	- 155 -
3	Administratieve handelingen/verplichtingen.....	- 158 -
3.1	Administratieve verplichtingen van een VZW.....	- 158 -

3.2	Administratieve handelingen van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid....	- 161 -
4	Werking en aansprakelijkheid	- 161 -
5	Inkomstenbelasting	- 162 -
6	Andere fiscale verplichtingen en financiering.....	- 164 -
7	Boekhouding.....	- 164 -
8	Vrijwilligers.....	- 165 -
9	Speciaal voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	- 167 -

Deel 5

1	Inleiding.....	- 168 -
2	Conclusies	- 168 -
	2.2. Conclusies voor Maaseik	- 172 -
3	Aanbevelingen.....	- 175 -
	3.1. Algemene conclusies.....	- 175 -
	3.2. Aanbevelingen voor Maaseik	- 181 -
4	Besluit aanbevelingen.....	- 182 -

Deel 1: Inleiding

1 De probleemstelling

1.1 Situering van het probleem

België staat vaak economisch, sociaal en cultureel vooraan in de statistieken. Ook wat betreft het verenigingsleven doet ons land het goed. België is een land van zeer vele, kleine en grote, verenigingen. In deze verenigingen zijn honderdduizenden leden, bestuurders, vrijwilligers en personeelsleden actief. Iedereen is het erover eens dat deze verenigingen maatschappelijk zeer waardevol zijn. Daarnaast zijn ze economisch ook zeer belangrijk. Zo telde België in 2004 meer dan 120.000 verenigingen die tot 4,6 procent bijdragen aan het BBP met een toegevoegde waarde van 13,285 miljard euro. Ook zien we dat 9,2 procent van de loonarbeid in verenigingen plaatsvindt.

In België opereren er voornamelijk vzw's en feitelijke verenigingen. Het zijn dan ook deze twee verenigingsvormen die worden onderzocht.

We vinden in België een hoge concentratie aan VZW's terug. Er zijn meer dan 120.000 verenigingen met rechtspersoonlijkheid voor ongeveer 10.000.000 inwoners¹.

Vele mensen zetten zich in om hun club of vereniging zo aangenaam mogelijk te maken voor hun leden, die er hun hobby komen beoefenen. Naast de noodzakelijke realisatie van het doel van de vereniging worden zij steeds meer en meer verplicht om kennis te hebben van wetten, koninklijke besluiten en andere wetgeving op bijvoorbeeld boekhoudkundig en fiscaal vlak. Voor verenigingen gelden al decennialang aparte juridische, fiscale en boekhoudkundige regels.

¹ D. COECKELBERGH, *Praktijkboek vzw's: het referentiewerk over de nieuwe vzw-wet*, Antwerpen, 2005, 19

Uiteindelijk zagen we in 2002 een verandering in de VZW-wetgeving. Op 2 mei 2002 werd de nieuwe VZW-wet van kracht.

Ondanks het belang van het verenigingsleven in België bestaat er zeer weinig concreet cijfermateriaal over onder andere de grootte en de hoeveelheid van verenigingen. Deze zijn echter zeer belangrijk bij het uitwerken van nieuwe fiscale maatregelen, nieuwe juridische en boekhoudkundige regels. De enige cijfers die beschikbaar zijn hebben betrekking op de verenigingen die loontrekkende werknemers in dienst hebben. Deze cijfers hebben onder andere betrekking op het aantal vrijwilligers dat actief is, de activiteiten die door de vereniging worden uitgeoefend, de sector waarin de vereniging zich bevindt, de financiering van de vereniging en de kosten van de vereniging.

Tegelijkertijd heerst de indruk dat de steeds groter wordende (wettelijke) verplichtingen vele verenigingen en vrijwilligers afschrikt. De kerntaak van een vereniging is niet zich bezighouden met deze formaliteiten. Bovendien zijn er vaak niet genoeg mensen aanwezig in een vereniging met genoeg specifieke kennis om de vereniging in orde te stellen met de wetgeving. Voor de leden van een vereniging is de wetgeving vaak ingewikkeld en kan deze dus op verschillende punten verbeterd worden.

Aangezien we beiden wel in aanraking zijn geweest met een vereniging, leek het ons zeker boeiend om het verenigingslandschap verder onder de loep te nemen. Zowel de VZW's als de feitelijke verenigingen worden hierbij behandeld. Er is nu één van ons zelfs hoofdleidster van een jeugdvereniging, bijgevolg komt zij persoonlijk in aanraking met verschillende van de aangehaalde problemen.

1.2 De vereniging in het algemeen

1.2.1 Definitie

Het woord vereniging zullen we in deze thesis vaak gebruiken en verdient dus een definitie. In het woordenboek wordt een vereniging omschreven als een "groepering, gevormd door aaneensluiting van personen ter bevordering van een gemeenschappelijk belang"².

De Koning Boudewijnstichting verstaat onder verenigingen alle instellingen zonder winstoogmerk (IZW's)³. Deze IZW wordt gedefinieerd als een organisatie "die wordt opgericht om goederen of diensten te produceren en die statutair geen inkomen, winst of welk ander financieel voordeel dan ook mag verschaffen aan het lichaam dat haar in het leven roept, bestuurt of financiert"⁴. Deze omschrijving, gebruikt door de Koning Boudewijnstichting, zullen wij ook hanteren. Met verenigingen in België worden dus de verenigingen zonder winstoogmerk (VZW), de internationale verenigingen zonder winstoogmerk (IVZW), de Stichtingen van openbaar nut, de private stichtingen en de feitelijke verenigingen bedoeld. Dit zijn dus de verenigingen die we in België kunnen terugvinden. Deze verenigingen worden hieronder schematisch voorgesteld om een duidelijk overzicht te geven.

Figuur 1: Verenigingen in België

Bron: eigen verwerking

² VAN DALE, *Nieuw handwoordenboek der Nederlandse taal*, Van Dale Lexicografie, Antwerpen, 1986

³ KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Het verenigingsleven in België, een kwantitatieve en kwalitatieve analyse*, 2005, 11

⁴ KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Het verenigingsleven in België, een kwantitatieve en kwalitatieve analyse*, 2005, 10

Een alternatieve omschrijving van een vereniging luidt als volgt: "*Wanneer twee of meer personen overeenkomen om samen te werken op een voet van gelijkheid, teneinde een gezamenlijk doel te verwezenlijken, en ze daarvoor hun kennis, werk of activa in gemeenschap brengen, ontstaat een vereniging*"⁵. Er is daarbij niet vereist dat de leden economisch waardeerbare activa inbrengen, zoals vereist is voor de vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, of daadwerkelijk en regelmatig arbeid verrichten voor de vereniging. Het volstaat dat elk lid zich inzet om het gezamenlijk vooropgesteld doel te bereiken. Deze inzet kan werk, de inbreng van geld of andere activa inhouden.

We kunnen dus vaststellen dat de wereld van de verenigingen een verzameling is van verschillende entiteiten die één gemeenschappelijke noemer hebben. De intentie van iedere vereniging is om mensen en/of middelen bijeen te brengen om een doel te realiseren. Dit doel kan zich over verschillende domeinen uitstrekken, zoals onder andere sport of cultuur. Iedere vereniging heeft zijn eigen karakteristieken, maar er is één essentieel kenmerk waar de verenigingen sterk van elkaar verschillen, namelijk dat er verenigingen met rechtspersoonlijkheid zijn en zonder rechtspersoonlijkheid.⁶ Een vereniging heeft geen rechtspersoonlijkheid tenzij deze is toegekend door een wet.⁷ We moeten hier ook aanhalen dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bestaat uit een feitelijke vereniging, maar ook uit een onverdeeldheid. Het onderscheid tussen deze twee verenigingsvormen doet zich voor op het eigendom van het patrimonium en het winstoogmerk. Bij een onverdeeldheid zijn de deelgenoten voor een deel eigenaar van het patrimonium van de vereniging. Indien een lid de vereniging verlaat, kan hij zijn deel opeisen. Bij een feitelijke vereniging is het niet zo duidelijk of een lid aanspraak kan maken op een deel van het vermogen van de vereniging. Het patrimonium van een feitelijke vereniging wordt beschouwd als een doelvermogen bestemd voor de realisatie van het doel van de vereniging. Wat betreft het winstoogmerk hebben de leden van een onverdeeldheid de intentie om het vermogen van de vereniging te vermeerderen. Dit is in hun eigen voordeel aangezien ze voor een deel van dit vermogen gerechtigd zijn. Bij een feitelijke vereniging daarentegen is het niet de bedoeling om winst te maken en deze uit te keren aan de leden. Indien er winst wordt gemaakt zal dit aangewend worden voor het doel van de vereniging.⁸ We hebben in deze thesis niet de intentie om de onverdeeldheid uit te werken maar wel een feitelijke vereniging. Aangezien een feitelijke vereniging juridisch beter een vereniging zonder

⁵ H. DE PAGE en R. DEKKERS, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Bruylant, Brussel, 1975, V, 10

⁶ <http://www.procura.be/>

⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 31

⁸ <http://www.procura.be/>

rechtspersoonlijkheid wordt genoemd, zullen we in het verdere verloop van deze thesis de term "vereniging zonder rechtspersoonlijkheid" gebruiken.

1.2.2 Vrijheid van vereniging

In artikel 27 van de Grondwet kunnen we het principe van de vrijheid van vereniging terugvinden. Personen hebben namelijk het recht om zich te verenigen. Dit is ook terug te vinden in artikel 11 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. De vrijheid van vereniging wordt verder uitgewerkt door de Wet van 24 mei 1921 tot waarborging der vrijheid van vereniging. Volgens artikel 1 van deze wet is de vrijheid van vereniging gewaarborgd op elk gebied.⁹

De vrijheid van vereniging kan niet onderworpen worden aan een preventieve maatregel¹⁰. Enkel wanneer een vereniging in strijd handelt met de wet kan de rechter tussenkomen.

Volgens artikel 2 van de wet van 24 mei 1921 moet men wanneer men toetreedt tot een vereniging de regels die van toepassing zijn op deze vereniging respecteren. Ieder heeft recht om op ieder ogenblik uit de vereniging te treden. Verenigingen mogen wel bepaalde formaliteiten en voorwaarden opleggen voor de uittredingsprocedure in het belang van een goede werking.¹¹

Niemand kan worden gedwongen deel uit te maken van een vereniging. Dit wordt door de wet gewaarborgd. Het is strafbaar als men iemand dwingt door geweld of bedreigingen om toe te treden tot een vereniging of niet deel uit te maken van, of uit te treden uit een vereniging¹².

De vrijheid van vereniging wil niet zeggen dat de vereniging zo maar iedereen moet toelaten als lid. Een vereniging mag dus toelatingsvoorwaarden opleggen¹³.

⁹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 26

¹⁰ Art. 27, tweede lid Gw.

¹¹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 26

¹² Art. 3 en 4 van de Wet van 24 mei 1921

¹³ Art. 2 van de Wet van 24 mei 1921

1.2.3 Verbod van bepaalde verenigingen

Een vereniging zal de wet, de openbare orde en de goede zeden moeten eerbiedigen. Volgens artikel 1133 van het Burgerlijk Wetboek is een vereniging waarvan het doel strijdig is met de openbare orde of de goede zeden nietig.

Elke vereniging met het oogmerk om een aanslag te plegen op personen of op eigendom, is een wanbedrijf of een misdad¹⁴.

1.2.4 Kenmerken van een vereniging

In onderstaande kader worden de vijf kenmerken weergegeven, die vervolgens uitgebreid worden toegelicht.

Kenmerken van een vereniging
1. Overeenkomst met gemeenschappelijk doel
2. Inbreng van elk lid
3. Ontstaan doelvermogen
4. Wil voor samenwerking
5. Verenigingsbelang

Tabel 1: Kenmerken van een vereniging

Bron: eigen verwerking

¹⁴ D. VAN GERVEN, Handboek verenigingen, Kalmthout, Biblo, 2002, 28

Een vereniging heeft een vijftal kenmerken¹⁵, die terug te vinden zijn bij alle verenigingen, die we kunnen onderscheiden. Als er één van deze kenmerken niet aanwezig is, dan bestaat er geen vereniging tussen de betrokkenen.

Een eerste element is dat een vereniging een overeenkomst is om samen te werken met een gemeenschappelijk doel voor ogen, wat dus een zekere duur veronderstelt.

De inbreng van elk lid die de vorm kan aannemen van werk, diensten, geld of andere activa vormt een tweede kenmerk van een vereniging.

Een volgend element van een vereniging is dat de inbreng en hetgeen nadien wordt verworven door de vereniging, wordt bestemd voor het verwezenlijken van het verenigingsdoel. Hierdoor ontstaat dus een doelvermogen.

De wil om samen te werken om het gemeenschappelijk doel te bereiken is een ander kenmerk. Dit wordt het zogenaamde "affectio societatis" genoemd.

Een laatste kenmerk is dat de vereniging moet zijn aangegaan in het belang van ieder lid. Deze individuele belangen samen vormen het gemeenschappelijk belang van de leden of het verenigingsbelang. Met het gemeenschappelijk belang wordt het belang van ieder lid dat samenloopt met het belang van zijn medeleden bedoeld, in de verwezenlijking van het gemeenschappelijk vooropgestelde doel van de vereniging.

¹⁵ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 32-33

1.2.5 De overeenkomst van vereniging

Aan elke vereniging is een overeenkomst verbonden ¹⁶. De oprichters sluiten een overeenkomst waarin zij afspreken een vereniging op te richten. Het is een wederkerige overeenkomst, namelijk een overeenkomst waarbij de partijen zich jegens elkaar verbinden ¹⁷.

De overeenkomst is onderworpen aan de geldigheidsvereisten die gelden voor alle overeenkomsten. Volgens artikel 1108 van het Burgerlijk Wetboek zijn er vier voorwaarden die voor de geldigheid van een overeenkomst zijn vereist. Zo moeten de partijen hun toestemming hebben gegeven, de bekwaamheid hebben om contracten aan te gaan, een bepaald voorwerp als inhoud van de verbintenis hebben en een geoorloofde oorzaak van verbintenis hebben.

1.3 Wetgeving

1.3.1 VZW-wet

De VZW moet zich houden aan een veelheid van regels. De basisregels voor de VZW zijn terug te vinden in de VZW-wet van 27 juni 1921¹⁸. Deze wet is gewijzigd door de wet van 2 mei 2002¹⁹. De VZW is nog onderworpen aan andere wetten buiten deze basiswet en bijhorende Koninklijke Besluiten. Hiernaast moet een VZW zich houden aan de verplichtingen die zijn opgelegd in de statuten en het huishoudelijk reglement. ²⁰

¹⁶ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 33

¹⁷ Art.1102 B.W.

¹⁸ Wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, *B.S.*, 11 december 2002

¹⁹ Wet van 2 mei 2002 betreffende de nieuwe wetgeving voor verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen, *B.S.* 11 december 2002

²⁰ S.MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 15

1.3.2 Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is niets wettelijks geregeld, in tegenstelling tot de VZW. Zij is als het ware vrij in haar doen en laten. Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is dus te beschouwen als een groep natuurlijke personen die zich verenigen.

1.3.3 Vergelijking VZW-vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

In onderstaande tabel wordt een vergelijking gegeven tussen een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en een VZW voor de meest belangrijke topics.

	Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid	VZW
Aard	Meerdere personen die op geregelde en duurzame wijze overeenkomen een aantal initiatieven te nemen. Deze vereniging streeft geen winstoogmerk na.	Hier is er sprake van een groepering van minstens drie personen die overeenkomen om gemeenschappelijke doelstellingen te realiseren binnen een bepaalde tijd en waarin commerciële doelstellingen of belangen ondergeschikt zijn aan het hoofddoel. Net zoals bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid streeft men geen winstoogmerk na.
Rechtspersoonlijkheid	Deze soort vereniging heeft geen rechtspersoonlijkheid. De leden van de vereniging	Een VZW heeft rechtspersoonlijkheid. Vanaf de dag dat bij de griffie van de

	kunnen afzonderlijk en individueel aansprakelijk worden gesteld.	Rechtbank van Koophandel de statuten neergelegd zijn, samen met de akten van benoeming van de bestuurders en de personen die de vereniging mogen vertegenwoordigen (als dit van toepassing is), gaat deze rechtspersoonlijkheid in.
Organisatie	Er is geen wettelijke regeling voor de organisatie van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. de organisatie is vrij te bepalen in het contract.	Er is een formele regeling in de wet omtrent de organisatie van de VZW. Zo zijn er wettelijke bepalingen over een Algemene Vergadering, een Raad van Bestuur, de werking, het ledenregister, enzovoort.
Bezittingen	De vereniging zelf heeft geen bezittingen. Alle bezittingen zijn mede-eigendom van de leden.	De VZW heeft een eigen vermogen, afgebakend van het persoonlijke vermogen van de leden.
Aansprakelijkheid	De leden zijn individueel aansprakelijk voor verbintenissen. Deze leden kunnen enkel individueel en in eigen naam optreden, dagvaarden en gedagvaard worden, behalve wanneer ze door het geheel van de leden gemandateerd zijn.	Enkel de VZW kan aansprakelijk gesteld worden, met als voorwaarde dat de rechtspersoonlijkheid tegenstelbaar is aan derden en dat de VZW beheerd wordt als 'een goede huisvader'. De VZW kan dus in eigen naam en voor eigen rekening optreden, dagvaarden en gedagvaard worden. De leden van deze vereniging zijn dus persoonlijk niet gebonden in hun privévermogen. Uiteraard is dit wel het geval bij een

		grove fout of nalatigheid.
Plichten	Er zijn bij deze vereniging geen verplichtingen, behalve de afspraken die tussen de leden onderling of met derden worden gemaakt.	Bij een VZW is een stichtingsvergadering verplicht; het neerleggen bij de griffie van de Rechtbank van Koophandel van de statuten en de statutenwijzigingen, van de akten van benoeming of de ambtsbeëindiging van de bestuurders en van de personen aan wie het dagelijks bestuur is opgedragen, van de vertegenwoordigers en commissarissen (als dit van toepassing is); het ledenregister; de jaarrekening en de publicatie in de bijlagen van het Staatsblad van de statuten, de Raad van Bestuur, de gemachtigden, het dagelijks bestuur en de commissarissen; speciale procedure voor het ontvangen van schenkingen en legaten.
Fiscaal	Voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid gelden de gewone regels van de personenbelasting of die van de BTW-wetgeving. De btw erkent een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, die een BTW-nummer kunnen hebben.	De VZW wordt onderworpen aan de rechtspersonen- of vennootschapsbelasting naargelang de aard van de activiteiten. De VZW kan ook een BTW-nummer hebben.
Publicatie	Er is geen publicatie vereist voor een vereniging zonder	Voor een VZW geldt dat ze haar publicatie voorziet op de

	rechtspersoonlijkheid.	griffie van Kamer en Koophandel en dat ze in het Belgisch Staatsblad komt.
Structuur	De structuur is vrij te bepalen.	De structuur is vrij te bepalen binnen het wettelijke kader

Tabel 2: Vergelijking tussen de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en de VZW

Bron: www.lokalenmap.be²¹/handboek Vademecum voor de VZW²²

²¹http://www.lokalenmap.be/files/doc/Lokalenmap_13_14_feitver_of_VZW.pdf?phpMyAdmin=110c472720bct1d0a8743

²² R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 11-12

2 Het onderzoek

2.1 Het onderzoeksprobleem

Zoals eerder al aangehaald, heeft de wet van 2 mei 2002²³ betreffende de nieuwe wetgeving voor verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen een wijziging teweeg gebracht aan de wet van 27 juni 1921. Naast deze wet is de VZW nog onderworpen aan andere Koninklijke besluiten, wetten en decreten. Bij het oprichten van een VZW, of zelfs bij een bestaande VZW, wordt vaak de vraag gesteld aan welke aspecten of regels de VZW moet voldoen om wettelijk in orde te zijn.

De bepalingen van de nieuwe VZW-wet moeten nagestreefd worden door de VZW's. Deze aspecten zijn voor vele VZW's echter niet vanzelfsprekend. Ook de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid moeten zich aan enkele wettelijke verplichtingen houden. De link tussen de nieuwe VZW-wetgeving en de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bloeit voort uit de indruk dat bijkomende verplichtingen van de VZW-wet mensen doet twijfelen om te kiezen voor een VZW en hierdoor sommige VZW's overschakelen tot een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. De verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid daarentegen twijfelen door de risico's die ze lopen om voor hun verenigingsvorm te blijven kiezen en overwegen de optie om als VZW te opereren. Zo ontstaat er dus een vicieuze cirkel tussen de verenigingen die opereren als VZW en zij die onder de vorm van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid actief zijn. In sommige gevallen wordt naar dit fenomeen gerefereerd als 'communicerende vaten'. In deze thesis zal een onderzoek verricht worden om de bovenstaande kwestie onder de loep te nemen. Er zal ook onderzocht worden wat de voordelen en nadelen zijn van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, om vervolgens te bepalen om welke redenen er voor deze verenigingsvorm wordt gekozen. We zullen in de loop van dit onderzoek aan de hand van een vragenlijst ondervinden wat de problemen zijn voor de meeste verenigingen.

²³ Wet van 2 mei 2002 betreffende de nieuwe wetgeving voor verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen, *B.S.* 11 december 2002

Centrale onderzoeksvraag

Als centrale onderzoeksvraag geldt:

" Welke problemen ondervinden verenigingen in Limburg bij de huidige fiscale, juridische en boekhoudkundige regelgeving en hoe kunnen deze aangepakt worden?".

Deze centrale onderzoeksvraag is van toepassing voor het gehele project over Limburg. Aangezien wij enkel Maaseik en een specifiek onderwerp verder behandelen, namelijk de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, hebben wij twee specifiekere centrale onderzoeksvragen, namelijk:

" Welke problemen ondervinden verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid in Limburg met betrekking tot de huidige fiscale, juridische en boekhoudkundige regelgeving?"

"Welke problemen ondervinden verenigingen in Maaseik bij de huidige fiscale, juridische en boekhoudkundige regelgeving?"

Bij de eerste onderzoeksvraag gaan we alle onderwerpen van belang voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid analyseren. Voor de tweede onderzoeksvraag behandelen we ook alle onderwerpen, zowel voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid als voor de VZW, voor de stad Maaseik.

2.2 Het onderzoeksopzet

We zullen een kwantitatieve en kwalitatieve analyse uitvoeren van het verenigingsleven. De bedoeling van de kwantitatieve analyse is het aantal gegevens die beschikbaar zijn van de verenigingen te verhogen. Deze gegevens zullen we in verschillende gemeenten in Limburg verzamelen met behulp van een vragenlijst. Aan de hand van deze gegevens willen we een kwalitatieve analyse van het verenigingsleven uitvoeren. Er wordt getracht te analyseren welke aspecten van de wetgeving voor veranderingen vatbaar zijn. De knelpunten worden als het ware opgespoord en aan de hand daarvan proberen we oplossingen te formuleren voor de huidige fiscale, juridische en boekhoudkundige regelgeving.

2.3 Het onderzoeksproces

Er zullen verschillende stappen worden ondernomen voor het kwantitatief en kwalitatief analyseren van het verenigingslandschap. Achtereenvolgens worden de verschillende onderdelen van dit onderzoeksproces toegelicht. Deze onderdelen zijn hieronder in tabelvorm weergegeven.

A) Seminars, workshops en literatuurstudie
B) Keuze gemeente en provincie
C) Opstellen " de grote verenigingsvragenlijst"
D) Website, afname vragenlijst
E) Verwerking van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens
F) Analyse en evaluatie problemen, interviews
G) Analyse van het verenigingsleven in Maaseik
H) Conclusies en aanbevelingen

Tabel 3: Stappen onderzoeksproces

Bron: eigen verwerking

We kunnen hierbij opmerken dat de eerste vier onderdelen, namelijk het volgen van seminars, de workshops, de literatuurstudie, de keuze van de gemeente en de provincie, het opstellen van " de grote verenigingsvragenlijst", de website, de afname van de vragenlijst en de interviews behoren tot *het bekomen en verzamelen van de gegevens*. Deze gegevens kunnen dan gebruikt worden voor de volgende te ondernemen stappen. De andere vier onderdelen, namelijk de verwerking van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens, de analyse en evaluatie van problemen, de analyse van het verenigingsleven in Maaseik en de conclusies en aanbevelingen behoren tot de *verwerking en analyse van de bekomen gegevens*. Deze gegevens ter verwerking bestaan uit zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens. Kwantitatieve gegevens bestaan onder andere uit

het aantal leden en het aantal vrijwilligers actief in de verenigingen. Deze kwantitatieve gegevens kunnen bijdragen tot het in kaart brengen van het verenigingsleven in Limburg. Kwalitatieve gegevens betreft onder andere de duidelijkheid van de wetgeving. Deze kwalitatieve gegevens zullen geanalyseerd worden en als basis dienen om een aanzet te geven tot een mogelijke oplossing van de problematiek.

A) Seminars, workshops en literatuurstudie

In de eerste plaats hebben wij gedurende een half jaar seminars bijgewoond. Deze seminars verduidelijkten de verschillende theoretische aspecten waarmee de verenigingen zoal te maken krijgen. Deze aspecten handelen over de juridische eigenschappen; de boekhoudkundige regels, de fiscale bepalingen en de administratieve formaliteiten. Daarnaast hebben we per team een workshop uitgewerkt. Iedere workshop sneed een ander onderwerp aan waarmee verenigingen in aanraking komen. Deze verschillende onderwerpen zullen later achtereenvolgens besproken worden. Aan de hand van deze workshops werden we meer vertrouwd met de ervaringen waarmee verenigingen te maken kunnen krijgen en werden we al vlug slachtoffer van hoe ingewikkeld de wetgeving wel niet kan zijn. Hiernaast deden we ook een literatuurstudie om meer informatie te verkrijgen over de door ons te behandelen onderwerpen.

Aan de hand van de opgedane kennis tijdens deze seminars, workshops en literatuurstudie kunnen we al een aantal problemen identificeren. Deze problemen vormen het uitgangspunt voor de opstelling van de vragen die in de vragenlijst worden opgenomen.

B) Keuze gemeente en provincie

In een tweede fase werd een "grote verenigingsvragenlijst" opgesteld. Een aantal verenigingen in acht geselecteerde Limburgse gemeenten werden ondervraagd.

Dit onderzoek werd tot Limburg beperkt, omdat dit op een redelijke korte tijdsspanne moest gebeuren en het analyseren van heel Vlaanderen een te moeilijke opdracht was wat betreft afstand. Als studenten van de Universiteit Hasselt leek het ons logisch te opteren voor de provincie Limburg. We veronderstellen dat het verenigingsleven niet veel zal verschillen naargelang de provincie waar de vereniging is gevestigd, aangezien wij aannemen dat er in alle Vlaamse provincies verenigingen actief zijn in alle mogelijke sectoren.

We hebben de bedoeling een eerste onderzoek te doen naar de verschillende problemen, en willen dus niet dat onze resultaten en conclusies zomaar doorgetrokken kunnen worden in de andere provincies.

Daarnaast moest er bepaald worden welke Limburgse gemeenten we gingen onderzoeken. Wij hebben voor de gemeente Maaseik gekozen aan de hand van de grootte van de gemeente en de geografische spreiding ten opzichte van de andere zeven gemeenten.

Maaseik telt 23.500 inwoners en is gelegen in Noord-Oost Limburg. Het aantal verenigingen in Maaseik is 260, waarvan 127 sportverenigingen, 16 jeugdverenigingen en 117 cultuurverenigingen.

De andere gemeenten die worden onderzocht door onze medecollega's zijn: Alken, Beringen, Bilzen, Hasselt, Leopoldsburg, Peer en Sint-Truiden. Daarbuiten worden de grootste VZW's uit de hele provincie Limburg apart bevroegd en geanalyseerd door een collega. Zo kunnen we tot een globaal en representatief beeld komen van Limburg bij het analyseren van de gegevens van het verenigingslandschap. Hieronder wordt een geografische kaart weergegeven met de verschillende gemeenten die in het oranje aangeduid zijn. Zo kan onmiddellijk de spreiding ten opzichte van de andere gemeenten gezien worden. Zo kan ook gezien worden dat Maaseik de enige gemeente van het Maasland is die onderzocht wordt.

Figuur 2: Geografische kaart Limburg

Bron: seminarie

C) Opstellen “ de grote verenigingsvragenlijst”

Na de twee voorgaande stappen, zijn we gezamenlijk (alle meewerkende gemeentes) van start gegaan met het opstellen van een vragenlijst. Er worden twee aparte vragenlijsten opgesteld, één voor de VZW's en één voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Deze vragenlijsten zijn terug te vinden in **bijlage 1 en 2**. Aan de hand van de verschillende onderwerpen van de vragenlijst, werden we per gemeente nog eens verder onderverdeeld om een betreffend onderwerp meer onder de loep te nemen. Voor dit onderwerp hebben we vervolgens vragen opgesteld voor de vragenlijst. Wij namen het onderdeel de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor onze rekening. In deze thesis zal dan ook meer nadruk gelegd worden op het analyseren van dit onderdeel. Dit komt er dus op neer dat wij de gehele vragenlijst voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zullen behandelen. Bij het opstellen van de vragenlijst hebben we er rekening mee gehouden dat er vragen worden opgenomen die moeten dienen om kwantitatieve gegevens te verzamelen over verenigingen. Anderzijds worden er ook vragen opgenomen om problemen te identificeren die verenigingen in de praktijk tegenkomen.

D) Website, afname vragenlijst en interviews

In dit onderdeel worden de benodigde gegevens verzameld. Zo hebben we ons toegespitst op het oprichten van een website, met name “vereniging onder de loep”²⁴. De bedoeling van deze website is dat alle verenigingen hier terecht kunnen met hun problemen. Ook de gemeenten die niet worden onderzocht kunnen hier terecht. Ook hopen we met deze website bekendheid te creëren en de nadruk te leggen op de problemen die verenigingen ervaren. Deze website is opgericht door twee studenten uit ons onderzoeksteam. Daarnaast werden de vragenlijst afgenomen en de benodigde interviews verricht.

E) Verwerking van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens

De verzamelde gegevens uit de vragenlijsten worden bekeken en zullen verwerkt worden met behulp van Microsoft Excel. Deze verwerking van de gegevens is terug te vinden in **bijlage 3**. Deze informatie zal dan dienen voor de verdere analyse.

²⁴ <http://www.verenigingonderdeloep.be>

F) Analyse en evaluatie problemen

Het is de bedoeling in deze stap na te gaan wat de werkelijke problemen zijn van verenigingen.

G) Analyse van het verenigingsleven in Maaseik

We zullen de verzamelde gegevens ook gebruiken om het verenigingsleven in Maaseik in kaart te brengen.

H) Conclusies en aanbevelingen

Tot slot zullen we op basis van de bevindingen enkele conclusies trekken en eventuele aanbevelingen doen. Het resultaat moet uiteindelijk het uitwerken en voorstellen van betere, alternatieve wetten en regels zijn.

2.4 Populatieonderzoek

2.4.1 Populatie

Voor het opstellen van de vragenlijst, moet er uiteraard rekening gehouden worden met een populatie. Verschillende gemeenten in Limburg worden bevroegd. Het is dus noodzakelijk dat voor elk van deze gemeente een lijst wordt verzameld van alle verenigingen actief in die welbepaalde gemeente. We zullen hier dan ook nader verklaren hoe we tot de lijst van verenigingen in Maaseik zijn gekomen. We bedoelen met verenigingen actief in Maaseik, de verenigingen waarvan hun maatschappelijke zetel zich in Maaseik bevindt. Dit vormt de populatie voor de analyse van het verenigingsleven in Maaseik.

Hieronder nemen we in tabelvorm de verschillende stappen op hoe we tot de verschillende verenigingen in Maaseik gekomen zijn.

De verenigingen in Maaseik
<ul style="list-style-type: none">• Website Maaseik
<ul style="list-style-type: none">• Contact met de stad
<ul style="list-style-type: none">• Belgisch Staatsblad

Tabel 4: De verenigingen in Maaseik

Bron: eigen verwerking

Eerst en vooral is er gebruik gemaakt van de website van de stad Maaseik.²⁵ Hierop bevonden zich lijsten van de verenigingen, maar deze waren niet uitvoerig genoeg en niet alle verenigingen werden vermeld. Daarnaast werd er contact opgenomen met de stad voor het bekomen van deze lijsten. De medewerking met de verschillende diensten van de stad Maaseik verliep zeer goed en vlot. De verschillende diensten van de stad werd gevraagd of ze een uitvoerige lijst beschikbaar hadden van verenigingen actief in Maaseik. Deze lijsten werden zeer snel via e-mail ontvangen met uitgebreide gegevens per vereniging. Ook het Belgisch Staatsblad werd geraadpleegd om alle VZW's met maatschappelijke zetel in Maaseik te vinden. Op deze manier is de lijst van verenigingen in Maaseik tot stand gekomen. Hierbij is te vermelden dat deze lijst natuurlijk nooit alle verenigingen in Maaseik kan bevatten, aangezien sommige verenigingen niet aangesloten zijn bij de verschillende raden van de gemeente, zoals de sportraad, de jeugdraad en de cultuurraad. Ook is het moeilijk te weten hoeveel verenigingen er nog werkelijk actief zijn.

Voor de analyse van het door ons te behandelen onderwerp, namelijk de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, is deze populatie uiteraard groter dan enkel verenigingen in Maaseik. Voor de analyse van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid bestaat de populatie dus uit alle acht de onderzochte gemeentes.

²⁵ <http://www.maaseik.be/>

2.4.2 Contactkeuze en Steekproefkeuze van de verenigingen

Onze doelstelling is zo veel mogelijk verenigingen te contacteren in een zo kort mogelijke tijdsspanne. Uiteraard zijn, om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen, veel goed ingevulde vragenlijsten onmisbaar. Maar in een korte periode van ongeveer twee maanden is het niet vanzelfsprekend om veel goed ingevulde vragenlijsten te verzamelen. De aanpak die we hebben gehanteerd moet hier nader worden verklaard. Eerst en vooral hebben we alle verenigingen waarvan we een e-mailadres hebben, de vragenlijsten doorgestuurd met een bijbehorende begeleidende brief, die terug te vinden is in **bijlage 4**. Het merendeel van de verenigingen konden we zo bereiken. Daarnaast hebben we degene die geen e-mailadres hadden allemaal gebeld om te vragen of ze bereid waren mee te werken. Vervolgens hebben we de vragenlijsten bezorgd en hebben we hen een week de tijd gegeven vooraleer we de vragenlijsten terug gingen ophalen. Dit was bij ons niet zo een groot succes, aangezien er velen niet opendeden of niet bereid waren mee te werken. Ook hebben we getracht de Algemene Vergaderingen van de jeugdraad, sportraad en cultuurraad bij te wonen. Dit was echter bij geen enkele raad mogelijk.

We hebben de verenigingen opgedeeld in verschillende categorieën naargelang de sector waarin ze actief zijn. Bij het versturen van de vragenlijsten hebben we getracht een gelijke verdeling te verkrijgen van respons in de verschillende categorieën. In tabelvorm ziet dit er als volgt uit:

Categorieën + aantal verenigingen actief in de betreffende groep	Beoogde Procentuele verdeling	Aantal benodigde vragenlijsten
Sport (127)	49 procent	15
Cultuur (117)	45 procent	13
Jeugd (16)	6 procent	2
Totaal aantal verenigingen: 260		30

Tabel 5: Beoogde respons vragenlijsten Bron: eigen verwerking

Uit de seminaries bleek dat voor de gemeente Maaseik, met in totaal 260 verenigingen, een steekproefgrootte van 25 à 30 verenigingen voldoende was. We zijn in deze tabel uitgegaan van het maximum van 30 verenigingen voor het berekenen van het aantal benodigde vragenlijsten. Aan de hand van deze tabel is de steekproefkeuze dus duidelijk. We trachtten deze cijfers dan ook zo goed mogelijk te behalen. In **bijlage 5** is een lijst van Maaseikse verenigingen opgenomen die meewerkten aan de vragenlijst.

We kunnen vier soorten categorieën onderscheiden: namelijk sport, cultuur, jeugd en een restcategorie. In tabel 5 is deze restcategorie niet opgenomen omdat alle verenigingen uit ons onderzoek onder één van de drie hoofcategorieën vallen.

Aan de hand van onderstaande vraag, die opgenomen is in de vragenlijst, werden de verenigingen ingedeeld in de betreffende categorieën.

In welke sector is uw vereniging actief ? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk, doch geef dan de verhouding aan)		
☐ Cultuur	☐ Algemene recreatie	☐ Maatschappelijke dienstverlening
☐ Sport	☐ Onderwijs en onderzoek	☐ Verdediging van rechten en belangen
☐ Jeugd	☐ Gezondheidszorg	☐ Andere activiteiten van de verenigingen
	☐ Buurtvereniging	☐ Beheren van onroerende goederen

Een vereniging valt onder de categorie cultuur als men antwoordmogelijkheid "cultuur" aanduidde, onder de categorie sport als men antwoordmogelijkheid "sport" aanduidde, onder de categorie jeugd als men antwoordmogelijkheid "jeugd" aanduidde, en onder de restcategorie als men één of meerdere van de overige antwoordmogelijkheden aanduidde.

Indien men verschillende sectoren aanduidde, werd er gekeken naar het doel van de vereniging om te bepalen tot welke categorie de vereniging precies behoort.

Aan de hand van voorgaande criteria kunnen we de verkregen respons in onderstaande tabel weergegeven.

Voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid (verkregen aantal: 15):

	Aantal	Percentage
Sport	5	33,33 procent
Cultuur	5	33,33 procent
Jeugd	3	20 procent
Restcategorie	2	13 procent

Voor de VZW (verkregen aantal:10):

	Aantal	Percentage
Sport	3	30 procent
Cultuur	5	50 procent
Jeugd	2	20 procent
Restcategorie	0	0 procent

Tabel 6: Verkregen respons verenigingen in Maaseik Bron: eigen verwerking

2.5 Onderzoeksdoelen

Uiteraard is het nodig de onderzoeksdoelen die we met deze thesis beogen, nader toe te lichten. We geven in dit onderdeel dus de onderzoeksdoelen weer die we willen onderzoeken met betrekking tot het door ons toegewezen onderwerp, namelijk de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Vervolgens kwamen deze voor de analyse van het verenigingsleven in Maaseik aan bod en tenslotte de onderzoeksdoelen met betrekking tot de conclusies en aanbevelingen.

2.5.1 Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid trachten we zoveel mogelijk aspecten te bespreken. Hieronder valt voornamelijk een analyse van de administratie, de boekhouding en de fiscale gegevens.

2.5.2 Analyse verenigingsleven in Maaseik

- Welke problemen doen zich voor bij verenigingen met betrekking tot de wetgeving?
- Welke kunnen de oorzaken zijn van deze problemen?
- Zijn deze problemen enkel van toepassing in Maaseik, of komen deze ook voor in de andere onderzochte gemeentes?

2.5.3 Conclusies en aanbevelingen

- Wat zijn mogelijke conclusies voor de optredende problemen?
- Wat zijn mogelijke oplossingen voor de optredende problemen?

Deel 2 : Analyse van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

1 Inleiding

Zoals eerder vermeld doen wij onderzoek naar de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid binnen de samenwerking met de andere studenten. Dit houdt in dat wij de hele vragenlijst voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid onder de loep zullen nemen. Daarom zullen we in deel 2 de onderwerpen die terugkomen in de vragenlijst voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid uitgebreid uitwerken. Deze onderwerpen zijn onder andere: de identiteitskaart, de werking en aansprakelijkheid en de administratieve handelingen. De onderwerpen worden hieronder opgenomen in de voor ons meest logische volgorde. Zo zal bijvoorbeeld de ontbinding meer op het einde aan de orde komen. Elk onderwerp wordt verder onderverdeeld in:

- *Een theoretische achtergrond van het onderwerp voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid*

Hierin zullen we aan de hand van de gevolgde seminars, de workshops en de literatuurstudie de theorie met betrekking de onderwerpen verder toelichten. We proberen hier zo uitvoerig mogelijk te zijn, aangezien wij onderzoek doen naar de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

- *De keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid*

Vertrekkende van de theoretische achtergrond voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zullen we per onderwerp de keuze van de vragen toelichten. Dit is op basis van de mogelijke problemen en knelpunten die kunnen ontstaan. Achtereenvolgens zullen voor de betreffende vragen die zijn opgenomen in de vragenlijst de resultaten op de betreffende vragen worden besproken. We duiden hier nogmaals aan dat deze keuze en analyse van de vragen betrekking heeft op de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, en dus niet op de VZW.

- *Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft het onderwerp*

Na de vorige punten komen we tot de conclusies per onderwerp voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Hier kunnen we toelichten wat de werkelijke problemen nu zijn binnen het onderwerp en wat mogelijke oplossingen kunnen zijn. Deze conclusies worden in deel 5 van deze

thesis nog eens aangehaald en er wordt daar gezocht naar aanbevelingen. Ook hier hebben de conclusies enkel betrekking op de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

In onderstaande tabel wordt de hierboven beschreven aanpak per onderwerp nog even herhaald om een duidelijk beeld te krijgen.

1. <i>Theorie onderwerp</i>
2. <i>De keuze en analyse van de vragen</i>
3. <i>Conclusies</i>

Tabel 7: Overzicht behandeling onderwerpen

Bron: eigen verwerking

Hierna zullen we een vergelijkende studie doen wat betreft de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid in Nederland. Aangezien in Nederland een andere aanpak is wat betreft rechtspersoonlijkheid is het nuttig om dit te vergelijken en zelfs oplossingen in deel 5 aan te bieden voor problemen die zich voordoen in de door ons onderzochte gemeentes.

2 De identiteitskaart

2.1 Theoretische achtergrond van de identiteitskaart voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Achtereenvolgens zal een theoretische bespreking gegeven worden van de definitie, de historiek, de naam en de leden van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Deze onderdelen worden aangehaald om een duidelijk beeld van de identiteit te verkrijgen van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

2.1.1 De definitie van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Gedurende een lange tijd kende de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid geen algemene definitie in de wet. Dit wijzigde met de wet betreffende de rechten van vrijwilligers die een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid definieert als: *"elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid van twee of meer personen die in onderling overleg een activiteit organiseren met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling, met uitsluiting van enige winstverdeling onder haar leden en bestuurders, en die een rechtstreekse controle uitoefenen op de werking van de vereniging"*.²⁶

Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid ontstaat dus wanneer twee of meer personen samen een idee willen verwezenlijken. De oprichters van een dergelijke vereniging zijn niet overgegaan tot het aannemen van één van de door de wet voorziene rechtsvormen. Deze verenigingsvorm is dus niet gebonden aan wettelijke bepalingen²⁷. De organisatie is vaak minder strak geregeld en heeft vaak een vrijblijvend karakter. Er is dan ook een veelheid van verschijningsvormen die onder deze vorm valt. Zo vallen onder andere een muziekvereniging, een studentenclub, een

²⁶ Wet van 1 augustus 2006 betreffende de nieuwe wetgeving voor vrijwilligers, B.S. 11 augustus 2006

²⁷ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 5

scoutvereniging, een wijkcomité, minderheidsaandeelhouders, een oudervereniging en een carnavalsvereniging onder deze vorm.²⁸

Het aantal verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid moet niet onderdoen voor dat van de VZW's. Dit blijkt ook uit onze algemene analyse van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, want we verkregen een groot aantal vragenlijsten van deze verenigingsvorm terug. Er zijn veel verenigingen van deze aard met een belangrijke invloed in het maatschappelijke leven. Misschien net omwille van het grote maatschappelijke belang van deze vereniging is deze vorm slachtoffer geworden van een theorievorming waarvoor een nuchtere technische analyse ontbreekt in termen van het gemeen verbintenissen-, zaken- en procesrecht.²⁹

2.1.1.1 Geen rechtspersoonlijkheid

Uit de definitie blijkt dat het om elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid gaat. Bijgevolg geven we een nadere toelichting van het begrip rechtspersoonlijkheid geven. Om rechtspersoonlijkheid nader te verklaren, beginnen we best met een toelichting van de natuurlijke persoon. We zijn allemaal natuurlijke personen met elk onze rechten en plichten. We kunnen eigenaar zijn van een patrimonium, we kunnen gehouden zijn tot het betalen van schulden en/of belastingen of we kunnen houder zijn van andere rechten of plichten. Het is eenvoudig om na te gaan wie welke rechten en plichten heeft als iedereen individueel handelt. Dit is moeilijker als een groep natuurlijke personen samen bepaalde activiteiten verricht. En het wordt nog moeilijker als er een vermenging ontstaat tussen de rechten en plichten die men als privaat persoon heeft en deze die men als lid van een vereniging heeft. Om een oplossing te bieden voor dit fenomeen, komt de ontwikkeling van de rechtspersoonlijkheid van toepassing. Een groep mensen die samen activiteiten willen organiseren op duurzame basis kunnen een rechtspersoon creëren. Deze rechtspersoon gaat een afzonderlijk juridisch leven leiden naast dat van de natuurlijke personen die er deel van uitmaken. De rechtspersoon heeft zijn eigen rechten en plichten. Dus er wordt een onderscheid gemaakt tussen het patrimonium van de vereniging en dat van de natuurlijke personen die er actief zijn, door de oprichting van een rechtspersoon. Zo zal als de rechtspersoon een onroerend goed in bezit heeft dit losstaan van het patrimonium van de natuurlijke personen die actief zijn binnen de rechtspersoon. Als de rechtspersoon schulden

²⁸ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 4, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

²⁹ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 76

heeft, kunnen de natuurlijke personen die actief zijn binnen de rechtspersoon hiervoor ook niet aangesproken worden. Een rechtspersoon heeft onder andere een naam, een adres en een nationaal nummer, net zoals een natuurlijke persoon. Om rechtspersoonlijkheid te bekomen moet aan een aantal wettelijke voorziene formaliteiten en procedures aandacht besteed worden. Deze verschillen naargelang het type rechtspersoon dat gaat opgericht worden.³⁰ We kunnen voor deze theorie omtrent rechtspersoonlijkheid ook verwijzen naar de begrippen volkomen en onvolkomen rechtspersoonlijkheid die verder in deze thesis behandeld worden³¹.

De vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt ook gezien als een onbenoemde overeenkomst. De partijen komen hier overeen samen te werken op een onbaatzuchtige manier³².

2.1.2 Historiek van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Vooraf in de negentiende eeuw wordt de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid beschouwd als een onbestaande entiteit die zich buiten de juridische orde bevindt. Toch wordt deze vorm van vereniging belangrijk beschouwd. Dit vloeit voort uit het feit dat voor de VZW-wet van 27 juni 1921 de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bijna de enige manier was om zich te verenigen op een niet-commerciële basis, tenzij de wetgever met een ad hoc-wet de rechtspersoonlijkheid toekende aan een individuele vereniging. Bovendien was de mogelijkheid om zich te verenigen in een juridische vorm de inzet van een verhitte ideologische strijd. Politieke, economische en religieuze passies hadden de bovenhand, eerder dan juridische overwegingen.³³

De vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is een legitiem onbenoemd contract. Dit neemt niet weg dat er zich in het recht nog steeds sporen bevinden van de oude visie op de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid als entiteit los van de leden en daarom zonder juridisch effect. Zo

³⁰ <http://www.procura.be/>

³¹ Zie deel 3, sectie 6.1

³² J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 89

³³ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 78-79

hebben de Raad van State en het Grondwettelijk Hof het standpunt dat de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid niet bestaat en dus ook niet in rechte kan optreden.³⁴

Het begrip rechtspersoonlijkheid was in de negentiende eeuw minder scherp dan nu en werd meer functioneel bekeken. Indien een bepaalde stroming de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid een rechtspersoon heeft genoemd, dan kan dit binnen de huidige terminologie zo worden gelezen dat de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid rechtspersoonlijkheidskenmerken heeft.³⁵

2.1.3 De naam van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Een vereniging kan zich onderscheiden van andere door het gebruik van een eigen naam. De naam is vrij te kiezen, behoudens in een aantal gevallen. Eerst en vooral mag de naam niet identiek zijn aan of een gevaar opleveren van verwarring met andere organisaties die zich richten tot hetzelfde publiek. Een naam kiezen die identiek is en waardoor verwarring kan ontstaan is een fout volgens art 1382 B.W. Een ander punt dat aandacht vereist is dat verenigingen onder het begrip onderneming vallen conform de wet van de handelspraktijken. "*Onrechtmatig gebruik door een niet-handelaar van een handelsnaam jegens een handelaar of niet-handelaar kan aanleiding geven tot een stakingsvordering*".³⁶

2.1.4 De leden van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

De leden van de vereniging zijn de partijen tot de overeenkomst van vereniging.³⁷ De vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt niet langer als een onbestaande of onbekwame entiteit los van de leden gezien, zoals vroeger het geval was, maar als een verzameling van die leden. Dit

³⁴ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 77-79

³⁵ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 79

³⁶ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 4, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

³⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 43

belet niet dat deze leden aan het rechtsverkeer kunnen deelnemen onder de loutere vermelding van de verenigingsnaam. Een vordering ingesteld tegen een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bijvoorbeeld kan dus begrepen worden als een vordering ingesteld tegen de leden van de vereniging.³⁸

We zullen achtereenvolgens de toetreding en de uittreding van de leden bespreken.

2.1.4.1 Toetreding

Het zijn de stichters die de overeenkomst ondertekenen bij de oprichting. Hiermee ontstaat er een wilsuitdrukking om tot die vereniging als lid toe te treden.³⁹

Er zijn verschillende vormen mogelijk voor toetreding van nieuwe leden. Een voorbeeld hiervan is dat men enkel lid kan worden vanaf de leeftijd van 55 jaar, bijvoorbeeld bij seniorenverenigingen.⁴⁰

Bij de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is er geen wezenlijk verschil tussen initiële, oprichtende leden en toegetroden leden. Dit is in tegenstelling tot een vereniging zonder winstoogmerk. Meestal is er slechts sprake van één orgaan in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, namelijk het bestuur.⁴¹

³⁸ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 89

³⁹ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 6

⁴⁰ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 6-7

⁴¹ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 8

- Regels van de overeenkomst

Naast de partijen die de overeenkomst van vereniging bij de oprichting hebben ondertekend, kunnen andere leden toetreden na de oprichting. Ze moeten dan wel toetreden als partij tot de overeenkomst van vereniging. Dit vraagt de toestemming van alle andere leden.

Het lid dat gaat toetreden moet aanvaarden toe te treden tot de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Deze aanvaarding van nieuwe leden kan uitdrukkelijk of stilzwijgend gebeuren. Dit wordt bewezen aan de hand van de regels van het Burgerlijk Wetboek inzake bewijs⁴². Door de toetreding gaat het lid alle verbintenissen die de statuten opleggen aan zijn leden moeten aanvaarden. Een veel voorkomend voorbeeld hiervan is het betalen van jaarlijks lidgeld aan de vereniging.⁴³

De vereniging of het orgaan dat beslist over de toetreding van leden kan beslissen of ze een bepaalde kandidaat aanvaardt of niet. Voor haar weigering moet ze in feite geen verklaring geven, aangezien dit besloten ligt in de contractsvrijheid. Uiteraard kunnen de statuten iets anders bepalen.⁴⁴

Belangrijk is dat een nieuw lid in feite niet aansprakelijk kan worden gesteld voor de verbintenissen die in het verleden zijn aangegaan door de vereniging, tenzij anders werd overeengekomen.⁴⁵

- Statutaire bepalingen

We kunnen hier reeds een omschrijving aanhalen voor het begrip statuten voor het begrip ervan. Deze omschrijving is van toepassing op de VZW's aangezien bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid het niet verplicht is statuten op te stellen. Een omschrijving van de

⁴² Art. 1315 e.v. B.W.

⁴³ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 43-44

⁴⁴ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 44

⁴⁵ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 44

statuten voor een VZW luidt als volgt: " *het geheel van regels dat men bij de stichting van de VZW neerschrijft en waaraan de VZW en haar leden gedurende het bestaan van de VZW onderworpen zijn*" ⁴⁶. Deze statuten kan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid dus ook opstellen als ze dit wenst. De statuten⁴⁷ kunnen een bijzondere toetredingsregeling voorzien. Ook bepalen de statuten het beoordelend orgaan. ⁴⁸

De leden die toetreden, verbinden zich om zichzelf te houden aan wat de statuten en de reglementen van de vereniging bepalen. Ook moeten deze leden de beslissingen opvolgen die haar organen hebben genomen en die krachtens de statuten verplicht zijn voor de leden. De statuten kunnen immers sancties opleggen aan de leden die de statuten, reglementen en beslissingen niet nakomen.⁴⁹

- In de praktijk

In de praktijk komen zowel verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid voor die een klein aantal leden hebben, maar ook andere die een vrij groot aantal leden hebben. Bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid met een groot aantal leden, kan het probleem voorkomen dat beslissingen moeten genomen worden met eenparigheid van de stemmen.⁵⁰

Dus als in de statuten niets anders bepaald wordt omtrent hoe beslissingen moeten worden genomen, zullen alle beslissingen worden genomen met eenparige instemming van alle leden.⁵¹ Alle leden eenparig laten stemmen wordt gezien als een fictie. Vandaar dat er een noodzaak heerst om quorum en meerderheden te voorzien in de statuten.⁵² Het is dus belangrijk in de statuten het beheer van de vereniging te regelen, met de bevoegdheden van de algemene

⁴⁶ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 20

⁴⁷ Zie deel 2, sectie 4.1

⁴⁸ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 43

⁴⁹ Art. 2 Wet 24 mei 1921 tot waarborg van de vrijheid van vereniging

⁵⁰ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 7

⁵¹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 44

⁵² W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 6, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

vergadering en de bestuursorganen en de bepaling van de meerderheden vereist voor het nemen van een beslissing.⁵³

2.1.4.2 Uittreding

Met het uittreden van een lid bedoelen we de vrijwillige verlaten van de vereniging van dit lid. Dit recht om vrijwillig de vereniging te verlaten, wordt bepaald door artikel 2 van de Wet van 24 mei 1921 tot waarborg van de vrijheid van vereniging.⁵⁴

Uittreding staat tegenover uitsluiting en de opschorting. Bij uitsluiting wordt er principieel met unanimititeit door de leden gestemd en de opschorting houdt een tijdelijke sanctie in en is meestal door het bestuur opgelegd.⁵⁵

De uittreding van een lid heeft niet de ontbinding van de vereniging tot gevolg. Het uittredende lid kan ook geen uitkering of verdeling van zijn inbreng vorderen, aangezien er geen winstoogmerk wordt nagestreefd. Het lid dat beslist uit de vereniging te treden, blijft wel aansprakelijk voor de schulden die zijn aangegaan in het verleden.⁵⁶

De uittreding mag wel aan bepaalde voorwaarden zijn onderworpen, zoals een opzeggingstermijn. Wanneer er niets in de statuten werd bepaald, zal elk lid vrij kunnen uittreden, maar met dien verstande dat hij een redelijke opzeggingstermijn in acht moet nemen.⁵⁷

⁵³ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 44

⁵⁴ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 54

⁵⁵ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 6, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

⁵⁶ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 54-55

⁵⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 55

2.1.5 Voor-en nadelen van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en een VZW

We kunnen enkele voor-en nadelen opsommen voor een VZW en voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid⁵⁸. We halen dit aan aangezien in de vragenlijst gevraagd wordt waarom ze kiezen voor hun verenigingsvorm en dit dus een zicht geeft op wat ze denken wat de voordelen van hun verenigingsvorm zijn en de nadelen van de niet gekozen verenigingsvorm. Daarom dient er ook een theoretische achtergrond over de voordelen en de nadelen van de verenigingsvormen gegeven te worden.

Voordelen vereniging zonder rechtspersoonlijkheid:

- De administratieve verplichtingen zijn zeer beperkt.
- De vereniging volgt de dynamiek van de werking.

Nadelen vereniging zonder rechtspersoonlijkheid:

- Men is persoonlijk aansprakelijk bij het ondertekenen van een contract.
- Het eigen vermogen kan aangesproken worden.

Voordelen VZW:

- De VZW is als rechtspersoon aansprakelijk bij het ondertekenen van een contract, individuen blijven in principe buiten schot.
- Het vermogen van de VZW wordt aangesproken, zo zullen er dus minder financiële risico's zijn.
- Mogelijkheid om patrimonium op te bouwen. Een VZW kan onbeperkt een patrimonium opbouwen. De enige voorwaarde bestaat erin dat het patrimonium minstens onrechtstreeks voor het verwezenlijken van haar doel moet kunnen worden aangewend.

⁵⁸http://www.lokalenmap.be/files/doc/Lokalenmap_13_14_feitver_of_vzw.pdf?phpMyAdmin=110c472720bct1d0a8743

- Interne zekerheid voor leden en bestuurders. Door de statuten en het huishoudelijk reglement worden een aantal praktische zaken geregeld. Bijvoorbeeld: Wie kan in naam van de VZW contracten tekenen? Kan men contracten tekenen voor om het even welk bedrag? Wat gebeurt er met de bezittingen van de VZW als deze ontbonden wordt?

Nadelen VZW ⁵⁹:

- Er zijn heel wat administratieve, boekhoudkundige en fiscale verplichtingen .
- De structuur van de VZW is tamelijk strak en minder vrijblijvend dan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.
- De kostprijs. Een VZW oprichten kost namelijk geld. Bovendien zullen er tijdens het bestaan van de VZW ook kosten worden gemaakt, zoals bijvoorbeeld een statutenwijziging.

Uit een interview met Erik Haenen⁶⁰, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitskantoor HS&P, blijkt dat de voordelen van een VZW de structuur, de zekerheid, en de vrij eenvoudige oprichting zijn. Het grote nadeel is volgens hem dat er meer verplichtingen zijn op boekhoudkundig vlak. Dit stemt overeen met de bovengenoemde voor- en nadelen.

2.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de identiteitskaart

De opgenomen vragen in de vragenlijst voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor het onderwerp "de identiteitsfiche" kunnen opgedeeld worden in 3 subdelen, namelijk:

1. Algemeen
2. Sector
3. Situatieschets

⁵⁹ S.MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 40-41

⁶⁰ Zie bijlage 6

De keuze van de vragen en de resultaten van de vragen worden eerst geanalyseerd volgens deze drie subdelen van de identiteitsfiche. Vervolgens zullen we ook vragen aanhalen die specifiek voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid gelden, namelijk de voordelen en nadelen verbonden aan een VZW.

2.2.1 Algemeen

Voor het algemene deel van de identiteitsfiche worden volgende vragen gesteld:

- *Naam van de vereniging*
- *Postcode vereniging*
- *Functie van de persoon die de vragenlijst invult binnen de vereniging*
- *Vorm van de vereniging: VZW, vereniging zonder rechtspersoonlijkheid of andere*
- *Waarom heeft u gekozen voor deze vorm?*

Het is logisch dat deze vragen gesteld worden om de vereniging enigszins te identificeren. We hebben reeds aangehaald dat voor de vraag "Waarom heeft u gekozen voor deze vorm?" de voordelen van de gekozen verenigingsvorm en de nadelen van de niet gekozen vorm naar boven zullen komen volgens de betreffende vereniging.

Wat betreft de keuze van de verenigingsvorm leren we dat de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, 30,12 procent van de ondervraagde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, voor deze vorm kiezen omdat er bij een VZW te veel en te uitgebreide administratieve verplichtingen komen kijken voor een redelijk kleine vereniging. Een tweede grote reden, 27,11 procent, is dat de vorm van vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt opgelegd door een koepelorganisatie, zoals bijvoorbeeld Chiro Nationaal of de Christelijke Mutualiteit, die dan meestal als een VZW opereert. Een laatste veel voorkomende reden, 19,88 procent, waarom er als vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt geopereerd is omdat de vereniging al lang op deze manier bestaat en de stichtende leden de vereniging reeds verlaten hebben, waardoor er vaak niet wordt stilgestaan bij de gehanteerde vorm.

2.2.2 Sector

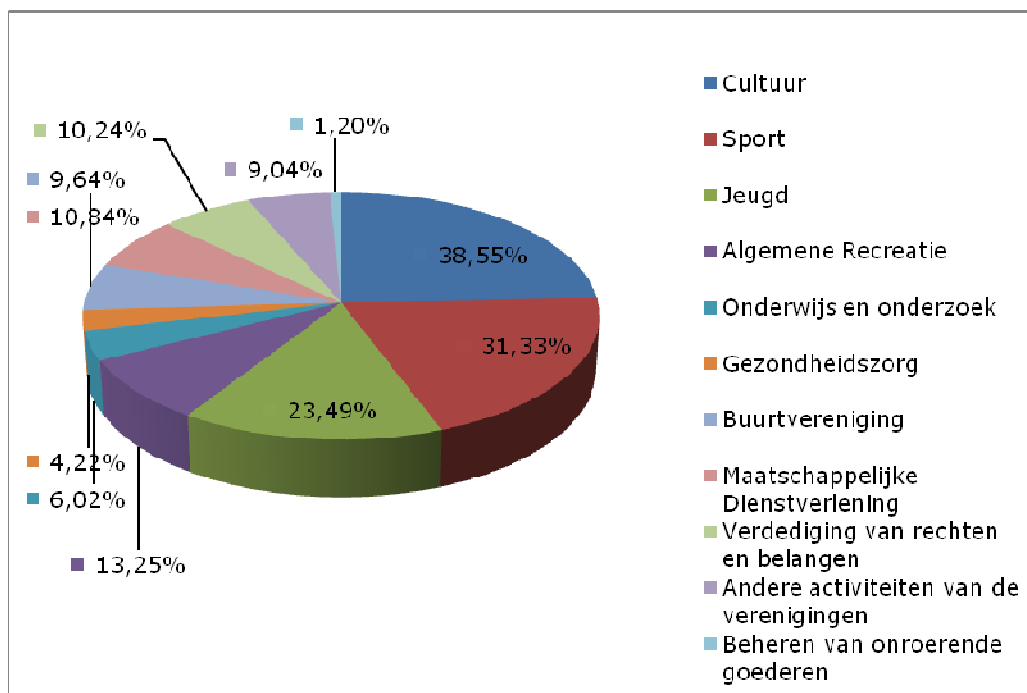
Een ander deel van de identiteitsfiche betreft de sector waarin de vereniging actief is. De opgenomen vraag hieromtrent luidt als volgt:

In welke sector is uw vereniging actief ? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk, doch geef dan de verhouding aan)		
☐ Cultuur	☐ Algemene recreatie	☐ Maatschappelijke dienstverlening
☐ Sport	☐ Onderwijs en onderzoek	☐ Verdediging van rechten en belangen
☐ Jeugd	☐ Gezondheidszorg	☐ Andere activiteiten van de verenigingen
	☐ Buurtvereniging	☐ Beheren van onroerende goederen

Zoals reeds in deel 1 uitvoerig werd besproken, is deze vraag nodig om de vereniging te verdelen in een categorie, namelijk in cultuur, sport, jeugd of de restcategorie.⁶¹

In figuur 3 wordt de procentuele verdeling van de verenigingen over de verschillende economische sectoren weergegeven.

⁶¹ Zie deel 1, sectie 2.4

Figuur 3: Verdeling van de verenigingen over de economische sectoren

Bron: eigen verwerking

Van de 166 ondervraagde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid zijn er 38,55 procent actief in de culturele sector, 31,33 procent van de verenigingen houdt zich bezig met sportieve activiteiten en 23,49 procent van de verenigingen hebben als voornaamste actiedomein het jeugdwerk. Voor de rest zijn er zes kleinere categorieën zoals in de figuur terug te vinden is, die als de restcategorie worden bestempeld.

2.2.3 Situatieschets

Voor de situatieschets worden de volgende vragen opgenomen:

Geef telkens het cijfer aan en duidt het symbool aan om aan te geven hoe de evolutie in de laatste jaren volgens u was voor deze categorie personen: stijgend (↑), dalend (↓) of constant blijvend (=).

Leden (werkende en toetredende leden, dus iedereen die actief is binnen de vereniging)	
Aantal:	Evolutie: ↑ of ↓ of =

Loontrekkenden met arbeidsovereenkomst	
Aantal:	Evolutie: ↑ of ↓ of =
In VTE ⁶² :	
Wie is de werkgever?	

Vrijwilligers (al dan niet met onkostenvergoeding)	
Aantal:	Evolutie: ↑ of ↓ of =

Deze vragen zijn gekozen om kwantitatieve gegevens binnen de vereniging te verkrijgen.

⁶² in VTE: Voltijdse equivalenten:

aantal voltijdse werknemers + aantal deeltijdse werknemers omgerekend in voltijdse eenheden

Bijvoorbeeld: 1 voltijdse en 2 halftijdsen = 2 voltijdsen equivalenten

We kunnen zien dat vijftig procent van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een ledenaantal heeft van minder dan vijftig leden. Vijfentwintig procent heeft meer dan honderd leden en vierentwintig procent bevindt zich in de middencategorie, dus tussen de vijftig en honderd leden. We kunnen dus vaststellen dat het merendeel van de verenigingen zeer klein is, iets wat eigen is aan de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Men zou verwachten dat de gemiddelde VZW daarentegen over een groter ledenaantal beschikt. De resultaten lossen deze verwachten niet in. Ook bij de VZW's zijn het aantal verenigingen onder de 50 leden het grootst.

2.2.4 Specifiek voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Voor de vragen specifiek voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt er gevraagd of ze de voordelen en de nadelen verbonden aan een VZW wel kennen. Hieruit kunnen we afleiden waarom ze voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid kiezen en niet voor een VZW.

Welke voordelen zijn er volgens u verbonden aan een VZW?

Welke nadelen zijn er volgens u verbonden aan een VZW?

Uit de resultaten kunnen we samenvatten dat de meeste verenigingen toch beseffen dat enige vorm van rechtspersoonlijkheid en de daarmee verbonden beperkte aansprakelijkheid een groot

voordeel kan zijn. Een tweede belangrijk voordeel is de duidelijke structuur die een VZW biedt. De ingewikkelde dure boekhoudkundige en administratieve verplichtingen worden dan weer gezien als een groot nadeel aan de VZW.

2.2.5 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de identiteitskaart

Uit bovenstaande resultaten kunnen we een aantal conclusies trekken. Een eerste conclusie is dat er 3 grote redenen zijn waarom een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid kiest voor deze verenigingsvorm:

1. Administratieve verplichtingen van een VZW
2. Opgelegd door een koepelorganisatie
3. Verenigingsvorm bestaat al lang voor betreffende vereniging + stichtende leden die niet meer deel uit maken van de vereniging

Deze redenen zijn opgenomen in volgorde van belangrijkheid. We kunnen hieruit halen dat het merendeel van de verenigingen de administratieve verplichtingen, waaronder in de volksmond vaak de boekhouding wordt begrepen, ziet als het grootste struikelblok. Dit staat lijnrecht tegenover de hoofddoelstelling van de nieuwe VZW-wet, namelijk een grotere doorzichtigheid van de boekhouding⁶³. De nieuwe wet heeft er met andere woorden niet voor kunnen zorgen dat de VZW door de verenigingen als een transparante en controleerbare entiteit wordt gezien. Voor de verschillende overheden daarentegen heeft de nieuwe VZW-wet wel zijn werk kunnen doen, er is een grotere transparantie en een grotere controlemogelijkheid ontstaan voor deze overheden. Zo heeft de griffie meer zicht op de administratieve activiteiten van de VZW's, zoals de boekhouding, omdat alle VZW's de verschillende administratieve verplichtingen op dezelfde manier moeten nakomen en neerleggen. Het bovenstaande voordeel gaat ook op voor de concurrenten van de VZW's. Met concurrenten bedoelen we ondernemingen die dezelfde activiteiten hebben als een bepaalde VZW maar opereren als een vennootschap. Voor hen is het veel gemakkelijker om hun concurrenten te controleren en te bestuderen vermits alle documenten, neergelegd op de griffie, openbaar raadpleegbaar zijn voor derden. Voornoemde voordelen van de nieuwe VZW-wet voor de overheid en de concurrenten van de verenigingen

⁶³ H. PRIMIS, *De nieuwe VZW-wet: Een jaar later*, Kluwer, Mechelen, 2003, 21-23

gaan niet op voor de verenigingen zelf en kunnen dus geen argument vormen voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid om over te stappen naar een VZW-vorm.

Uit bovenstaande resultaten kunnen we ook leren dat de koepelorganisatie vaak bepaalt dat de kleinere deelorganisaties als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid moeten opereren. De koepelorganisatie, zoals bijvoorbeeld het ACW, zorgt dan voor bepaalde bescherming en regelt bepaalde administratieve verplichtingen of geeft advies hieromtrent.

Een derde om voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid te kiezen is dat ze eigenlijk geen reden hebben. Een groot aantal van de Limburgse verenigingen bestaat namelijk al lange tijd en vermits we met vrijwilligerswerk te maken hebben, heeft er al meerdere malen een wisseling van bestuur plaatsgevonden. Dit laatste heeft tot gevolg dat de huidige leden meestal niet op de hoogte zijn van de redenen waarom er voor deze verenigingsvorm is gekozen en dit meestal ook niet in twijfel trekken.

Deze conclusies worden grotendeels weerspiegeld door de resultaten over de voor-en nadelen van de VZW's en de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Ook hier worden de administratieve verplichtingen en de boekhouding als de grootste nadelen aan de VZW opgesomd. Als belangrijkste voordelen van een VZW worden de rechtspersoonlijkheid en de daaraan gekoppelde beperkte aansprakelijkheid alsook een duidelijke structuur aangeduid.

Er bestaan veel verenigingen in Limburg maar de meeste zijn klein wat betreft het ledenaantal. Het beschikken over een groot ledenbestand is echter iets dat het merendeel van de verenigingen nastreeft. Niet alleen om hogere subsidiebedragen, vaak gedeeltelijk georiënteerd op het ledenaantal, te ontvangen maar ook omwille van de hoeveelheid werk, tijd en in sommige gevallen zelfs geld en bijdragen in natura die de vrijwilligers in zo een vereniging steken. De trend van de kleine vereniging wordt echter niet alleen door de vrijwilligers zelf beklagd, maar ook door de gemeenten en provincies. Zij moeten immers veel meer verenigingen subsidies betalen, hulp aanbieden, van ruimte voorzien enzovoort. Dit betekent vaak ook dat ze er enige tijd in moeten steken. Een voorbeeld hiervan is de jeugdconsulent en schepen van jeugd, beide betaald met gemeentelijke gelden. Een bevestiging van deze theorie is dat er de laatste jaren in veel gemeenten gefusioneerd wordt. Verschillende gemeenten hebben namelijk het doel vooropgesteld om het aantal verenigingen te beperken door ze samen te voegen tot grotere gehelen. Dit heeft voor de gemeente veel voordelen, kijk maar naar de vermindering van de benodigde ruimte, overlast en tijd. Bij de verenigingen zelf botst de fusioneringsdrang van de

gemeenten daarentegen vaak op protest. Voorbeelden van gemeenten die bezig zijn met het fusioneren van verenigingen zijn Bilzen en Hoeselt. Een specifiek voorbeeld, van de gemeente Hoeselt, van deze fusionering van verenigingen is de fusie tussen de verschillende voetbalploegen uit de deelgemeentes naar één centrale voetbalploeg met gebundelde krachten. Deze fusie is er gekomen op sterk aanraden van de gemeente zelf met de als achterliggende reden kostenbesparing, die zich uit in wederzijdse voordelen. Deze voordelen kunnen omschreven worden als effectieve kostenbesparing voor de gemeente zelf en een betere infrastructuur en meer geld voor spelers langs de verenigingszijde.

3 Structuur en doel

3.1 Theoretische achtergrond van de structuur en het doel voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

We zullen achtereenvolgens volgende punten bespreken:

- De structuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Het bestuur valt onder de structuur binnen een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Aangezien het bestuur een belangrijk onderwerp is, zullen we dit theoretisch toelichten.
- Het doel van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

3.1.1 De structuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Zoals in deel 1 reeds werd vermeld in de vergelijkingstabel tussen de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en de VZW, is de structuur bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid vrij te bepalen. Dit is in tegenstelling tot de VZW, waar de structuur enkel vrij te bepalen is binnen het wettelijke kader. We zullen eerst de oprichting van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid aanhalen, om het nadien te kunnen vergelijken met de oprichting van een VZW. Vervolgens wordt het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, waarvoor dus ook niets wettelijks bepaald is, hier nader verklaard.

3.1.1.1 De oprichting van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Wat betreft de oprichting van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid kunnen we kort zijn. De leden sluiten een overeenkomst van vereniging door de oprichting van een vereniging. Aan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn geen wettelijke verplichtingen verbonden. Deze vereniging ontstaat dus als men van start gaat met de activiteiten van de vereniging. Dit is in tegenstelling tot de oprichting van een VZW.

3.1.1.2 Het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Onder bestuur wordt het beheer van de ingebrachte en verworven goederen voor en binnen de vereniging verstaan en het uitvoeren van de te voeren activiteit.⁶⁴

Volgens Deweppe en Van Gerven zijn volgende vernoemde artikelen van het Wetboek van Venootschappen ook van toepassing op de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid.

Artikel 36, 2° in het Wetboek van Venootschappen leert ons dat de goederen die werden ingebracht of die werden verworven in het kader van de vereniging enkel gebruikt mogen worden in de activiteit van de vereniging.

Het bestuur kan best in de statuten van de vereniging geregeld worden. De statuten regelen dan de bevoegdheden en de werking. Bij het gebrek aan dergelijke regeling zal beroep gedaan worden op de artikelen 33 tot en met 37 van het Wetboek van venootschappen die gelden voor venootschappen.⁶⁵

Er kan verwezen worden naar artikel 36 van het Wetboek van venootschappen, indien er niets bepaald werd. Hierin komt het erop neer dat elk lid bestuurshandelingen kan stellen voorzover een medevenoot zich niet op voorhand heeft verzet. Voor daden die onroerende goederen aangaan, moeten weliswaar alle leden instemmen. Aansluitend hierbij stelt artikel 37 van het Wetboek van venootschappen dat een vennoot, die niet is belast met het bestuur, niet alleen de bevoegdheid heeft om de roerende of onroerende goederen te vervreemden of te verpanden.⁶⁶

Er kan worden verwezen naar artikelen 33 tot en met 35 van het Wetboek van venootschappen indien de vereniging een bestuursorgaan heeft ingesteld. Deze artikelen wijken wel af van de

⁶⁴ W.DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 6, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

⁶⁵ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo,2002,45

⁶⁶ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo,2002,45

regels inzake lastgeving. De algemene regel in artikel 33 van het Wetboek van vennootschappen, die luidt dat het bestuur alle daden die tot zijn bevoegdheid behoren mag verrichten zonder dat enig onderscheid wordt gemaakt tussen daden van beheer en daden van beschikking, is afwijkend van artikel 1988 van het Burgerlijk Wetboek. Dit artikel 33 bevat een regel die ook geldt voor verenigingen. Van het ogenblik dat het bestuur van de vereniging aan een raad van bestuur wordt opgedragen, wordt bedoeld dat dit orgaan alle handelingen kan stellen om het doel van de vereniging te verwezenlijken. Het is niet de bedoeling van de oprichters dat een onderscheid tussen daden van beheer en daden van beschikking wordt gehanteerd.⁶⁷

Een vereniging heeft vaak 2 organen, namelijk een algemene vergadering van de leden en een bestuursorgaan. Het bestuursorgaan kan bestaan uit één verantwoordelijke, of uit twee of meer bestuurders, wat een raad van bestuur vormt. Het dagelijks bestuur kan eventueel gedelegeerd worden aan een directeur of een gedelegeerd bestuurder.

De statuten moeten geraadpleegd worden om na te gaan wat de bevoegdheden van de verschillende organen zijn en op welke wijze ze werken. In geval van betwisting zal er gerechtelijk beslist worden.⁶⁸

*"Het bestuurlijk orgaan is een lasthebber. Alle leden gezamenlijk zijn de lastgever en zijn onbeperkt aansprakelijk met het persoonlijk vermogen voor de door het bestuur aangegeven verbintenissen"*⁶⁹. Volgens art 1202 van het Burgerlijk Wetboek is de aansprakelijkheid van de leden niet hoofdelijk aangezien de vereniging geen handelsactiviteit ontwikkelt. Elk lid is met zijn persoonlijk vermogen aansprakelijk voor een gelijk deel, tenzij een andersluidende regel⁷⁰.

Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid moet geen jaarrekening opstellen of een commissaris benoemen, ook al verwezenlijkt ze een belangrijke omzet. Maar als er 100 werknemers tewerkgesteld zijn en dus een ondernemingsraad ingesteld moet worden, dan zal

⁶⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 45-46

⁶⁸ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 46-47

⁶⁹ W.DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 7, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

⁷⁰ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 46

een bedrijfsrevisor benoemd moeten worden die de rekeningen onderzoekt en toelicht voor de ondernemingsraad.⁷¹

3.1.2 Het doel van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid kan activiteiten uitoefenen concurrerend met de activiteiten die handelaars voeren. Ze zullen dus activiteiten moeten uitoefenen met als doel inkomsten te verwerven om een belangeloos doel te realiseren, indien ze als vereniging willen blijven opereren. Ze mogen deze opbrengsten niet aanwenden om een vermogensvoordeel voor de leden te verschaffen. Economische activiteiten uitoefenen is toegestaan, maar deze mogen niet de enige activiteit van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn.

Als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid toch een commercieel doel heeft dan zou zij in feite niet mogen opereren onder deze verenigingsvorm. Het is dan aangewezen om de vereniging te hanteren als een commerciële maatschap. Een commerciële maatschap kan gedefinieerd worden als volgt⁷²: "*een vennootschap met een burgerlijk of handelsdoel die geen rechtspersoonlijkheid bezit*".

3.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de structuur en het doel

De opgenomen vragen in de vragenlijst voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor het onderwerp "structuur en doel" kunnen opgedeeld worden in 2 subdelen, namelijk de structuur en het doel.

De resultaten van deze vragen worden dus ook geanalyseerd aan de hand van deze twee subcategorieën.

⁷¹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 46-47

⁷² Art. 46 wetboek van vennootschappen

3.2.1 Structuur

Voor de structuur worden twee vragen gesteld. Enerzijds wordt er gepeild naar hoe de structuur binnen de betreffende vereniging eruit ziet, met verschillende antwoordmogelijkheden. Anderzijds wordt er gevraagd naar de functies binnen de vereniging. Deze vragen worden hieronder opgesomd.

Hoe ziet de structuur van uw vereniging eruit?

- ledenvergadering
- bestuur
- andere...

Welke functies bestaan er binnen uw vereniging? (bv voorzitter, penningmeester, secretaris,...)

Zoals eerder reeds werd aangehaald is de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid volledig vrij in het bepalen van zijn structuur, dit in tegenstelling tot de VZW waarin de structuur binnen het wettelijk kader vrij te bepalen is. Toch kunnen we uit onze resultaten halen dat het merendeel van de verenigingen beschikt over een bestuur, en/of een ledenvergadering. Dan is er ook nog 16,87 procent die over een andere structurele vorm beschikken. Meestal valt dit echter ook te plaatsten onder een soort van bestuur, maar wordt dit in de betreffende vereniging anders benoemd. We zien ook dat de meeste verenigingen beschikken over de traditionele functies zoals voorzitter, penningmeester en secretaris, al dan niet onder een andere titel.

3.2.2 Doel

Voor het doel van de vereniging, worden verscheidene vragen gesteld. Deze vragen worden hieronder opgesomd. Zo wordt een open vraag gesteld naar het doel van de vereniging, om te zien of ze wel opereren zoals het hoort, namelijk inkomsten verwerven om een belangeloos doel te realiseren en deze niet als vermogensvoordeel aan de leden verschaffen.

Ook wordt er omtrent de economische activiteiten verschillende vragen gesteld. Dit om na te gaan of de vereniging zich niet meer bezighoudt met winstgevende activiteiten dan met de activiteiten eigen aan de vereniging zelf. Er wordt dus ook een vraag gesteld omtrent activiteiten eigen aan de vereniging om te zien of ze weten wat dit inhoudt en of ze deze vaak organiseren, zoals verondersteld wordt. Ook is er een vraag opgenomen betreffende de kosten van de georganiseerde activiteiten.

Wat is het doel van uw vereniging?

Organiseert uw vereniging één of meerdere van volgende bijkomende economische activiteiten. Dit zijn activiteiten die winst opbrengen (meerdere antwoorden zijn mogelijk)
☐ deur aan deurverkoop ☐ verkoop van producten (taarten, kaarsen,...)
☐ eetdag/avond ☐ fuif of fuiven
☐ kienavond/tombola ☐ uitbating cafetaria/feestzaal
☐ andere:

Hoe vaak organiseert u deze activiteiten?
☐ wekelijks ☐ meerdere keren per week
☐ maandelijks ☐ meerdere keren per maand
☐ jaarlijks ☐ meerdere keren per jaar

☐ om de paar jaar	☐ niet van toepassing

Indien u één of meerdere van deze activiteiten organiseert. Waarom? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

☐ om de dagdagelijkse werking te financieren
☐ om activiteiten te organiseren die afwijken van de normale jaarwerking
☐ om een financiële reserve aan te leggen voor: ...
☐ om de opbrengst uit te keren aan de leden
☐ om andere redenen: ...

Zou het voortbestaan van uw vereniging in gevaar komen moesten voorgaande activiteiten wegvallen?

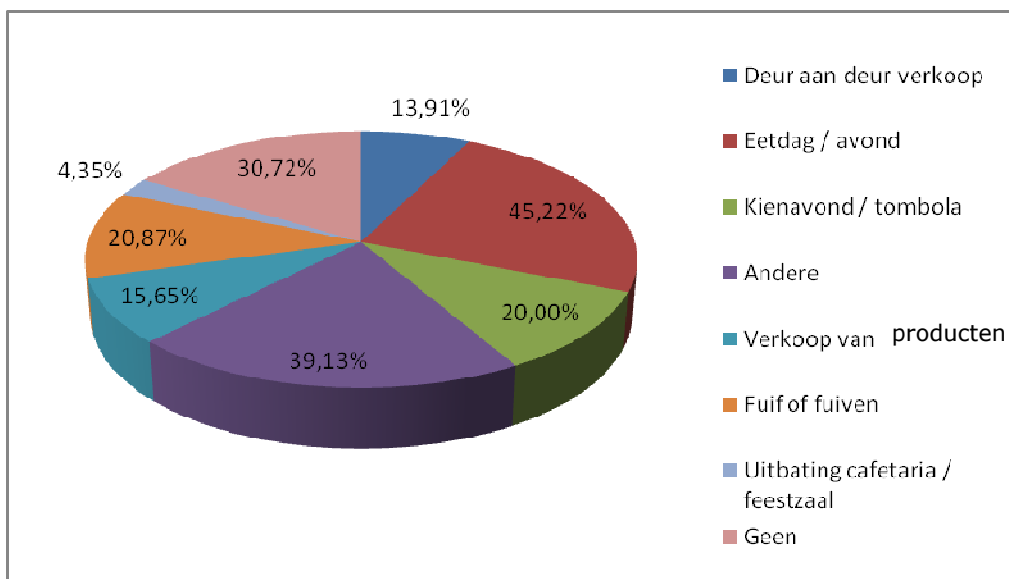
☐ ja
☐ neen
☐ misschien
☐ geen idee

Hoe vaak organiseert u activiteiten voor uw leden die eigen zijn aan uw vereniging? (zoals b.v. trainingen in sportclubs, bijeenkomsten in jeugdverenigingen, repetities in cultuurverenigingen,...)

☐ wekelijks	☐ meerdere keren per week
☐ maandelijks	☐ meerdere keren per maand
☐ jaarlijks	☐ meerdere keren per jaar
☐ om de paar jaar	☐ geen
☐ niet van toepassing (bv ziekenhuis, rusthuis,...)	

Hoe verhouden de kosten van de georganiseerde activiteiten die winst opbrengen zich ten opzichte van de gewone werkingskosten?

☐ deze zijn een beetje kleiner	☐ deze zijn veel kleiner
☐ deze zijn een beetje groter	☐ deze zijn veel groter
☐ deze zijn ongeveer gelijk	☐ geen idee

Figuur 4: Economische activiteiten

Bron: eigen verwerking

Uit deze grafiek kunnen we halen dat 30,72 procent van de verenigingen geen economische activiteiten onderneemt. Van de verenigingen die geld inzamelen via economische activiteiten, houdt 45,22 procent zich bezig met het organiseren van een eetdag. De tweede grootste categorie organiseert een andere economische activiteit dan degene die wij in onze vragenlijst hebben opgesomd. De meest voorkomende zijn tentoonstellingen, optredens, toernooien en wedstrijden. Er zijn slechts vier verenigingen die zich wekelijks bezig houden met economische activiteiten. Deze kunnen we echter niet classificeren onder 'valse' verenigingen zonder winst oogmerk omdat deze activiteiten eigen zijn aan de soort verenigingen. Voorbeelden hiervan zijn het uitbaten van een cafetaria voor een sportclub en het organiseren van kaartavonden en fietstochten voor respectievelijk seniorenverenigingen en wielclubs. In overeenstemming met het bovenstaande kunnen we ook uit de resultaten halen dat het leeuwendeel wekelijks activiteiten organiseert eigen aan hun vereniging, en zich dus niet voornamelijk bezighoudt met economische activiteiten.

Uit de resultaten blijkt dat de voornaamste redenen waarom de verenigingen winstgevende activiteiten organiseren het financieren van de dagelijkse werking en het aanleggen van een financiële reserve voor eventuele latere investeringen zijn. Het is dan ook logisch dat 31 procent van de verenigingen zegt dat het voortbestaan van de vereniging in gevaar zou komen moesten

deze economische activiteiten wegvallen. Een markant feit is dat vier verenigingen de winst uitkeren aan hun leden. Voor twee van deze verenigingen valt een logische uitleg te vinden omdat het waarschijnlijk gaat over het uitbetalen van wedstrijdgeld. In de stad Maaseik vinden we echter een jazzband terug die het met hun optredens verdiende geld uitkeert aan de bandleden. Dit valt echter niet goed te praten met het feit dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid geen winst mag nastreven.

3.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de structuur en het doel

In theorie is een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid vrij in het kiezen van haar structuur. De praktijk leert ons dat het merendeel over een bestuur beschikt en/of over een ledenvergadering. Ook de traditionele functies die binnen een VZW bestaan zoals voorzitter, penningmeester en dagelijks bestuur worden vaak gehanteerd. We kunnen dus concluderen dat er toch aandacht besteedt wordt aan de besturing van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, ook al is het niet wettelijk geregeld. Een bijkomend feit is dat de vorm van het bestuur heel vaak sterk gelijkend is aan die van de officiële en wettelijk bepaalde van de VZW.

Wat betreft de economische activiteiten van verenigingen is er een bijkomende vraag die we zouden kunnen stellen. Namelijk: Hinderen de economische activiteiten van verenigingen de werking van bedrijven? Uit eigen ervaring kunnen we hierop antwoorden dat in een kleinere gemeente vaak in samenspraak met of met wederzijds begrip tussen de vereniging en de omliggende bedrijven over de organisatie van economische activiteiten wordt beslist. Zo hebben we weet van een expliciet praktijkvoorbeeld: een plaatselijke vereniging organiseert een pasta-eetdag en ontvangt hiervoor sponsoring van een restaurant uit de nabije omgeving. Als geste naar de vereniging toe heeft het restaurant die bepaalde dag haar deuren gesloten en geeft de vereniging achteraf alle bruikbare overschotten aan het desbetreffende restaurant. Waar dit anders concurrerende organisaties zouden zijn hebben de vereniging en het restaurant een perfecte samenwerkingsmogelijkheid gevonden.

Een volgende bedenking behandelt het uitkeren van winsten aan leden. In de resultaten vinden we terug dat er bepaalde verenigingen zijn die aan hun leden wedstrijdgeld uitkeren. Een extra vraag die we ons hierbij kunnen stellen is of deze uitkering van wedstrijdgeld toch niet valt

onder het uitkeren van winsten aan de leden. Vermits de winnaars van de wedstrijden bij de desbetreffende verenigingen vaak de leden zelf zijn zou men dit puur theoretisch gezien als winstuitkering kunnen interpreteren. Wij zijn echter van mening dat deze uitkering van wedstrijdgeden door de vereniging en door de leden zelf gezien wordt als een beloning voor bepaalde inspanningen voor een activiteit eigen aan de vereniging. Het is eigenlijk een spel waarbij het doel is om de wedstrijd te winnen en niet om opzettelijk winsten van de vereniging te absorberen.

4 Administratieve handelingen

4.1 Theoretische achtergrond van de administratieve handelingen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Achtereenvolgens zal ook hier een toelichting gegeven worden omtrent de statuten en het huishoudelijk reglement van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

Deze subcategorieën worden behandeld omdat deze terugkomen in de vragenlijst van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, zoals eerder al vermeld.

4.1.1 De statuten van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

In tegenstelling tot bij een VZW is het niet wettelijk verplicht voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid statuten op te stellen. Bij de opstarting van een VZW is het verplicht om statuten neer te leggen op de griffie van de Rechtbank van Koophandel. Bij de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is dit niet het geval, doch in sommige situaties is het ook voor hen aan te raden om een bepaalde vorm van statuten op te stellen. Bijvoorbeeld bij het openen van een zicht- of spaarrekening bij een financiële instelling. In **bijlage 7** is een exemplaar van voorbeeldstatuten voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid opgenomen.

4.1.2 Het huishoudelijk reglement van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Naast de statuten kan de interne werking van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid in een huishoudelijk reglement worden geregeld. In de wetgeving wordt geen definitie van het begrip "huishoudelijk reglement" opgenomen. De inhoudelijke bepalingen zijn daarenboven ook niet wettelijk geregeld. Een huishoudelijk reglement legt bepaalde bijkomende regels op aan de leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Dit huishoudelijk reglement is niet verplicht

zoals vele bepalingen van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, waardoor men vrij is bepaalde zaken te regelen in dit reglement.⁷³

4.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de administratieve handelingen

Voor de vragen van het onderwerp "administratieve verplichtingen" hebben we er telkens enkele opgenomen voor de twee eerder vermelde subcategorieën, namelijk de statuten en het huishoudelijk reglement. De resultaten van de vragen worden dus ook op basis van deze subcategorieën geanalyseerd.

4.2.1 De statuten

Eerst en vooral wordt de vraag gesteld of er statuten opgesteld worden. Dit om na te gaan of men er veel gebruik van maakt, aangezien dit niet verplicht is. Ook wordt gevraagd waarom ze dit opstellen of waarom niet, om te zien wat de redenen zijn voor het al dan niet opmaken van statuten. De laatste vraag die gekozen werd voor de statuten, vraagt welke bepalingen de statuten dan bevatten als ze deze opmaken. Dit vragen we om te zien wat de belangrijkste bepalingen geacht worden om op te nemen in de statuten. De gekozen vragen worden hieronder nog even vernoemd.

Heeft uw vereniging statuten opgesteld?
☐ ja
☐ neen
☐ geen idee

Waarom wel/niet?

⁷³ S.MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larquier, Brussel, 2005, 22-23

Indien er statuten zijn opgesteld binnen uw vereniging, welke bepalingen bevatten ze?

- doel
- duur
- bepalingen

We zien dat hierin voornamelijk het doel, duur en andere bepalingen worden opgenomen zoals de namen van verantwoordelijken. Uit de onderzoeksdata blijkt echter dat de helft van de verenigingen niet beschikt over statuten, dit valt te verklaren door het eerder vernoemde feit dat het niet verplicht is. Als reden geven de meesten op dat statuten niet nodig zijn voor hun activiteiten en dat ze alles zo vrijblijvend mogelijk willen laten verlopen. Een tweede voorname reden is omdat ze vallen onder een koepelorganisatie die reeds statuten heeft opgesteld en zij zich hieraan horen te houden. Toch beschikt een redelijke 37 procent wel over formeel opgestelde statuten. De belangrijkste reden waarom er wel statuten zijn opgemaakt is dat ze op deze manier enige structuur in hun vereniging scheppen. De meest voorkomende bepaling die in de statuten wordt opgenomen is een omschrijving van het doel van de vereniging.

4.2.2 Het huishoudelijk reglement

Voor het huishoudelijk reglement worden hieronder de vragen opgesomd. Eerst wordt er gevraagd of men eigenlijk gebruik maakt van een huishoudelijk reglement, aangezien dit ook niet verplicht is voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Deze vraag stellen we om te zien of er in werkelijkheid veel gebruik van een dergelijk reglement wordt gemaakt. Een deelvraag hiervan gaat na wat er dan zoal in dit huishoudelijk reglement geregeld wordt. Deze deelvraag stellen we om te zien wat de belangrijkste en meest voorkomende onderwerpen vormen in een huishoudelijk reglement.

Maakt uw vereniging gebruik van de mogelijkheid om haar interne werking te regelen door een huishoudelijk reglement?	
	☐ ja ☐ neen ☐ geen idee

Zo ja, wat wordt hier dan vooral in geregeld? (Meerdere antwoorden mogelijk)
☐ werking van de algemene vergadering nader omschrijven (vb. wijze van stemmen) ☐ procedurevoorschriften, zoals toelating van leden tot de algemene vergadering ☐ voorschriften rond het gebruik van het lokaal ☐ gedragsregels ☐ kledingvoorschriften: ☐ prijsreglementeringen ☐ andere:.....

Als we kijken naar het huishoudelijk reglement zien we dat net iets minder dan de helft van de verenigingen dit heeft opgesteld. De drie meest in het oog springende bepalingen die worden opgenomen zijn: gedragsregels, werking van de algemene vergadering en kledingsvoorschriften.

4.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de administratieve handelingen

Wat betreft de statuten, is de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid niet verplicht deze op te stellen. In de praktijk zien we dan ook dat de helft niet beschikt over statuten. Het is echter aan te raden dat zij wel over statuten beschikken om zekerheid binnen de vereniging te creëren. Als iedereen die lid is van de vereniging geacht wordt om op de hoogte te zijn van de inhoud van de statuten ontstaat er automatisch een soort vertrouwensband, voortvloeiend uit de zekerheid die men heeft dat er naar deze richtlijnen gehandeld wordt. Als een vereniging niet beschikt over een dergelijke vorm van regels en richtlijnen is er een veel grotere kans op misverstanden, conflicten en in het ergste geval misbruik van het vertrouwen van de leden of bestuurders. Dit betreft dagdagelijkse beslissingen over de werking van de vereniging maar ook belangrijke financiële verrichtingen, vaak in de handen gelegd van één enkel lid van het bestuur.

Voor het huishoudelijk reglement zien we dat in de praktijk nog niet de helft van de verenigingen dit heeft opgesteld. Een reden hiervoor is dat een huishoudelijk reglement, net zoals de statuten, niet verplicht is.

Hierbij aansluitend kunnen we ons afvragen of een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid niet sowieso beschikt over statuten, zij het dan wel enkel informele statuten. De meeste topics behandeld in de statuten bij een VZW worden immers door regels vastgelegd in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en worden zelfs door alle leden goedgekeurd. Langs de andere kant zou deze set van regels dan weer gezien kunnen worden als een soort van huishoudelijk reglement. De zogezegde vrijheid, betreffende het bestuur, de structuur en administratie, verbonden aan het opereren als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zou dan misschien alleen maar zo geïnterpreteerd worden. Aangezien het bestuur en de leden van de vereniging zich aan deze regels moeten houden, willen ze aangesloten blijven bij de vereniging. Het enige verschilpunt is dan dat deze regels niet juridisch onderbouwd zijn en dus niet afdwingbaar zijn voor de rechtbank.

5 Werking

5.1 Theoretische achtergrond van de werking voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Voor de werking van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zullen we het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid aanhalen. Voor het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt niets formeel geregeld, maar aangezien ook deze verenigingsvorm bestuurd moet worden voor een optimale werking wordt het bestuur bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid in deze sectie aangehaald.

5.1.1 Het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Wat betreft het bestuur in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, is er niets wettelijke bepaald. Dit is in tegenstelling tot de wettelijke regeling van het bestuur van een VZW. Uiteraard moet ook een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bestuurd worden. Dit gebeurt vaak door een aantal individuen en niet door verschillende organen zoals bij een VZW. Het bestuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid werd reeds uitvoerig besproken bij de structuur van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid⁷⁴.

5.1.2 Conflicten in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Een persoon die lid wordt van een vereniging zal zich door zijn toetreding verbinden om het reglement van de vereniging na te leven. Beslissingen genomen door een meerderheid van de leden of door een ander orgaan, bijvoorbeeld het bestuur, kunnen worden aangevochten bij de rechter indien ze niet ter goeder trouw worden genomen ⁷⁵.

⁷⁴ Zie deel 2, sectie 3.1

⁷⁵ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 120

De rechter kan een voorlopig bewindvoerder aanstellen bij een conflict in de vereniging. Vereiste hierbij is dat er uitzonderlijke omstandigheden moeten zijn die een normale werking van de statutaire organen onmogelijk maken, waarbij de belangen van de vereniging of van derden in het gedrang komen. Ook is het mogelijk een sekwester aan te stellen die goederen of rechten die in betwisting zijn in bewaring neemt.⁷⁶

Er kan een afscheuring van een groep leden plaatsvinden wanneer de onenigheid in de vereniging te groot is geworden. Juridisch houdt deze afscheuring een uittreding van de betrokken leden in. Dit houdt in dat ze geen aanspraak kunnen maken op het geheel of een gedeelte van de goederen van de vereniging.⁷⁷

De statuten kunnen voorzien dat een lid kan worden uitgesloten. Deze actie is geldig, tenzij deze beslissing kan worden aangevochten indien ze niet te goeder trouw is. Als de statuten niets voorzien, dan is het minder evident dat een lid kan worden uitgesloten.⁷⁸

5.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de werking

Over dit deel zijn er geen vragen opgenomen in de vragenlijst. Dit omdat de werking van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid volledig vrij te bepalen is en ook effectief in iedere vereniging verschilt of anders benoemd gaat worden. Het belangrijkste punt qua werking is het bestuur, wat reeds uitvoerig besproken werd in het onderdeel structuur van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Het onderdeel over conflicten is daarentegen zeer interessant om te bevragen maar ten tijde van de opstelling van de vragenlijst beschikten we nog niet over de nodige theoretische achtergrond.

⁷⁶ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 120

⁷⁷ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 120

⁷⁸ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 121

5.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de werking

Alhoewel we hierboven gezien hebben dat er geen vragen zijn opgenomen over conflicten in de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid proberen we toch kort even mee te geven wat onze eigen bevindingen hieromtrent zijn. Naar onze mening en eigen ervaring zijn zeer weinig tot geen verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid op de hoogte van de bovenvernoemde wettelijke regelingen in geval van conflicten in de vereniging. Nochtans lijkt het ons handig moesten de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hier wel van op de hoogte zijn. Op dit moment hebben zij geen mogelijkheid tot oplossing als de onderhandelingen in de verenigingen vastlopen. De enige kanttekening die we hierbij willen maken is dat er voorzichtig omgesprongen moet worden met deze wettelijke mogelijkheden en dat er door de wet en de rechbanken op moet worden toegezien dat zulke eisen met voldoende bewijs worden gestaafd.

6 Aansprakelijkheid

6.1 Theoretische achtergrond van de aansprakelijkheid voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

In deze sectie worden verschillende onderverdelingen gemaakt die verder uitgediept worden. Deze onderverdelingen zijn de volgende:

- Het optreden in rechte
- De aansprakelijkheid van de leden
- De aansprakelijkheid van de bestuurders

Deze drie subdelen worden aangehaald om de aansprakelijkheid bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zo goed mogelijk weer te geven.

6.1.1 Het optreden in rechte

6.1.1.1 Algemeen

Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bezit geen rechtsbevoegdheid en kan niet als persoon in rechte optreden. Dit is een principe van openbare orde. Alle leden, in plaats van de vereniging, dienen gezamenlijk op te treden op straffe van onontvankelijkheid van een vordering.⁷⁹ Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, begrepen als de gezamenlijk optredende leden, kan dus voor de gewone hoven en rechtbanken wel optreden in rechte⁸⁰.

⁷⁹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 47-48

⁸⁰ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 111

Er kan ook een lasthebber aangewezen worden die namens de leden zal optreden en hen zal vertegenwoordigen. Deze aanduiding van een lasthebber vraagt de eenparige instemming van alle leden, behoudens andere regels opgenomen in de statuten van de vereniging. Wanneer de volmacht niet door alle leden wordt gegeven, zal de lasthebber enkel deze leden verbinden die de volmacht hebben verleend. Herroeping van de volmacht door de leden vereist eveneens eenparige instemming of met de meerderheid overeengekomen in de statuten of andere overeenkomst tussen de leden van de vereniging.⁸¹ Men kan beroep doen op vertegenwoordiging zowel bij proceshandelingen voor als tegen de gezamenlijke leden⁸².

Het is idealiter dat de statuten aan het bestuur de bevoegdheid geven om in rechte op te treden namens de gezamenlijke leden. Wanneer deze toewijzing niet gebeurt, dan wordt toch meestal terecht aangenomen dat de bevoegdheid om de vereniging te besturen ook de bevoegdheid inhoudt om in rechte op te treden.⁸³

6.1.1.2 Zelf dagvaarden

Het bestuursorgaan of de lasthebber moet meedelen namens wie hij optreedt en de identiteit van alle leden bekendmaken in het exploit van dagvaarding volgens artikel 702 van het Gerechtelijk Wetboek. Dit wordt ook wel het "nul ne plaide par procureur" genoemd. Volgens artikelen 861 en 864 van het Gerechtelijk Wetboek zal de niet-vermelding van de identiteit van de lastgever slechts de nietigheid van het exploit van dagvaarding met zich meebrengen indien hierbij de belangen van de tegenpartij worden geschaad, en deze dit opwerpt voor elk ander rechtsmiddel. De rechtspraak heeft wel aanvaard dat ingeval de lasthebber namens een groot aantal leden moet optreden, de identiteit van alle leden niet moet worden vermeld.⁸⁴

⁸¹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 48

⁸² J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 111

⁸³ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 112

⁸⁴ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 48-49

De identiteit van de formele procespartij (de vertegenwoordiger van de gezamenlijk leden) dient steeds te worden vermeld volgens artikel 43 van het Gerechtelijk Wetboek. Enkel de naam van de vereniging vermelden is dan niet voldoende.⁸⁵ Volgens artikel 1989 van het Burgerlijk Wetboek zal de lasthebber die namens de vereniging optreedt, overeenkomstig de regels inzake lastgeving namens alle leden optreden en zal hen zo allemaal verbinden. Hierbij wordt wel vereist dat alle leden een volmacht hebben gegeven.⁸⁶ Indien er geen formele gedingpartij wordt vermeld en de leden niet individueel worden geïdentificeerd dan is de vordering onontvankelijk wegens een gebrek aan rechtspersoonlijkheid. Het is niet nodig een formele gedingpartij te vermelden indien alle leden individueel worden geïdentificeerd.⁸⁷

6.1.1.3 Dagvaarding voor de Raad van State

Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid kan optreden voor de Raad van State. Dit kan als ze wordt erkend door de bestuursoverheid en bij de werking van de overheidsdiensten werd betrokken. Enkel als alle leden afzonderlijk optreden is haar vordering ontvankelijk. Buiten bovengenoemde gevallen aanvaardt de Raad van State niet dat de vereniging optreedt door middel van haar vertegenwoordiger.⁸⁸

6.1.1.4 Dagvaarding voor het Grondwettelijk Hof

De situatie van de rechtspleging voor het Grondwettelijk Hof voor beroepen tot schorsing of vernietiging is gelijkend met die voor de Raad van State.⁸⁹ Het Grondwettelijk Hof is van oordeel dat de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid slechts een annulatieberoep kan indienen bij dit hof, indien de overheid aan die verenigingen bevoegdheden toekent. De verenigingen kunnen in

⁸⁵ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 112-113

⁸⁶ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 50

⁸⁷ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 119

⁸⁸ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 50

⁸⁹ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 117

rechte optreden "in aangelegenheden waarvoor zij wettelijk als afzonderlijke juridische entiteiten zijn erkend, en wanneer, terwijl zij wettelijk als dusdanig betrokken zijn bij de werking van overheidsdiensten, de voorwaarden zelf voor hun betrekking bij die werking in het geding zijn".⁹⁰ Het Grondwettelijk Hof verwijst naar art2, 2°, Bijzondere Wet Arbitragehof dat stelt dat een beroep kan worden ingesteld door 'iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die doet blijken van een belang.' Verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid vallen hier dus ook onder aangezien zij begrepen moeten worden als een verzameling van natuurlijke personen of rechtspersonen.⁹¹

6.1.1.5 Gedagvaard worden

Derden, zoals schuldeisers, kunnen de vereniging niet dagvaarden. Dit vloeit voort uit het feit dat de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid juridisch niet bestaat. Er is enkel een mogelijkheid om alle leden te dagvaarden. Evenmin volstaat het de lasthebber van de vereniging te dagvaarden. Deze draagt immers geen persoonlijke aansprakelijkheid voor de schulden van de vereniging.⁹²

6.1.2 Aansprakelijkheid van de leden

In deze sectie zullen we enkele onderverdelingen maken en bespreken, met name:

- De voorwaarden voor aansprakelijkheid
- De aard van de aansprakelijkheid
- De aansprakelijkheid bij middellijke vertegenwoordiging

⁹⁰ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 50

⁹¹ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 118

⁹² D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 51

6.1.2.1 Voorwaarden voor aansprakelijkheid

Eerst en vooral zijn er enkele voorwaarden verbonden aan aansprakelijkheid. Een eerste voorwaarde is dat de leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid enkel persoonlijk aansprakelijk zijn voor rechtshandelingen op grond van vertegenwoordiging. Er kan enkel een rechtstreekse vordering op de leden plaatsvinden door derden als er opgetreden is in naam van de gezamenlijk leden en met vertegenwoordigingsbevoegdheid.⁹³

Een andere voorwaarde houdt in dat één van de belangrijkste gevolgen van optreden in hoedanigheid is dat de vertegenwoordiger zich niet persoonlijk verbindt. Een optreden in hoedanigheid wordt pas aanvaard wanneer er geen onduidelijkheid over de kredietwaardigheid van de persoon bestaat waarmee er gehandeld wordt. Deze voorwaarde vormt waarschijnlijk één van de redenen waarom de rechtspraak ten aanzien van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een hoge drempel legt alvorens er sprake is van een optreden in naam van de vereniging. De tegenpartij kan de vertegenwoordiger immers aanspreken voor het gehele bedrag als er geacht wordt in eigen naam te zijn opgetreden. Een toerekening aan de vereniging leidt er toe dat de tegenpartij alle leden persoonlijk kan aanspreken voor gelijke delen.⁹⁴

Er moet ook de nodige vertegenwoordigingsbevoegdheid zijn toegekend voor een optreden voor rekening van de vereniging. Er moet volmacht verleend worden door de leden aan de betrokken vertegenwoordiger om in hun naam op te treden en er moet binnen de grenzen van de volmacht worden opgetreden. Volmacht kan ook verleend worden op impliciete of algemene wijze. Vaak zal in de statuten op algemene wijze de bevoegdheid van het bestuur worden aangegeven. Dan volstaan deze statuten als volmachtverlening. De tegenpartij dient te bewijzen dat de vertegenwoordiger toch bevoegd was als de gezamenlijke leden ontkennen dat de vertegenwoordiger met de nodige bevoegdheid is opgetreden. Als een vertegenwoordiger optreedt in naam van de vereniging zonder volmachtverlening of niet binnen zijn volmacht, dan worden de handelingen niet toegerekend aan de gezamenlijke leden en is de vertegenwoordiger zelf aansprakelijk uit onrechtmatige daad. De vertegenwoordiger kan deze aansprakelijkheid ontlopen indien hij voldoende kennis heeft gegeven van de grenzen van zijn volmacht, tenzij hij

⁹³ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 94

⁹⁴ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 94

zich voor dat geval persoonlijk heeft verbonden voor de handelingen die deze grenzen te buiten gaan. De onbevoegdheid van de vertegenwoordiger kan door een bekrachtiging door de gezamenlijke leden worden opgevangen. Een geldige bekrachtiging brengt dan met zich mee dat de handeling wordt toegerekend aan de vereniging alsof ze met de vereiste vertegenwoordigingsbevoegdheid zou zijn gebeurd. Bekrachtiging kan wel enkel gebeuren door de personen die bevoegd waren om de vereniging te vertegenwoordigen bij de betreffende handeling. Naast volmachtverlening is er zaakwaarneming, hetgeen ook een bron van vertegenwoordigingsbevoegdheid kan zijn. Indien er onbevoegd wordt opgetreden door een vertegenwoordiger in naam van de vereniging, dan kan de derde proberen om de handeling toe te rekenen aan de gezamenlijke leden op grond van een schijnbare vertegenwoordigingsbevoegdheid. Sinds het arrest 'Cuivre-et-zinc' van 20 juni 1988 van het Hof van Cassatie is het niet meer vereist dat de beweerde opdrachtgever een onrechtmatige daad kan worden aangewreven.⁹⁵

6.1.2.2 Aard van de aansprakelijkheid

De leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn onbeperkt aansprakelijk voor gelijke delen. Een derde kan enkel de persoonlijke vermogens van de individuele leden aanspreken als hij weet hoeveel leden er in de vereniging zijn. Te goeder trouw is het aan te raden dat de leden of het bestuur van de vereniging inlichtingen verschaffen wat betreft deze materie aan een verenigingsschuldeiser. De tegenpartij heeft wel geen belang bij een vordering van informatie over het aantal leden en hun identiteit indien er voldoende verenigingsgoederen zijn ter uitwinning en indien er veel leden zijn, zodat een uitwinning van persoonlijke vermogens niet nodig of nuttig is. In een arrest van 5 september 1995 is het Hof van Beroep van Gent verkeerd geweest wat betreft aansprakelijkheid. Het vonnis luidt dat een persoon die optreedt als vertegenwoordiger van de gezamenlijke leden die enkel met de verenigingsnaam worden geïdentificeerd, in afwachting van de nadere bepaling van de individuele leden, reeds voor het volledige bedrag kan worden ten uitvoer gelegd op het vermogen van die vertegenwoordiger. De vertegenwoordiger verbindt zich immers niet persoonlijk.⁹⁶ Dit aangezien de vertegenwoordiger niet zelf gebonden is door de verplichtingen aangegaan voor de vereniging. Wanneer de

⁹⁵ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 95-97

⁹⁶ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 98

vertegenwoordiger ook lid is van de vereniging zal hij wel aansprakelijk zijn maar enkel voor zijn deel.

Het risico van aansprakelijkheid wordt soms geminimaliseerd in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid⁹⁷. Dit volgt uit het feit dat leden enkel aansprakelijk zijn voor de handelingen die bevoegd in hun naam worden afgesloten en het mogelijk is deze bevoegdheid in de statuten sterk te beperken. Het aansprakelijkheidsrisico mag uiteraard niet worden onderschat⁹⁸:

- Toerekening kan ook gebeuren op grond van een schijnbare vertegenwoordigingsmacht
- Het is niet mogelijk door kwantitatieve bevoegdheidsbeperkingen de contractuele aansprakelijkheid in de hand te houden. De mogelijke aansprakelijkheid kan ver uitsteken boven de initiële waarde van de verbintenissen die de vereniging op zich neemt. Zo is er een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brugge⁹⁹ waar een Blankenbergse voetbalvereniging een conciërge voor haar stadion in dienst had genomen en hem ook een woonplaats onder de tribune had aangeboden. Ten gevolge van een gebrekkig werkende schoorsteen, hebben de conciërge en zijn familie een CO-vergiftiging opgelopen. De vereniging zonder rechtspersoonlijkheid werd hiervoor aansprakelijk gesteld en de leden werden veroordeeld tot het betalen van hun deel in een som van meerdere miljoenen.
- Aansprakelijkheidsbeperkingen gelden enkel voor de aansprakelijkheid van de leden bij rechtshandelingen die voor hun rekening zijn aangegaan.

6.1.2.3 Aansprakelijkheid bij middellijke vertegenwoordiging

De vertegenwoordiger van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid verbindt enkel zichzelf ten opzichte van een derde als hij optreedt in eigen naam, ook al handelt hij intern voor rekening van de vereniging. De derde, die enkel een persoonlijke aanspraak kan doen op de middellijke

⁹⁷ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 99

⁹⁸ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 99

⁹⁹ Rb. Brugge 3 april 1998, AR 98/3948, onuitg

vertegenwoordiger, kan eventueel de leden aanspreken via de zijdelingse vordering.¹⁰⁰ Een zijdelingse vordering betekent volgens artikel 1166 van het Burgerlijk Wetboek dat er macht bestaat voor de schuldeiser om de rechten en vorderingen van hun schuldenaar tegen derden uit te oefenen.

6.1.3 Aansprakelijkheid van de bestuurders

De bestuurders van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn aansprakelijk ten aanzien van de gezamenlijke leden voor hun bestuursfouten. Deze aansprakelijkheid is contractueel van aard.¹⁰¹

Er zijn enkele mogelijkheden om de aansprakelijkheidsvordering tegen een zittend of gewezen bestuurder in te stellen volgens Vananroye¹⁰²:

- Het zittend bestuur kan een gewezen bestuurder aanspreken, zonder dat er een machtiging is vereist van de algemene vergadering. Dit kan bij gebreke van andersluidende statutaire bepalingen.
- De algemene vergadering van de leden kan opdracht geven aan het bestuur of een bijzonder lasthebber om een zittend of gewezen bestuurder aan te spreken.
- Elk lid kan individueel de aansprakelijkheidsvordering instellen tegen een bestuurder. Indien een lid dit doet, dient zij/hij dit te doen in naam van de vereniging, en dus niet in eigen naam. Het lid draagt zelf de kosten, maar hij kan de vereniging aanspreken hierover als de vordering slaagt op grond van de verrijking zonder oorzaak.

Aan de andere kant zijn bestuurders extern niet contractueel aansprakelijk. Wel kunnen ze aansprakelijk zijn voor onrechtmatige daden ten aanzien van derden. *"Een bestuurder die een*

¹⁰⁰ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 100

¹⁰¹ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 100

¹⁰² J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 100-101

contractuele verbintenis uitvoert van de vereniging kan enkel aansprakelijk worden gesteld indien:

- Hem een schending kan worden aangewreven van een algemene zorgvuldigheidsplicht; en
- deze fout een andere schade heeft veroorzaakt dan deze die aan de slechte uitvoering van het contract te wijten is".¹⁰³

6.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft aansprakelijkheid

Er is één vraag met betrekking tot de aansprakelijkheid opgenomen. Er wordt gekeken of ze wel weten onder welke vorm van aansprakelijkheid ze vallen.

Onder welke vorm van aansprakelijkheid valt uw vereniging en zijn leden?
☐ Persoonlijke aansprakelijkheid voor het hoofd van mijn vereniging (hoofdleider, coach, voorzitter,)
☐ Persoonlijke aansprakelijkheid voor de ondertekenaar van contracten, facturen, ...
☐ Geen persoonlijke aansprakelijkheid voor leden van mijn vereniging
☐ Ieder lid van mijn vereniging is gelijk aansprakelijk
☐ Wij genieten van rechtspersoonlijkheid
☐ Geen idee: ...

¹⁰³ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 101-102

Als we kijken naar de resultaten met betrekking tot de aansprakelijkheidsregeling kunnen we concluderen dat de meeste leden binnen een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid hiervan niet op de hoogte zijn. Zo zien we dat 39 procent antwoordt dat ze geen idee hebben onder welke aansprakelijkheid ze vallen en bijna 20 procent denkt dat de leden onder geen enkele vorm van aansprakelijkheid vallen. Terwijl de aansprakelijkheidsregeling inhoudt dat de ondertekenaar van een contract persoonlijk aansprakelijk gehouden kan worden, oftewel is er gedeelde aansprakelijkheid onder de leden.

6.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de aansprakelijkheid

Uit de resultaten blijkt dat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet allemaal op de hoogte zijn van de aansprakelijkheidsregeling voor hun verenigingsvorm. Dit terwijl de leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid net heel kwetsbaar zijn op dit gebied. Zij gaan voor bepaalde initiatieven wel contracten met grote bedragen aan waarvoor zij uiteindelijk volledig, in geval van vertegenwoordiging in eigen naam, of gedeeltelijk, verdeeld over alle leden, aansprakelijk gesteld kunnen worden. Men zou kunnen aanhalen dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zich ook tegen dit soort risico's kan beschermen op basis van verzekeringen¹⁰⁴. Dit is voor bepaalde gevallen en aansprakelijkheden mogelijk.

¹⁰⁴ Zie deel 5, sectie 3.1

7 Inkomstenbelasting

7.1 Theoretische achtergrond van de inkomstenbelasting voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn er rechten en plichten voor de leden. Op fiscaal vlak brengt de versplintering van rechten en plichten van de vereniging over de leden problemen met zich mee.¹⁰⁵ Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bestaat in principe eigenlijk niet voor de belastingen. Met belastingen worden de inkomstenbelastingen (zoals de personenbelasting, de vennootschapsbelasting en de rechtspersonenbelasting) en de BTW bedoeld. Deze vorm van vereniging wordt fiscaal transparant behandeld op het vlak van de inkomstenbelasting, wat wil zeggen dat de fiscus in principe de belasting niet zal heffen op de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, maar op de leden. Ook op fiscaal vlak doet zich dus de juridische ongrijpbaarheid van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor¹⁰⁶.

Wanneer verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid zich noch aan enige nijverheids-, handels- of landbouwbedrijvigheid, noch aan een winstgevende bezigheid wijden, dan maken de inkomsten uit onroerende of roerende goederen en kapitalen die zij in beheer houden voor rekening of ten voordele van hun leden, inkomsten uit van die leden die in hoofde van deze leden moeten worden in aanmerking genomen. Deze inkomsten zijn in beginsel als onroerende of roerende inkomen belastbaar in hoofde van de leden. Hierbij worden twee bedenkingen geformuleerd door Haelterman. Als eerste bedenking wordt aangehaald dat de afwezigheid van winstoogmerk niet uitsluit dat er occasioneel en bijkomstig een winstgevende activiteit plaatsvindt die aanleiding geeft tot andere inkomsten dan onroerende of roerende inkomsten. Een tweede bedenking is dat er aandacht geschonken moet worden aan de doelgebondenheid van de door een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid gerealiseerde inkomsten. Elke winst of opbrengst van de vereniging

¹⁰⁵ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 121-122

¹⁰⁶ A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie*, Kalmthout, Biblo, 1992, 256

zonder rechtspersoonlijkheid wordt aangewend ter bevordering van haar doel, aangezien deze verenigingsvorm geen winst mag nastreven voor haar leden.¹⁰⁷

Het is onmogelijk om de belastingheffing van de leden van de vereniging gezamenlijk te verrichten aangezien er rekening moet gehouden worden met de individuele omstandigheden van ieder lid, zoals bijvoorbeeld de gezintoestand. Vaak is het moeilijk om alle leden van de vereniging te identificeren, zijn de leden niet altijd op de hoogte van de inkomsten van de vereniging en is de invloed van de toerekening van de verenigingsinkomsten per individueel lid meestal klein. Vandaar is er een feitelijke administratieve vrijstelling van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. De belastingheffing in hoofde van de individuele leden staat tegenover de regel dat leden geen inkomsten mogen genieten. Het is dus duidelijk dat de fiscale transparantie niet geschikt is voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Het zou dus beter zijn volgens Vananroye om deze vorm van vereniging in het fiscaal recht autonoom te behandelen, net zoals dit van toepassing is voor het burgerlijk recht. Dit betekent dat de belastingheffing dan niet gebeurt op het niveau van de leden, maar op het niveau van de vereniging. Er is dus een ingrijpen van de wetgever noodzakelijk. Een oplossing is dat de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid onderworpen wordt aan de rechtspersonenbelasting.¹⁰⁸

Aangezien er gehandeld wordt naar het doel van de vereniging voor de inkomsten en de opbrengsten, heeft dit tot gevolg dat dit niet leidt tot een vermogenstoename van de leden. Deze leden behalen dan ook geen inkomen tengevolge van hun deelneming aan de vereniging.¹⁰⁹

Bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid vindt geen verrijking plaats van wie dan ook, tenzij een eventuele kostenbesparing of het behalen van andere meer materiële of inhoudelijke voordelen voor de leden tengevolge van hun deelneming in de organisatie. Het is als zodanig niet verwonderlijk dat er een feitelijke onbelastbaarheid in de inkomstenbelasting bestaat voor deze verenigingsvorm.¹¹⁰

¹⁰⁷ A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie*, Kalmthout, Biblo, 1992, 256-257

¹⁰⁸ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 122

¹⁰⁹ A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie*, Kalmthout, Biblo, 1992, 257

¹¹⁰ A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie*, Kalmthout, Biblo, 1992, 258

Als er uitkeringen gebeuren aan één of meer van de leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, dan zal de belastbaarheid van deze toekenning beoordeeld worden rekening houdend met de juridische titel op basis waarvan deze uitkering wordt verricht.¹¹¹

7.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de inkomstenbelasting

Wat betreft de inkomstenbelastingen hebben we verschillende onderverdelingen in de vragenlijst gemaakt. Deze onderverdelingen zijn de volgende:

- Van waar komen de inkomsten?
- Hoe verhouden de inkomsten zich tot het doel van de vereniging?
- Onder welk belastingstelsel valt de vereniging?

7.2.1 Van waar komen de inkomsten?

Haalt uw vereniging inkomsten uit dividenden (bijvoorbeeld de vereniging haalt winst uit aandelen) , intresten (bijvoorbeeld intrest op leningen die de vereniging heeft toegestaan aan een derde, spaarboekje,...) of inkomsten uit verhuring of gebruik van roerende goederen (bijvoorbeeld verhuren van de eigen geluidsinstallatie)?

ja: uit ...

neen

geen idee

¹¹¹ A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie*, Kalmthout, Biblo, 1992, 258-259

Is uw vereniging in het bezit van onroerende goederen (bijvoorbeeld clublokalen)?

- ja
- neen
- geen idee

Wie is de juridische eigenaar van deze onroerende goederen?

Haalt uw vereniging inkomsten uit onroerende goederen (bijvoorbeeld inkomsten die ze ontvangt uit het verhuren van gebouwen)?

- ja
- neen
- geen idee

Hoeveel winst haalt de vereniging gemiddeld *jaarlijks* uit economische activiteiten (winstgevende activiteiten) zoals bijvoorbeeld eetdagen, fuif organiseren, een eigen winkeltje openhouden en tombola?

- < 1.000 euro
- 1000-5000 euro
- 5001-10.000 euro
- 10.001-25.000 euro
- >25.000 euro
- geen idee

7.2.2 Hoe verhouden de inkomsten zich tot het doel van de vereniging?

Hier wordt gevraagd wat de vereniging doet met de gemaakte winst. Er worden een aantal voorbeelden gegeven, waarbij ze dan telkens kunnen aanduiden of ze alle winst, een gedeelte van de winst of niets van de winst hierin inbrengen. Het is de bedoeling om te zien hoe de inkomsten zich verhouden tot het doel van de vereniging.

Wat doet de vereniging met de gemaakte winst? (zet kruisje in kader waar past)

	Alle winst	Gedeelte van de winst	Niets van de winst
Investeren in de werking van de vereniging			
Opzij zetten als reserve			

Betalen van vrijwilligersvergoedingen of loon van tewerkgestelde werknemers			
Verdelen onder leden binnen de vereniging			
Andere:.....			

7.2.3 Onder welk belastingsstelsel valt de vereniging?

Het is hier de bedoeling om te kijken of men weet onder welke inkomstenbelasting de vereniging valt. Ook wordt er gekeken of de wet duidelijk is in verband met belastingen voor de vereniging.

Onder welke inkomstenbelasting valt uw vereniging?
☐ Rechtspersonenbelasting
☐ Vennootschapsbelasting
☐ Personenbelasting
☐ geen idee

Is het binnen uw vereniging duidelijk wat de wet inhoudt in verband met belastingen?

- ja, het is duidelijk
- het is min of meer duidelijk
- het is noch duidelijk, noch onduidelijk
- het is niet echt duidelijk
- het is helemaal niet duidelijk

Om te kijken of een vereniging rechtspersonenbelasting moet betalen hebben we een aantal factoren waaraan voldaan moet worden opgenomen in de vragenlijst. Zoals het halen van inkomsten uit dividenden, het beschikken over onroerende goederen, hoeveel winst ze maken en wat de bestemming van deze winst is. Uit de resultaten blijkt dat 74 procent van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid geen inkomsten halen uit dividenden, interesten of verhuring van roerende goederen. Dit zou willen zeggen dat al deze verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet over een spaarboekje zouden beschikken wat zeer twijfelachtig is aangezien 44 procent een gedeelte of alle winst gebruiken voor het aanleggen van een reserve. Slecht tien verenigingen beschikken over onroerende goederen zoals bijvoorbeeld clublokalen en van deze tien halen slechts drie verenigingen inkomsten uit het verhuren van deze onroerende goederen. Het merendeel van de verenigingen haalt jaarlijks gemiddeld minder dan 1000 euro uit economische activiteiten en 26 procent haalt tussen de 1000 en 5000 euro uit deze activiteiten. Slecht negen verenigingen halen meer dan 5000 euro uit hun economische activiteiten. De meeste verenigingen besteden deze winst aan de werking. Frappant is dat drie verenigingen alle winst betalen aan de vergoedingen of het loon van de vrijwilligers. Het leek ons interessant om deze verenigingen eens nader onder de loep te nemen. Het betreft in alle drie de gevallen een sportieve vereniging, wij vermoeden dan ook dat alle winst naar de lesgevers gaat als een soort loon. Het criterium van de maximumvrijwilligersvergoeding die vastligt op 1139,02 euro per jaar wordt niet noodzakelijk geschonden daar de winst niet noodzakelijk voor slechts één lesgever benut wordt. Voor twee van deze verenigingen is ook letterlijk aangegeven dat de lesgevers betaald worden, zoals wij reeds veronderstelden. We vinden tussen de ondervraagde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid in Leopoldsburg een vereniging terug die alle winst uitkeert aan de leden. Het betreft hier een spaarkas, dit is uiteraard een vereniging met een commercieel doel. Dit is niet conform met het verplicht belangeloos doel van een vereniging

zonder rechtspersoonlijkheid, bijgevolg zouden zij moeten opereren als een commerciële maatschap.

Verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid moeten noch rechtspersonenbelasting, noch vennootschapsbelasting betalen. Toch zijn er twee verenigingen in ons gegevensbestand die aangeven dat ze rechtspersonenbelasting moeten betalen. Daarnaast beweert één vereniging dat ze vennootschapsbelasting moeten betalen. Ook hier leek het ons aangewezen om deze verenigingen verder te onderzoeken. De vereniging die heeft aangegeven dat zij vennootschapsbelasting dienen te betalen is een sfeerband uit Hasselt. Als we kijken naar de andere vragen onder dit topic zien we dat deze vereniging een matige winst heeft en voor de rest aan geen enkele van de voorwaarden voor vennootschapsbelasting voldoet. Wij kunnen hieruit besluiten dat zij niet op de hoogte zijn van de wet in verband met belasting ook al hebben zij hierop positief geantwoord. Eén van de verenigingen die heeft ingevuld dat zij rechtspersonenbelasting betalen is een tafeltennisclub uit Peer, ook zij voldoen aan geen enkele van de voorwaarden om onder het rechtspersonenbelastingstelsel te vallen. De derde vereniging is een jeugdvereniging uit Alken, ook hier is het dus twijfelachtig of zij effectief rechtspersonenbelasting moeten betalen, ook al geven zij aan dat ze een meer dan gemiddelde winst hebben van meer dan 5000 euro. Op de vraag of er duidelijkheid is omtrent de belastingwet antwoorden zij alleszins negatief, wat ons vermoeden bevestigt.

7.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de inkomstenbelasting

Wat betreft de inkomensbelasting voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid kunnen we concluderen dat dit een niet zo duidelijk topic is omwille van het feit dat zij noch rechtspersonenbelasting, noch vennootschapsbelasting moeten betalen als vereniging. De inkomsten uit de vereniging zijn wel belastbaar als personenbelasting voor de leden en het bestuur van de vereniging. Daarom is ook de controle van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid bedoeld om de leden van die vereniging te belasten in het stelsel van de personenbelasting. Dit is echter niet meer nodig sinds de administratieve omzendbrief waarin wordt gezegd dat leden van een verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet onderworpen zijn aan personenbelasting wat betreft de inkomsten van de vereniging. We kunnen ons ook afvragen of deze administratieve omzendbrief misbruik niet juist in de hand werkt, want deze omzendbrief zorgt ervoor dat de wet niet moet worden toegepast. Het is ook niet echt duidelijk of dit nu opgaat voor alle verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid of dat sommige toch nog onder de personenbelasting vallen. Uit ons interview met Mijnheer Erik Haenen, eigenaar van boekhoud-

en fiscaliteitkantoor HS&P te Diepenbeek, blijkt dat leden van bepaalde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid nog steeds verplicht zijn tot het betalen van personenbelasting. Het voorgaande gaat in het bijzonder op voor de zogenoemde associaties, zoals dokters-en advocatenassociaties. Dit zijn ook verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid want ze bestaan uit minimum twee dokters of advocaten die samenwerken. Het enige en meteen belangrijkste verschilpunt met een vrijgestelde vereniging is het feit dat zij de gemaakte winst op herhaaldelijke basis opstrijken en deze winst klaarblijkelijk bedoeld is als zelfverrijking. Hierbij kunnen we ons afvragen of er op deze manier geen te groot onderscheid wordt gemaakt tussen de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, de VZW's en de ondernemingen met allemaal soortgelijke activiteiten. Is het namelijk eerlijk ten opzichte van de VZW's dat verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid met dezelfde soort activiteiten geen rechtspersonenbelasting moeten betalen als entiteit en de VZW's hiertoe wel verplicht zijn? Dezelfde vraag gaat op voor de afweging tussen de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid en de vennootschappen wat betreft de vennootschapsbelasting. Hierop kunnen we antwoorden dat bijvoorbeeld in het geval van een doktersassociatie men beter af is indien men rechtspersonenbelasting betaalt als zijnde een VZW tegen dat deze inkomsten bij de personenbelasting moeten aangegeven worden. De vergelijking met vennootschappen met dezelfde activiteiten werkt in de andere richting. Vennootschapsbelasting creëert een zwaardere belastingsdruk op de entiteit dan personen-of rechtspersonenbelasting. Hierdoor wordt een fiscaal voordeel gecreëerd voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid ten opzichte van de vennootschap en voor de VZW ten opzichte van de associaties. Een bijkomend besluit is dat in geval van een associatie het dus het voordeligst is om te opereren als een VZW.

Een bijkomend opvallend feit is dat twee verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid aangeven dat ze wel rechtspersonenbelasting moeten betalen en eentje geeft zelfs aan dat ze vennootschapsbelasting moeten betalen. Volgens boekhouder Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitkantoor HS&P te Diepenbeek, is het onmogelijk dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid onder de rechtspersonenbelasting zou vallen, vermits zij helemaal geen rechtspersoonlijkheid hebben. Dat zij onder de vennootschapsbelasting vallen is totaal irreëel. Zelfs in het geval van een VZW is dit nagenoeg onbestaande; er dient namelijk slechts vennootschapsbelasting betaald te worden van zodra de gewonnen gelden niet in de vereniging worden geïnvesteerd en er dus teveel liquiditeit aanwezig is in de vereniging.

Een besluit dat we hieruit kunnen trekken is dat er zeer weinig duidelijkheid is omtrent de wet op belastingen voor verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Tijdens ons onderzoek hadden we het zelf moeilijk om hier enige informatie over te vinden. Als we hier al informatie over vonden

was deze meestal niet allesomvattend. Ook uit onze contactopname met de belastingdienst van de federale overheid bleek dat er zelfs vanuit overheidsstandpunt chaos heerst wat betreft verenigingen en belastingen. Er bestaan zoveel uitzonderingen op dit gebied dat ook specialisten ter zake geen rechtlijnig antwoord konden geven.

We vermoeden eveneens dat de vraag over inkomsten halen uit dividenden, intresten of verhuring verkeerd gelezen of begrepen werd. Het is namelijk niet logisch dat zo weinig verenigingen intresten halen uit een spaarboekje. Onze bedenking hierbij is dat deze vraag te lang is en onduidelijk gestructureerd waardoor over de mogelijkheid van het hebben van een spaarboekje gelezen werd.

8 Andere fiscale verplichtingen en financiering

8.1 Theoretische achtergrond van de andere fiscale verplichtingen en de financiering voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Zoals reeds vermeld bij de theoretische achtergrond van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor de inkomstenbelasting, doet zich ook op fiscaal vlak de juridische ongrijpbaarheid van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor. We geven kort uitleg over de financiering en over de belasting op de toegevoegde waarde. In tegenstelling tot bij een VZW, is er hier geen sprake van een patrimoniumtaks.

8.1.1 Financiering

Wat betreft de financiering van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wordt beroep gedaan op subsidies. Ook op buitenlandse inkomsten, private inkomsten en publieke inkomsten wordt beroep gedaan.

8.1.2 De BTW

Zoals in deel 1 reeds werd aangehaald in de vergelijkingstabel tussen een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en een VZW erkent de BTW een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, zodat die een btw-nummer kan hebben.

De BTW is een verbruiksbelasting. Er wordt BTW aangerekend op de verkopen van goederen en diensten tegen een bepaald tarief. De doelstelling is dat de finale consument de BTW draagt.¹¹²

¹¹² R. VAN HECKE en M. GOVERS, *Praktijkboek VZW's en BTW*, Antwerpen, 2005, 3

Volgende zaken zijn onderworpen aan de BTW volgens artikelen 2,3 en 3 bis van het Wetboek van de BTW:

- De levering van goederen
- De levering van diensten
- De intracommunautaire verwerving van goederen
- De invoer van goederen

Aangezien er een aantal vrijstellingen zijn in de BTW-wetgeving, zullen niet alle belastbare handelingen effectief belast worden ¹¹³.

Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid die ¹¹⁴:

- in de uitoefening van een economische activiteit,
- geregeld en zelfstandig,
- met of zonder winstoogmerk,
- hoofdzakelijk of aanvullend,
- leveringen van goederen of diensten verricht,
- ongeacht op welke plaats de economische activiteit wordt uitgeoefend, is een BTW-belastingplichtige, en moet dus een BTW-nummer aanvragen, en vervolgens alle andere BTW-verplichtingen nakomen.

Wij stelden de vraag wanneer de BTW-erkenning van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid nu eigenlijk gebeurt. We bevroegen ons bij Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitkantoor HS&P te Diepenbeek. Uit dit interview bleek dat wanneer men BTW-plichtig is dit voor iedereen hetzelfde is. Vanaf dat iemand BTW- handelingen doet is deze BTW-plichtig. Deze bepaling is niet afhankelijk van onder welke vorm van vereniging men valt,

¹¹³ R. VAN HECKE en M. GOVERS, *Praktijkboek VZW's en BTW*, Antwerpen, 2005, 4

¹¹⁴ PROCURA VZW, *VZW en de fiscus en meer*, Antwerpen, 2003, 28

maar wel van de activiteiten die de vereniging voert. Voor bepaalde VZW's is er wel een speciale regeling. Sommigen hebben geen BTW- nummer omdat zij enkel economische activiteiten als bijkomende activiteiten ondernemen. Een voorbeeld hiervan zijn tennisclubs die geld halen uit het openhouden van een cafetaria en toch niet over een BTW- nummer beschikken. Dit omdat het bijkomend is en oogluikend toegestaan wordt.

8.1.3 Patrimoniumtaks

We halen deze patrimoniumtaks aan, omdat deze niet bestaande is voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Dit is in tegenstelling tot de VZW. We kunnen aanhalen dat dit misschien enigszins vreemd is, aangezien ook een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid een patrimonium in bezit kan hebben.

Uit een interview met Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitkantoor HS&P, volgt echter dat niet veel verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een patrimonium hebben.

8.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de andere fiscale verplichtingen en de financiering

De vragen opgenomen in de vragenlijst, worden opgedeeld in drie subcategorieën, namelijk:

- Financiering
- Subsidies
- Overige

De analyse van de vragen zal ook in deze subdelen gebeuren.

8.2.1 Financiering

De gemiddelde vereniging zonder rechtspersoonlijkheid financiert zijn doen en laten via verschillende bronnen. Voorbeelden zijn private inkomsten, publieke inkomsten en buitenlandse inkomsten. Er zijn zeer weinig verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid die hun activiteiten met buitenlandse inkomsten financieren, we kunnen slechts van vier verenigingen opgenomen in de data met zekerheid zeggen dat ze zich op deze manier financieren. Het meest opvallende feit is dat 32,53 procent meer dan zestig procent van hun inkomsten haalt uit publieke inkomsten, meestal te vertalen naar subsidies. We kunnen dus stellen dat de Limburgse vereniging zonder rechtspersoonlijkheid niet te klagen heeft over het subsidiebedrag.

8.2.2 Subsidies

Hier wordt gekeken of de betreffende vereniging van subsidies geniet en in welke mate. Er worden voorbeelden gegeven van soorten subsidies. Zo kan er ook afgeleid worden welke vorm van subsidies het meest voorkomen.

Geniet uw vereniging van:

1= Ja jaarlijks

2= Nee, ik weet toch dat ik het niet ga krijgen, dus dien ik het ook niet meer in

3= Nee, ik wist niet dat dit bestond

4= Nee

Gemeentelijke subsidies	
Andere gemeentelijke ondersteuning zoals uitleendienst	
Provinciale subsidies	
Subsidies/ steun van de Vlaamse overheid	
Europese subsidies	
Andere:...	

Ook hier blijkt dat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niets te kort komen wat betreft het subsidiebedrag. Dit blijkt uit de resultaten van de vraag over soorten subsidies; hieruit blijkt namelijk dat 82,53 procent van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid gemeentelijke subsidies krijgt, 33,73 procent krijgt ook op andere manieren gemeentelijke ondersteuning en 84,54 procent klopt wel eens bij zijn gemeente aan in verband met vragen of problemen. Hiertegenover staan de subsidietoelagen vanop provinciaal, Vlaams en Europees niveau waarvan respectievelijk 83,13 procent, 82,53 procent en 98,75 procent van de ondervraagden niks ontvangen.

8.2.3 Overige

Voor het overige wordt gevraagd of de vereniging de vermelde diensten in de vraag al geraadpleegd heeft indien ze vragen of problemen hebben. Dit om te kijken of ze weten dat deze diensten bestaan en of er veel gebruik van wordt gemaakt en als zodanig belangrijk worden geacht.

Heeft uw vereniging volgende diensten al geraadpleegd indien men vragen/problemen had?

Gemeentelijke diensten zoals cultuur, jeugd, sport, senioren,...	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ik wist niet dat ze bestonden
Provinciale diensten zoals het ondersteuningspunt voor vrijwilligers	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ik wist niet dat ze bestonden
Overheiddiensten	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ik wist niet dat ze bestonden
Andere diensten zoals vb vormingsplus	☐ Ja	☐ Nee	☐ Ik wist niet dat ze bestonden

Uit deze vragen hebben we weinig nuttige informatie kunnen halen. We kunnen zien dat 84,54 procent wel eens aanklopt bij zijn gemeente in verband met vragen of problemen.

De andere diensten worden nooit gebruikt of de verenigingen zijn vaak niet op de hoogte van het bestaan hiervan.

8.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de andere fiscale verplichtingen en financiering

Als eerste conclusie kunnen we aanhalen dat er voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid geen patrimoniumtaks is, in tegenstelling tot bij een VZW. Wij vinden dit enigszins vreemd aangezien beide soorten verenigingen toch over een patrimonium beschikken. Wij zijn dan ook van mening dat dit ook voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zou moeten bestaan. Uit ons interview met Mijnheer Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitskantoor HS&P, wordt deze stelling echter niet bevestigd. Zijn argumentatie voor het behouden van de patrimoniumtaks voor de VZW is dat VZW's niet onder de personenbelasting vallen en niet via deze weg belast worden voor hun patrimonium. Het voorstel om deze taks ook op verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid toepasbaar te maken wordt eveneens door hem ontkracht. De reden hierachter is dat er immers niet veel verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid in het bezit zijn van een patrimonium en dat, als dit patrimonium niet meer dan 25.000 euro bedraagt, de taks sowieso niet toepasselijk is. De fiscus is meestal ook niet op de hoogte van het bezit van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid daar zij niets verplicht moeten aangeven of kenbaar maken. Dit maakt het heel moeilijk om deze verenigingen te belasten. Hierbij komt het feit dat in principe verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid onderhevig zijn aan de personenbelasting waar zij al worden belast voor hun patrimonium. Een bijkomend feit dat het standpunt voor behoud van de huidige regelgeving steunt is dat als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid beschikt over een patrimonium er hiervoor vaak wel een VZW of een vennootschap wordt opgericht. Mijnheer Erik Haenen gaf hier als voorbeeld een tennisclub die opereert als vereniging zonder rechtspersoonlijkheid maar voor het beheer van de tennishal een vennootschap heeft opgericht.

Voor de financiering kunnen we concluderen dat het meeste beroep gedaan wordt op subsidies en hierbij aanvullend op inkomsten uit economische activiteiten, waarvan de meeste verenigingen aangeven er niet zonder kunnen overleven. Er is dus in de praktijk voldoende subsidievoorziening voor deze verenigingen. Een conclusie die we hieruit kunnen trekken is dat

de gemeenten hun verenigingen naar waarde schatten en hun voldoende financiële ruimte willen bieden om hun werking mogelijk te maken.

Uit de praktijk blijkt dat vele verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid aankloppen bij hun gemeente in verband met problemen of vragen. Hieruit leiden we af dat er toch redelijk wat problemen en vragen bestaan waardoor er meer nood is aan ondersteuning voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Een oorzaak hiervan kan zijn dat er zeer weinig literatuur over bepalingen van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid te vinden is. Zij tasten in het duister wat betreft de meeste officiële aangelegenheden, de gemeente is het enige aanspreekpunt waarop ze kunnen terugvallen.

9 Boekhouding

9.1 Theoretische achtergrond van de boekhouding voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Voor de boekhouding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is er niets wettelijks geregeld. Er zijn dus geen voorschriften omtrent de boekhouding van de vereniging. Een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is dus met andere woorden vrij om op welke manier dan ook een bewijs van zijn financiële activiteiten te rapporteren.

9.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de boekhouding

Voor de boekhouding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn vier vragen opgenomen, die hieronder worden vermeld.

Eerst en vooral vragen we of de betreffende vereniging een boekhouding bijhoudt. Dit is onder andere om te zien of men dit wel degelijk doet. Ook is dit om te zien hoe ze deze boekhouding bijhouden. Onze veronderstelling is dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid de inkomsten en uitgaven louter bijhouden in een boekje of in Excel, aangezien er niets formeel geregeld is voor de boekhouding en dit dus de eenvoudigste optie is.

Een tweede vraag kijkt of er wel mensen aanwezig zijn in de vereniging met genoeg financiële achtergrond voor het voeren van een boekhouding.

Vervolgens wordt gevraagd hoe men de boekhouding organiseert. Dit om te kijken of men er in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid veel aandacht besteedt aan de boekhouding. De deelvraag hierbij kijkt hoe de controle gebeurt indien de penningmeester de boekhouding voert. Dit om te zien hoe serieus men de juistheid van de boekhouding beschouwt.

Voert uw vereniging een boekhouding?:

- de inkomsten en uitgaven worden eenvoudig bijgehouden in een boekje of in excel of...
- een vereenvoudigde boekhouding (zoals voor kleine VZW's)
- een dubbele boekhouding
- geen idee

Zijn er in uw vereniging mensen met genoeg financiële achtergrond voor het voeren van de boekhouding?

- ja
- nee
- geen idee

Hoe wordt de boekhouding binnen uw vereniging georganiseerd?

- Zelf (door de penningmeester) , met boekhoudkundig programma
- Zelf (door de penningmeester), zonder boekhoudkundig programma
- Het wordt uitbesteed (bv accountant)
- Wij voeren geen boekhouding
- Ik weet het niet

Indien de boekhouding door de penningmeester wordt gevoerd, hoe gebeurt dan de controle?

- er worden verder geen vragen over gesteld.
- er worden enkele oppervlakkige vragen gesteld.
- Het werk van de penningmeester wordt grondig gecontroleerd (oa door het stellen van vele vragen, eventueel inkijken documenten,...)
- de boekhouding wordt gecontroleerd door een externe (bedrijfsrevisor/boekhouder)

Zoals voor vele aspecten van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, hierboven vernoemd, is ook de boekhouding niet formeel geregeld. Uit de vragenlijst kunnen we halen dat bijna 79 procent van de deelnemende verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hieruit zijn voordeel haalt en op heel eenvoudige wijze zelf de betalingen in een boekje of in Excel bijhoudt. In 74 procent van de gevallen zijn er dan ook mensen aangesloten bij de vereniging met genoeg financiële achtergrond voor het voeren van een boekhouding.

De controle van de boekhouding wordt niet altijd even serieus ingeschat. In bijna 42 procent van de gevallen wordt er slecht oppervlakkig gecontroleerd door de overige leden. We zouden hieruit kunnen concluderen dat dit komt doordat er volledig wordt vertrouwd op de eigen penningmeester.

9.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de boekhouding

We kunnen vaststellen dat in de praktijk de boekhouding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid op eenvoudige wijze wordt bijgehouden in een boekje of in Excel. Uit de theorie halen we dat de boekhouding niet wettelijk geregeld is. Toch houden de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een boekhouding. Natuurlijk is deze boekhouding

eenvoudig gehouden, aangezien net de uitgebreide administratieve verplichtingen van een VZW een aanzet is voor de keuze van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

Uit onze eigen ervaring weten we dat een belangrijke reden voor het bijhouden van een boekhouding de aansprakelijkheid is voor fouten van de penningmeester ten opzichte van de andere leden van het bestuur. Het is namelijk zo dat als er geen boekhouding wordt bijgehouden en één van de andere leden van het bestuur een verdenking van verduistering van verenigingsgelden uit ten opzichte van de penningmeester, deze laatste geen enkele bewijskracht voor zijn onschuld heeft. Hieronder geven wij een bondige omschrijving van een voorbeeld uit eigen ervaring. Doordat er geen boekhouding werd bijgehouden in een bepaalde vereniging onstonden er grote misverstanden bij de wisseling van de financieel verantwoordelijke. De opvolgster verdacht de vorige verantwoordelijke er namelijk van dat ze gelden van de vereniging zou ontvreemd hebben. Doordat er geen boekhouding was bijgehouden kon de vorige verantwoordelijke niet bewijzen dat dit geld niet naar haar was gegaan maar uitgegeven voor verenigingsdoeleinden. Om dit soort situaties te voorkomen heeft de betreffende vereniging beslist om een beknopte boekhouding bij te houden.

Omwille van de vorige redenen suggeren wij dat er enige richtlijnen vanuit de overheid komen voor het bijhouden van een boekhouding door een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. In verband met de neerlegging van de boekhouding op de griffie van de rechtbank van koophandel, zoals bij de VZW's, stellen wij echter dat dit niet nodig is voor de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Als dit wel de regel zou worden, waarom zou iemand dan nog opereren als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid met al zijn gebreken als ze toch onderworpen worden aan de strenge administratieve verplichtingen van een VZW. Als we dezelfde vergelijking laten opgaan voor de venootschappen, kunnen we zeggen dat deze niet echt een nadeel ondervinden aan het moeten opstellen en neerleggen van deze documenten. Willen zij een efficiënte en winstgevende werking nastreven, achten wij dit immers een essentiële vereiste. Onze suggestie in verband met de verwerking van boekhoudkundige gegevens voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is opgenomen in het laatste puntje van deze thesis, namelijk deel 5: Conclusies en aanbevelingen¹¹⁵.

¹¹⁵ Zie deel 5, sectie 3.1

10 Vrijwilligers

10.1 Theoretische achtergrond van de vrijwilligers voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en voor de VZW

We zullen in deze sectie de theorie betreffende de vrijwilligers bespreken, die van toepassing is zowel voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid als voor de VZW. We zullen ons in deze bespreking beperken tot bepaalde punten die wij belangrijk achten.

Vrijwilligers zijn essentieel in onze maatschappij voor een positieve, solidaire en respectvolle samenleving. Dit wordt onder andere door de Koning Boudewijnstichting bevestigd. De vrijwilligers bezitten vanaf 1 augustus 2006 een juridisch statuut ¹¹⁶. De Wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers werd al gewijzigd door de Wet van 27 december 2005, houdende diverse bepalingen ¹¹⁷, door de Wet van 7 maart 2006¹¹⁸ en door de Wet van 19 juli 2006¹¹⁹.

10.1.1 Definitie

Vrijwilligerswerk is elke activiteit die onbezoldigd en onverplicht wordt verricht, ten behoeve van één of meer personen, andere dan degene die de activiteit verricht, van een groep of organisatie of van de samenleving als geheel; die ingericht wordt door een organisatie anders dan het familie- of privé-verband van degene die de activiteit verricht; en die niet door dezelfde persoon en voor dezelfde organisatie wordt verricht in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een statutaire aanstelling¹²⁰. De vrijwilliger is dus elke natuurlijke persoon die

¹¹⁶ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 132-133

¹¹⁷ B.S. 30 december 2005, 2de editie

¹¹⁸ B.S. 13 april 2006

¹¹⁹ B.S. 11 augustus 2006, 2de editie

¹²⁰ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 133-134

een activiteit verricht zoals hierboven vermeld. Een organisatie is elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid of private of publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk die werkt met vrijwilligers.

Er wordt in deze vrijwilligerswetgeving ook een definitie gegeven aan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, die reeds omschreven is bij de identiteitsfiche van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid¹²¹.

10.1.2 Onbezoldigd karakter van vrijwilligerswerk

Uit de definitie volgt dat vrijwilligerswerk onbezoldigd wordt verricht. Dit belet niet dat de gemaakte kosten door de vrijwilliger voor de organisatie worden vergoed door de organisatie.

De wet voorziet twee regelingen hierin ¹²²:

- ofwel kunnen alle gemaakte kosten vergoed worden, indien de realiteit en het bedrag ervan aangetoond kunnen worden met behulp van bewijskrachtige documenten;
- ofwel betaalt de organisatie een forfaitaire vergoeding, die niet meer mag bedragen dan 28,48 euro per dag en 1.139,02 euro per jaar¹²³.

Het vrijwilligerswerk wordt dus niet vergoed, maar de gemaakte kosten kunnen wel vergoed worden. Wanneer de vrijwilliger een vergoeding toegekend wordt in functie van zijn vrijwilligerswerk en onafhankelijk van gemaakte kosten, dan kan de betreffende persoon niet als vrijwilliger worden beschouwd en wordt deze als sociaalrechtelijk en fiscaal als andere niet-vrijwilligers behandeld ¹²⁴.

¹²¹ Zie deel 2, sectie 2.1

¹²² H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 134

¹²³ Index 2007

¹²⁴ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 134

10.1.3 Informatieplicht

Een vrijwilliger moet enige informatie krijgen over de organisatie waar hij vrijwilligerswerk wil voor verrichten, alsook over zijn rechten en plichten, vooraleer activiteiten aan te vangen. Artikel 4 van de vrijwilligerswet bepaalt welke informatie een vrijwilliger dient te ontvangen. De organisatie kan de vorm waarin de informatie wordt aangeboden vrij kiezen. De organisatie moet wel kunnen bewijzen dat ze de informatieplicht heeft nageleefd.¹²⁵

10.1.4 Aansprakelijkheid

Volgens artikel 5 van de vrijwilligerswet is een vereniging burgerrechtelijk aansprakelijk voor de eventuele schade die vrijwilligers veroorzaken ten opzichte van derden en de organisatie. Dit geldt zowel tijdens de uitvoering van zijn activiteit, als onderweg van en naar de plaats van de activiteit. Vrijwilligers die tijdens hun werk een fout maken die schade veroorzaakt aan derden of aan de vereniging, zullen die schade dus niet moeten vergoeden, behalve als er sprake is van

- een grove fout
- een herhaaldelijke lichte fout
- of indien hij bedrog pleegde

De vereniging zonder rechtspersoonlijkheid die geen personeel in dienst heeft, niet verbonden is aan een rechtspersoon noch verbonden aan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid met personeel in dienst valt onder het regime van het 'gemeen recht' zegt de wet. Dit betekent dat ieder lid hier persoonlijk aansprakelijk kan gesteld worden. Een vrijwilliger van dergelijke vereniging zal zich moeten beroepen op een familiale verzekering, als hij deze heeft, indien hij schade veroorzaakt aan derden bij het uitvoeren van zijn vrijwilligerswerk.

¹²⁵ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 136

10.1.5 Uitkeringsgerechtigde vrijwilligers

Onder de uitkeringsgerechte vrijwilligers behoren de werklozen, de bruggepensioneerden en de arbeidsongeschikten. Een werkloze als kandidaat-vrijwilliger moet zijn werkloosheidsbureau vooraf en schriftelijk op de hoogte brengen van zijn intentie tot vrijwilligerswerk. Als binnen twee weken na de ontvangst van een volledige aangifte het werkloosheidsbureau geen beslissing heeft genomen, dan wordt de uitoefening van vrijwilligerswerk geacht aanvaard te zijn. De procedure die een bruggepensioneerde moet volgen, is dezelfde.¹²⁶

10.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de vrijwilligers

De vragen met betrekking tot vrijwilligerswerk worden hieronder opgenomen.

Eerst en vooral wordt het profiel van de vrijwilligers in kaart gebracht door een aantal specifieke vragen te stellen voor het opstellen van dit profiel.

Dan worden er enkele stellingen opgenomen met betrekking tot vrijwilligerswerk, waarbij ze hun mening geven. Dit wordt gedaan om te kijken of men weet wat de vrijwilligerswetgeving inhoudt en ook om te zien hoe belangrijk vrijwilligers geacht worden binnen het verenigingsleven.

Vervolgens wordt gevraagd of de vrijwilliger een vergoeding krijgt, om na te gaan of men weet of dit mag. Als deelvraag wordt gekeken hoeveel deze vergoeding dan bedraagt.

Er wordt ook een vraag gesteld hoe men meer informatie wenst te verkrijgen over vrijwilligersvergoedingen. Dit om te kijken hoe belangrijk ze het achten dat vrijwilligers een vergoeding krijgen.

¹²⁶ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 137

Als laatste vraag wordt gepeild of men de maximumvergoedingen voor vrijwilligers wel kent.

Profiel van de vrijwilligers. "De meeste vrijwilligers in mijn vereniging zijn ..." (Let op het gaat hier niet om leden in de vereniging. Bijvoorbeeld in een voetbalclub bedoelen we niet alle spelers, maar wel personen die zich inzetten voor de vereniging door bijvoorbeeld het helpen op een eetdag, kantine openhouden, ...)

Geslacht?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Mannelijk ☐ Vrouwelijk ☐ Geen duidelijke meerderheid
Leeftijd?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ 18-24 jaar ☐ 25-34 jaar ☐ 35-44 jaar ☐ 45-54 ☐ Ouder ☐ Geen duidelijke meerderheid
Opleiding?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Lager opgeleid (maximaal diploma secundair onderwijs) ☐ Hoger opgeleid (hoger onderwijs) ☐ Geen duidelijke meerderheid
Beroep?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Studerend ☐ Werkend ☐ Huisman/huisvrouw ☐ Werkzoekend ☐ Gepensioneerd ☐ Andere: ☐ Geen duidelijke meerderheid
Hoe zijn zij in de meeste gevallen vrijwilliger geworden?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Actief: op eigen initiatief ☐ Passief: ze werden gevraagd door de vereniging ☐ Geen duidelijke meerderheid

Duur van het engagement van de vrijwilliger?	<ul style="list-style-type: none"> ○ Mogelijk kort tot zeer kort (maximum 1 jaar) ○ Middellang (1-3 jaar) ○ Langdurig tot levenslang (langer dan 3 jaar) ○ Geen duidelijke meerderheid 	
Taken van de vrijwilliger? (Duid aan voor welke activiteiten je vereniging vrijwilligers inzet: meerdere antwoorden mogelijk)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Organiseren en begeleiden van activiteiten ○ Praktische hulp: vervoer, afwassen, koken, ... ○ Administratieve taken ○ Andere: 	

Vul in:

HA= helemaal akkoord

A= akkoord

NA= Niet akkoord

HNA helemaal niet akkoord

Stelling	HA	A	Geen mening	NA	HNA
Mijn vereniging krijgt voldoende materiële steun via de stad/gemeente.					
Mijn vereniging zou graag gebruik maken van het initiatief van een gratis verzekering voor vrijwilligerswerk door de Provincie Limburg en de steden en gemeenten.					
Als een vrijwilliger een ernstige fout maakt die een derde schade berokkent, is de vereniging daar niet aansprakelijk voor, maar wel de persoon zelf.					
Mijn vereniging is niet verplicht om een RSZ -					

bijdrage te betalen voor vrijwilligers.					
Mijn vereniging verkiest een forfaitaire vergoeding (vast bedrag waarvoor vrijwilliger geen tickets, bewijsjes, ... moet voorleggen) boven een reëel kostenvergoedingssysteem (de vrijwilliger bewijst zijn reële kosten).					
De stad/gemeente betreft onze vereniging voldoende bij het beleid inzake advies- en beheersstructuren.					
Mijn vereniging ondervindt veel moeite om geëngageerde vrijwilligers te vinden voor mijn vereniging.					
Er is een aanspreekpunt in mijn gemeente/stad voor problemen inzake vrijwilligerswerk.					
Ik heb de indruk dat de laatste jaren steeds meer mensen bereid zijn om vrijwilliger te worden in mijn vereniging.					
Ik vind het belangrijk om de vrijwilligers een symbolische vergoeding te geven (cadeaucheque, verrassing, ...)					
Volgens mij kan iemand tegelijkertijd een werkloosheidsuitkering en een vergoeding voor zijn vrijwilligerswerk krijgen.					
Mijn gemeente heeft in de voorbije 5 jaren duidelijk gepolst naar de echte en concrete behoeften van mijn vereniging.					
Ik vind het belangrijk dat deze onkostenvergoedingen steeds officieel gebeuren.					

Sommige personen dien ik te weigeren als vrijwilliger door hun beroep als onverenigbaarheid (vb. journalist, politieman, politicus, militair, advocaat, ...)					
Zorgen dat men als vrijwilliger verzekerd is, is een taak van de vrijwilliger zelf.					
Ik heb een beeld van het totaalbedrag aan vergoedingen dat ik jaarlijks aan elke vrijwilliger betaal. Indien HA, of A: hoeveel is dit ongeveer jaarlijks per vrijwilliger?					
Ik voel de activiteiten van bedrijven aan als concurrentie voor mijn vereniging.					
Volgens mij mag een persoon op brugpensioen een vrijwilligersvergoeding krijgen.					

Keert uw vereniging aan sommige vrijwilligers een vergoeding uit?				
☐ Ja	☐ Nee	☐ De VZW wist niet dat het mogelijk is	☐ Men wilt wel, maar weet niets ervan (vb de grootte van de vergoeding)	☐ Geen idee

Zo ja, hoeveel vrijwilligers krijgen er een vrijwilligersvergoeding in uw vereniging?

--

Indien u graag meer informatie wenst over vrijwilligersvergoedingen, op welke manier wilt u deze dan verkrijgen? (meerdere zijn mogelijk)

- Via een brochure
- Via een vormingsdag
- Via een online cursus
- Andere
- Ik heb hier geen interesse in

Kent uw vereniging de maximumvergoedingen van een vrijwilliger?

- ja
- neen

Voor de analyse van de vragen leek het ons allereerst nuttig om een bondig profiel van de Limburgse vrijwilliger te schetsen. Uit de resultaten kunnen we stellen dat het merendeel van de vrijwilligers mannelijk is, ouder is dan vijfenveertig jaar, bij de werkende bevolking hoort en zich langer dan drie jaar engageert.

Vervolgens is er getoetst naar de meningen van de geënquêteerden over allerlei stellingen wat betreft vrijwilligerswerk. Hierin wordt bevestigd dat de vrijwilligers niet op de hoogte zijn van de risico's die ze lopen. Zo zien we dat 26 procent antwoordt dat een vrijwilliger niet aansprakelijk kan gesteld worden indien hij een zware fout maakt.

Het blijkt ook dat de verenigingen de indruk hebben dat het moeilijker is om vrijwilligers te vinden en vooral vrijwilligers die zelf het initiatief nemen om zich aan te sluiten bij een vereniging. Als we dit koppelen aan het profiel van een vrijwilliger, waaruit blijkt dat de gemiddelde vrijwilliger zich in een oudere leeftijdsklasse bevindt, kunnen we misschien besluiten dat de jongeren van vandaag niet meer zo rap gemotiveerd kunnen worden om zich te engageren als vrijwilliger.

Hoewel we hierboven hebben kunnen besluiten dat de verenigingen redelijk tevreden zijn met de gemeentelijke steun, is er toch enig misnoegen over de geringe graad waarin de gemeente polst naar de behoeften van de verenigingen wat betreft het beleid in zake advies-en beheersstructuren.

Slechts zeventien deelnemende verenigingen keren aan hun vrijwilligers een vergoeding uit, dit meestal aan lesgevers of bij wijze van onkostenvergoeding.

10.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de vrijwilligers

Een belangrijke conclusie is dat er velen niets weten over de risico's die gepaard gaan met vrijwilligerswerk. Dit vraagt dus voor een verbetering van de informatie en literatuur hieromtrent voor verenigingen.

Als we willen dat verenigingen geleid door vrijwilligers blijven bestaan, zullen we het vrijwilligersstatuut aantrekkelijker moeten maken. Een eerste, reeds opgestart, initiatief is de eerder vernoemde gratis vrijwilligersverzekering door de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze verzekering is tot stand gekomen naar aanleiding van de nieuwe vrijwilligerswet waarin bepaald wordt dat organisaties die met vrijwilligers werken, aansprakelijk gesteld worden voor de schade die de vrijwilligers veroorzaken en tegelijk verplicht worden om hiervoor een verzekering te nemen. Daardoor geniet de vrijwilliger van een stevige bescherming en loopt hij niet meer het risico op te draaien voor de financiële gevolgen van zijn engagement. Het enige nadeel voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid is dat het niet voor alle verenigingen geldt. De verzekering kan enkel

ingeroepen worden door verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid die lid zijn van een koepelorganisatie of die personeel tewerkstellen¹²⁷. Hierdoor wordt dus de aansprakelijkheid beperkt en zijn misschien meer mensen en in het bijzonder jongeren geneigd om zich te verbinden tot vrijwilligerswerk.

We zien ook dat de jeugd van tegenwoordig moeilijk te motiveren is om vrijwilligerswerk te verrichten. Hiervoor moet een oplossing gezocht worden daar de jeugd van vandaag de toekomst is van morgen.

¹²⁷ De Vlaamse Gemeenschapscommissie geraadpleegd op
http://www.vgc.be/nieuws/vv_reglement.pdf

11 Duur en ontbinding

11.1 Theoretische achtergrond van de duur en de ontbinding voor de feitelijke vereniging

In deze sectie worden dus de duur en ontbinding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid verder toegelicht. Ook worden de goederen van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid besproken, aangezien er moet gekeken worden wat er gebeurd met de goederen na de ontbinding.

11.1.1 De duur en ontbinding

"Een vereniging bestaat principieel voor onbepaalde duur"¹²⁸. Het aangaan van een werk beperkt in de tijd is statutair echter ook mogelijk voor een vereniging. Deze bepaalde duur kan wel worden verlengd door eenparige instemming van de leden of door een bijzondere meerderheid bepaald in de statuten. We kunnen dus samenvatten dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voor een bepaalde of onbepaalde duur aangegaan kan worden.¹²⁹

De ontbinding van een vereniging kan omschreven worden als het beëindigen van het bestaan en de werking van een vereniging¹³⁰. De vereniging gaat ontbonden worden bij afloop van de duur of de verwezenlijking van het doel of enige andere reden opgenomen in de statuten. Zoals eerder vermeld, heeft de uittreding van een lid de ontbinding van de vereniging niet tot gevolg. Ook het overlijden, de onbekwaamverklaring of het kennelijk onvermogen van een lid heeft de ontbinding van de vereniging niet tot gevolg.¹³¹

¹²⁸ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 9, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

¹²⁹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 55-56

¹³⁰ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 9, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

¹³¹ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 56

11.1.2 De goederen van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Voor de ontbinding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zullen de gemeenschappelijke goederen van deze vereniging zich in onverdeeldheid tussen de leden bevinden.¹³² Het einde van de vereniging brengt dus ook vereffening met zich mee. Vereffening betekent dat het door de vereniging samengestelde vermogen gaat verdeeld worden. Wanneer ze over een positief saldo beschikken zijn er enkele mogelijkheden volgens Deweppe. Zo kan het vermogen aan een andere vereniging geschonken worden met gelijkaardig doel onder akkoord van alle leden. Een andere mogelijkheid bestaat te voorzien in een verdeling van het vermogen onder de leden. Dan moet weliswaar de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid omgevormd worden in een maatschap. Een andere optie is dat de rechtbank moet worden geraadpleegd, namelijk wanneer er onenigheid bestaat tussen de leden. Deze vorm kan gezien worden als een soort van gelijkenis met de gerechtelijke ontbinding van een VZW¹³³. De rechtbank formuleert dan de voorwaarden die het dichtst overeenkomen met het maatschappelijk doel en de positie van de meerderheid. Een andere mogelijkheid bestaat erin de vereniging om te vormen tot een vereniging met rechtspersoonlijkheid. Wanneer er sprake is van een negatief saldo, dan dienen de leden aan te zuiveren.¹³⁴

De bestemming die aan de goederen in het vermogen moet worden gegeven, moet in de statuten zijn opgenomen. Wanneer er hieromtrent een beding ontbreekt wordt de bestemming aangewezen door alle leden gezamenlijk, die beslissen met eenparige instemming of met een bijzondere meerderheid die bepaald is in de statuten. Indien er geen overeenstemming wat betreft de bestemming is gevonden, dan kan de verdeling van het vermogen tussen de leden voor de rechtbank worden gevorderd.¹³⁵

¹³² J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 102

¹³³ Zie deel 3, sectie 11.1

¹³⁴ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 10, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

¹³⁵ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 56

Wat er gebeurt met de onverdeelde goederen na de ontbinding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid vormt echter een moeilijk onderwerp. Er worden immers verschillende stellingen aangenomen door verschillende auteurs. We kunnen wel enkele hypothesen onderscheiden ¹³⁶:

- De statuten kunnen voorzien dat de goederen worden bestemd voor een belangeloos doel. Met een belangeloos doel wordt bedoeld dat het doel niet in strijd mag zijn met de openbare orde of met de goede zeden en het doel mag niet hoofdzakelijk van commerciële aard zijn ¹³⁷. Indien dit niet is opgenomen in de statuten, kunnen de leden een dergelijke bestemming in het ontbindingsbesluit bepalen.
- Er is niets bepaald omtrent de bestemming van de goederen. Dan kan er worden geargumenteed dat gezien de aard van de verenigingsovereenkomst, de billijkheid en het gebruik meebrengen dat de onverdeelde goederen bij ontbinding bestemd worden voor een gelijkaardig doel. Dit is terug te vinden in artikel 1135 van het Burgerlijk Wetboek.
- De leden komen expliciet overeen dat de goederen of het netto-actief na de aanzuivering van de schulden van de vereniging onder elkaar worden verdeeld. In dat geval dient de vereniging geherkwalificeerd te worden als een maatschap.

Dan kunnen we ook nog aanhalen wat er gebeurt met de goederen indien een lid uittreedt. De regel luidt hier dat een uittreedend lid geen recht heeft op een deel van het vermogen van de vereniging, ook niet van het gedeelte waar het lid zelf heeft voor bijgedragen. Het lid heeft reeds bij zijn intrede in de vereniging zijn eigendomsrecht verloren op de door hem ingebrachte goederen. Wel is er een voorbehoud indien het verbeuren van de inbreng van een lid zou leiden tot een belemmering van zijn recht om de vereniging te verlaten.¹³⁸

Persoonlijke schuldeisers van de leden kunnen de onverdeelde goederen niet uitwinnen van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, want de goederen behoren niet tot het vermogen van de schuldenaar. De rechten van de verenigingsschuldeisers daarentegen zijn veel sterker,

¹³⁶ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 104-105

¹³⁷ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 417

¹³⁸ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 105-106

aangezien deze zich rechtstreeks op de gemeenschappelijke goederen kunnen verhalen. Verenigingsschuldeisers zijn deze die een rechtstreekse vordering instellen tegen de gezamenlijke leden. De schuldenaar van de vordering zijn dus telkens de gezamenlijke leden en de onverdeelde goederen vormen zijn onderpand. De verenigingsschuldeiser kan dus deze goederen rechtstreeks uitwinnen. Na de ontbinding geldt artikel 1561 van het Gerechtelijk Wetboek voor de verenigingsonverdeeldheid, namelijk dat schuldeisers een eigen recht hebben om de verdeling te vorderen. Ook de preferente positie van de verenigingsschuldeiser blijft behouden na de ontbinding van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.¹³⁹

11.1.3Omvorming in een vereniging met rechtspersoonlijkheid

De leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid kunnen steeds kiezen om over te schakelen naar een rechtsvorm die rechtspersoonlijkheid meebrengt bij hun samenwerking. Indien de vereniging geen winstoogmerk nastreeft is de VZW de meest aangewezen rechtsvorm.

De wet voorziet geen bijzondere regeling voor de omvorming in een vereniging met rechtspersoonlijkheid. Er moet besloten worden tot de ontbinding van de vereniging en tot oprichting van een vereniging met rechtspersoonlijkheid, waarin alle activa en passiva van de vereniging worden ingebracht¹⁴⁰. Er moet dus gekeken worden naar de onderliggende akten. In principe is de op te richten rechtspersoon een volledig losstaande entiteit en dus niet gehouden door de verbintenissen van de rechtsvoorganger¹⁴¹.

Enkel de leden die hebben beslist om mee te gaan in de vereniging met rechtspersoonlijkheid, zullen lid worden¹⁴². De andere leden treden uit.

¹³⁹ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 106-108

¹⁴⁰ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 57

¹⁴¹ W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 10, gepubliceerd op www.cultuurraadlokeren.be

¹⁴² D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 57

Een inbreng van het gehele vermogen van de vereniging in de vereniging met rechtspersoonlijkheid is enkel mogelijk indien alle leden van de vereniging hiermee instemmen, aangezien door ontbinding van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid elk lid zijn deel in het vermogen kan opvragen¹⁴³. Uiteraard kunnen de statuten van de vereniging iets anders regelen.

11.2 Keuze en analyse van de vragen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de duur en de ontbinding

Voor de ontbinding zijn er twee vragen opgenomen in de vragenlijst. Er wordt gekeken wat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid vinden wat er moet gebeuren met het geld na de ontbinding van de vereniging en wat er werkelijk bepaald is over de bestemming van de goederen na de ontbinding.

Als uw vereniging ontbonden wordt, moet er een bestemming gegeven worden aan de bestanddelen (materiaal, geld...). Wat vindt u dat er met het geld moet gebeuren?

- het geld moet worden uitgekeerd aan de leden,
- het geld moet geschonken worden aan een goed doel
- het geld moet worden gegeven worden aan een andere vereniging
- andere: ...

¹⁴³ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 57

Wat is er in uw vereniging bepaald i.v.m. de bestemming van de bestanddelen indien de vereniging ontbonden wordt?

- deze zullen toekomen aan een VZW met hetzelfde doel
- deze zullen toekomen aan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid met het zelfde doel
- deze zullen toekomen aan de leden
- deze zullen toekomen aan een goed doel
- de bestemming is nog niet bepaald
- andere: ...

Er zijn meerdere opties wat betreft de bestemming van de gelden van de vereniging in geval van ontbinding. De mogelijkheden opgesomd in de theorie zijn verdeling onder de leden, schenking aan een soortgelijke vereniging of de wetgever beslist zelf over de bestemming indien er onenigheid tussen de leden bestaat. In de vragenlijst hebben we zowel getoetst naar de eigenlijke bestemming, als deze al bepaald is, en naar de mening in verband met de bestemming van de persoon die de vragenlijst heeft ingevuld. Hieruit kunnen we besluiten dat bijna 32 procent van de ondervraagden vindt dat het positieve saldo van de vereniging moet worden overgemaakt aan een goed doel. Als we kijken naar de eigenlijke bestemming valt het op dat ongeveer 45 procent van de verenigingen hier nog niet heeft bij stilgestaan en de bestemming dus nog niet bepaald is. Van de verenigingen die hier wel al hebben over nagedacht is er 22 procent die hun geld zou overmaken aan een ander doel dan degenen opgesomd in onze vragenlijst. De hieraan verbonden mededeling is dat de meerderheid die voor deze optie koos niet op de hoogte was van het wel of niet bestaan van een bestemming van hun gelden in geval van stopzetting van de vereniging. De meest prominente conclusie die er uit deze vraag te trekken valt is dat de meesten hun saldo graag geschonken zien worden aan een goed doel, maar dat het merendeel van de verenigingen heeft bepaald dat hun saldo overgemaakt moet worden aan een andere, soortgelijke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

Andere vragen hebben betrekking op de omvorming van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid in een VZW. Eerst en vooral kijken we waarom de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid nooit de stap naar een VZW gezet. Dit om na te gaan wat de belangrijkste reden is om niet te kiezen voor een VZW. Ook vragen we of de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid denken dat een VZW wettelijk mogelijk is voor de activiteiten die zij voeren. Als bijvraag wordt gesteld waarom ze dit al dan niet denken. We vragen ook of hun vereniging deel uitmaakt van een koepelorganisatie, dit is belangrijk in het licht van de aansprakelijkheidsregeling en de verplichtingen voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. In de laatste vraag, die betrekking heeft op de omvorming van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, wordt gekeken welke financiële verbintenissen of kenmerken de vereniging heeft. Hiervan worden een aantal mogelijkheden aangegeven, zo wordt het duidelijk welke de belangrijkste financiële verbintenissen of kenmerken de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hebben.

Waarom heeft u de stap naar een VZW nooit gemaakt (meerdere antwoorden zijn mogelijk)?

- Te ingewikkelde wetgeving
- Onze vereniging komt niet in aanraking met grote financiële bedragen
- Wij hebben hier nog nooit bij stilgestaan
- omdat onze vereniging deel uitmaakt van een koepelorganisatie
- Andere:

Denkt u dat een VZW voor uw activiteiten wettelijk mogelijk is?

- Ja
- Nee
- Geen idee

Waarom wel of waarom niet?

--

Maakt uw vereniging deel uit van zo een overkoepelende organisatie (bv lokale Chiro onder de koepel Chiro nationaal)

- Ja
- Nee, dit bestaat niet voor onze vereniging
- Geen idee

Welke financiële verbintenissen/kenmerken bevat uw vereniging? Duid aan welke van toepassing zijn.

	Ja	Nee	Geen idee
Leningen			
Belangrijke contracten afsluiten			
Schulden maken			
Onroerend goed in eigendom			

Een groot werkkapitaal			
Personeel in dienst			
Subsidies aanvragen			
Veel leden			

De meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, 41 procent, hebben de stap naar een VZW nooit gemaakt omdat ze niet te maken hebben met grote financiële bedragen en dus ook geen nood hebben aan de beperkte aansprakelijkheidsregeling binnen een VZW. Bovendien valt het op dat 61 procent van de ondervraagde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid lid is van een koepelorganisatie die bijna altijd opereert als een VZW en op deze manier enige bescherming biedt. Het enige aspect waarvoor een VZW handig zou zijn en waar de gemiddelde vereniging zonder rechtspersoonlijkheid meestal mee in aanraking komt is de subsidieaanvraag. Deze is echter in de meeste gemeentes vrij duidelijk en risicoloos geregeld zodat ook hiervoor een VZW niet echt nodig is.

11.3 Conclusies voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid wat betreft de duur en ontbinding

In de theorie zijn er drie hypothesen opgenomen wat betreft de bestemming van de goederen van de vereniging in geval van ontbinding. Wij sluiten ons aan bij de eerste hypothese, die zegt dat de goederen wordt bestemd voor een belangeloos doel aangezien dit voor ons de meest logische oplossing is. Voor de bestemming van het saldo van de vereniging raden we dezelfde optie aan. Dit vloeit voort uit het feit dat deze hypothese aansluit bij de wettelijke bepalingen die van toepassing zijn op de VZW. De VZW en de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn immers beide verenigingen zonder winstoogmerk en streven dus een belangeloos doel na.

Uit de praktijk blijkt dat een meerderheid van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid valt onder een koepelorganisatie. Deze koepelorganisatie opereert als een VZW, zodat er toch van bepaalde voordelen verbonden aan een VZW kan genoten worden.

Uit bovenstaande conclusies kunnen we besluiten dat de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet gediend zijn met een verplichte omvorming tot een VZW. Het soort activiteiten dat zij ondernemen en de daaraan gekoppelde risico's wegen niet op tegen de hogere kosten en de ingewikkelde administratieve en boekhoudkundige verplichtingen.

12 Vergelijkende studie met de situatie in Nederland

12.1. Inleiding

We kunnen zien dat er in Nederland een onderscheid wordt gemaakt tussen de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid en de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid ¹⁴⁴. In Nederland bestaat er dus geen vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, waardoor de problematiek van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid hier vermeden wordt.

We halen deze situatie in Nederland aan omdat hier een heel andere regeling is wat betreft de rechtspersoonlijkheid bij verenigingen. We willen hiermee kijken of ook in België kan geopteerd worden voor een dergelijke situatie.

12.1 Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid

De wet geeft aan deze vereniging verschillende aanduidingen en omschrijvingen ¹⁴⁵. Zo is er sprake van een vereniging die volledige rechtsbevoegdheid heeft, een vereniging die is opgericht bij notariële akte of een vereniging waarvan de statuten zijn opgenomen in een notariële akte. In de praktijk wordt deze verenigingsvorm ook de 'notariële vereniging' of de 'formele vereniging' genoemd.

Dit type vereniging neemt dus als een rechtspersoon deel aan het rechtsverkeer.

¹⁴⁴ F.C. KOLLEN, *De vereniging in de praktijk*, Deventer, Kluwer, 2007, 15

¹⁴⁵ F.C. KOLLEN, *De vereniging in de praktijk*, Deventer, Kluwer, 2007, 15

12.2 Vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid

Ook hier zijn er in de wet verschillende aanduidingen en omschrijvingen betreffende deze verenigingsvorm¹⁴⁶. Zo wordt er gesproken van een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid, een vereniging waarvan de statuten niet zijn opgenomen in een notariële akte, een vereniging zonder volledige rechtsbevoegdheid of over een vereniging zonder notariële akte. In de praktijk wordt deze vereniging aangeduid als de 'informele vereniging'.

In 1976 heeft de wet het begrip 'beperkte rechtsbevoegdheid' geïntroduceerd voor de vereniging. Een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid is deze waarvan de statuten niet in een notariële akte vastliggen.¹⁴⁷

De wetgever wil het de informele vereniging onmogelijk maken handelingen van een zeker maatschappelijk gewicht te verrichten. Daarnaast wil men degene die met zo'n vereniging handelt, beschermen.¹⁴⁸

Beperkte rechtsbevoegdheid houdt het volgende in¹⁴⁹:

- Een beperkt rechtsbevoegde vereniging kan geen registratiegoederen verkrijgen. Registratiegoederen¹⁵⁰ zijn de goederen waarvoor de overdracht of vestiging inschrijving in de daartoe bestemde openbare registers noodzakelijk is.
- Een beperkt rechtsbevoegde vereniging kan geen erfgenaam zijn.
- De bestuurders zijn naast de vereniging hoofdelijk aansprakelijk indien een schuld van een beperkt rechtsbevoegde vereniging opeisbaar wordt van een voor haar verrichte rechtshandeling. Deze aansprakelijkheid kan ook na hun aftreden blijven bestaan. Enkel

¹⁴⁶ F.C. KOLLEN, *De vereniging in de praktijk*, Deventer, Kluwer, 2007, 16

¹⁴⁷ J.J.A. HAMERS et al., *Almanak voor de stichting en de vereniging*, Zuthpen, Paris, 2003, 45

¹⁴⁸ J.J.A. HAMERS et al., *Almanak voor de stichting en de vereniging*, Zuthpen, Paris, 2003, 45

¹⁴⁹ J.J.A. HAMERS et al., *Almanak voor de stichting en de vereniging*, Zuthpen, Paris, 2003, 45-46

¹⁵⁰ F.C. KOLLEN, *De vereniging in de praktijk*, Deventer, Kluwer, 2007, 18

voor de bestuurder die niet over de rechtshandeling werd geraadpleegd en, toen zij hem bekend werd, geweigerd heeft haar voor zijn verantwoording te nemen, is er geen sprake van hoofdelijke aansprakelijkheid. Indien er geen aansprakelijke bestuurder is, dan rust de hoofdelijke aansprakelijkheid op degene die voor de vereniging handelde bij het aangaan van de schuld. Dit is in de praktijk wel de belangrijkste beperking in de rechtsbevoegdheid van de informele vereniging. Dit is vaak een reden om een beperkt rechtsbevoegde vereniging in het Handelsregister in te schrijven. Wanneer deze inschrijving gebeurt, dan kan een derde alle gegevens van de vereniging verkrijgen. Dit is niet het geval als de beperkt rechtsbevoegde vereniging niet ingeschreven is, hier heeft de derde weinig inzicht in de identiteit van de informele vereniging en vaak zijn zelfs de eenvoudigste gegevens over haar niet bekend. De wet zegt dat als de vereniging in het Handelsregister is ingeschreven, dan is degene die aansprakelijk is enkel aansprakelijk voor zover de wederpartij aangeeft dat de vereniging zelf niet aan haar verplichting zal voldoen.

Volgens Maeijer ¹⁵¹ is de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid destijds als nieuwe rechtsfiguur geïntroduceerd om de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zoveel mogelijk terug te dringen. Dit in het belang van derden, die zich bij een informele vereniging niet alleen kunnen verhalen op de bestuursleden en subsidiair op degenen die handelden, maar ook op de vereniging zelf.

12.3 Samenvattende vergelijking

Als we deze verenigingsvormen in Nederland en België¹⁵² met elkaar vergelijken komen we tot volgende schema's:

¹⁵¹ F.C. KOLLEN, *De vereniging in de praktijk*, Deventer, Kluwer, 2007, 16

¹⁵² We maken hier enkel voor België een onderscheid tussen een VZW en een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Dit omdat deze twee soorten verenigingsvormen worden geanalyseerd aan de hand van de vragenlijst.

Nederland:

<ul style="list-style-type: none">• Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid
<ul style="list-style-type: none">• Vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid

Tabel 8: Verenigingsvormen in Nederland

Bron: eigen verwerking

België:

<ul style="list-style-type: none">• Vereniging zonder winstoogmerk (VZW) : rechtsbevoegdheid
<ul style="list-style-type: none">• Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Tabel 9: Verenigingsvormen in België

Bron: eigen verwerking

We kunnen dus zien dat in België er een veel drastrischer verschil is. Het is hier een alles-of-niets-situatie wat betreft rechtsbevoegdheid. In Nederland genieten dus alle verenigingen van het voordeel van de rechtsbevoegdheid. Uit onze analyse blijkt ook dat de meeste verenigingen beseffen dat enige vorm van rechtspersoonlijkheid een groot voordeel kan zijn.

Deel 3: Theorie over de onderwerpen voor de VZW

1 Inleiding

In dit deel geven we aan de hand van de gevolgde seminaries, de workshops en de literatuurstudie een beknopte toelichting over de theorie van de VZW met betrekking tot de onderwerpen die we ook bij deel 2 hebben uitgewerkt voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Deze theoretische achtergrond zal echter een korte toelichting zijn, aangezien het niet onze bedoeling is de VZW in detail uit te werken. We trachten hier enkel de belangrijkste punten aan te halen, om de vergelijking met een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid gemakkelijker te maken. Deze theoretische bepalingen voor de VZW zijn immers noodzakelijk voor de analyse van het verenigingsleven in Maaseik, aangezien we hier ook naar opvallende problemen en knelpunten kijken bij de VZW's. In deel 4, de analyse van het verenigingsleven in Maaseik, zal eventueel dieper ingegaan worden op de theoretische aspecten van de VZW, maar dit enkel waar dit nodig is om opvallende problemen in de resultaten van de vragen voor de VZW te verklaren.

2 De identiteitskaart

2.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

Achtereenvolgens zal een korte theoretische bespreking gegeven worden van de definitie, de naam en de leden van een VZW.

Deze subdelen worden gekozen, omdat deze het meest relevant zijn om tot een vergelijking met de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid te komen wat betreft de identiteitsfiche.

2.1.1 De definitie van een VZW

Een vereniging zonder winstoogmerk is een vereniging die de mogelijkheid heeft om een juridisch statuut aan te nemen. Dit statuut wordt geregeld in de Wet van 27 juni 1921 betreffende de vereniging zonder winstoogmerk¹⁵³. Deze wet is gewijzigd door de VZW-wet en door de Wet van 16 januari 2003.¹⁵⁴

Artikel 1 van de VZW-wet geeft een definitie van de VZW: "*de vereniging zonder winstoogmerk is die, welke niet nijverheids-of handelszaken drijft en welke niet tracht een stoffelijk voordeel aan haar leden te verschaffen*". Deze definitie is letterlijk overgenomen uit de oude wetgeving.

We kunnen afleiden uit artikel 1 van de VZW-wet dat het gaat om twee afzonderlijke voorwaarden, namelijk:

- De VZW mag geen nijverheids-of handelsdaden stellen;
- Zij mag evenmin een voordeel opleveren aan de leden.

2.1.2 De naam van een VZW

De naamskeuze is in principe vrij te bepalen¹⁵⁵. Er zijn wel enkele beperkingen opgelegd vanuit de gemeenrechtelijke regels. Zo moet de vereniging een naam kiezen die nog niet wordt gebruikt. Als dit toch wordt gedaan en er verwarring kan ontstaan, kan er door elke belanghebbende een vordering ingesteld worden tegen de betreffende vereniging tot wijziging van de naam en tot schadevergoeding.

¹⁵³ Wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, B.S.11 december 2002.

¹⁵⁴ Wet tot oprichting van een Kruispuntbank van Ondernemingen, tot modernisering van het handelsregister, tot oprichting van erkende handelsloketten en houdende diverse bepalingen, B.S. 5 februari 2003.

¹⁵⁵ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 45

De naam is belangrijk voor het identificeren van de vereniging. Daarom kan een vereniging zonder winstoogmerk nietig verklaard worden als de statuten de naam van de vereniging niet vermelden. Ook legt de wetgever de verplichting op dat alle akten, facturen, aankondigingen, bekendmakingen en andere stukken die uitgaan van de vereniging zonder winstoogmerk voorzien zijn van de naam van de vereniging.¹⁵⁶

Aangezien de naam van de vereniging een verplichte statutaire vermelding is, is een verandering van de naam een statutenwijziging. Een naamsverandering houdt ook openbaarmakingsverplichtingen in voor een VZW. Zo moet bij een naamsverandering dit neergelegd worden ter griffie van de rechtbank van koophandel via een kopie van de akte, het dient gepubliceerd te worden in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad, formulier I en het moet ingeschreven worden in de Kruispuntbank van ondernemingen, formulier II.¹⁵⁷

2.1.3 De leden van een VZW

Bij een VZW wordt er een onderscheid gemaakt tussen werkelijke en toegetroden leden. Artikel 2 ter van de nieuwe VZW-wet voorziet in dit onderscheid, in tegenstelling tot de oude VZW-wet (de Wet van 27 juni 1921). Toch werd vroeger dit onderscheid algemeen aanvaard.¹⁵⁸

De werkelijke leden kunnen gedefinieerd worden als degenen die het recht hebben om de algemene vergadering bij te wonen en er effectief stemrecht hebben.¹⁵⁹ Naast deze werkende leden, zijn er de toegetroden leden in een VZW. Deze toegetroden leden zijn derden die een specifieke band hebben met de vereniging. De rechten en plichten van deze leden worden in de statuten opgenomen.¹⁶⁰ Zij bezitten geen stemrecht op de algemene vergadering zoals de

¹⁵⁶ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 45-46

¹⁵⁷ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 45-46

¹⁵⁸R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 17

¹⁵⁹ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 59

¹⁶⁰ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 61

werkende leden. Ze treden enkel toe om te genieten van de activiteiten die de VZW organiseert.¹⁶¹

De term "lid" of "leden" in de wet slaat enkel op de werkelijke leden van de VZW.¹⁶²

3 Structuur en doel

3.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

Achtereenvolgens zal een korte theoretische toelichting gegeven worden over volgende onderwerpen:

- De structuur van een VZW
- Het doel van een VZW

3.1.1 De structuur van een VZW

Zoals reeds vermeld in deel 1 in de vergelijkingstabel tussen de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en de VZW is de structuur is vrij te bepalen binnen het wettelijke kader. We lichten hier de oprichting van een VZW kort toe, aangezien er hieromtrent wettelijke verplichtingen zijn.

¹⁶¹ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007,17

¹⁶² R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007,17

3.1.1.1 De oprichting van een VZW

Wanneer men een VZW wil oprichten, zal aan een aantal wettelijke verplichtingen voldaan moeten worden. Dit is nodig zodat derden de VZW als zelfstandige rechtspersoon zouden erkennen.

Eerst en vooral moet men overwegen welke organisatiestructuur men wenst. Vervolgens worden er ontwerpstatuten opgemaakt.¹⁶³ Deze dienen dan voor de eerste algemene vergadering, de zogenoemde stichtingsvergadering. Ook moet de agenda samengesteld worden voor de stichtingsvergadering. Op deze agenda staan minimum 2 agendapunten, namelijk de bespreking en de goedkeuring van de statuten en de benoeming van de bestuurders¹⁶⁴. Een volgende stap bestaat erin dat deze benoemde bestuurders een begroting opmaken voor de rest van het jaar. Daarna dient een VZW-dossier opgesteld te worden.¹⁶⁵ In dit dossier komen onder andere zaken als de ledenlijst en de verslagen van de algemene vergaderingen van de VZW terecht. Een zevende stap bestaat eruit een aantal documenten neer te leggen op de griffie van de Rechtbank van Koophandel. Een aantal van deze documenten wordt gepubliceerd in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad.¹⁶⁶ Als de statuten zijn neergelegd, verkrijgt de vereniging zonder winstoogmerk rechtspersoonlijkheid.

3.1.2 Het doel van een VZW

De bedrijvigheid wordt door de leden in de oprichtingsakte bepaald. Dit kan omschreven worden als het maatschappelijk doel van de VZW. Men zal in de VZW gaan opereren om dit maatschappelijk doel te kunnen verwezenlijken. Dit brengt ook met zich mee dat men alle bedrijvheden die men uitvoert rechtstreeks of onrechtstreeks moet kunnen plaatsen binnen dit

¹⁶³ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 53

¹⁶⁴ P. HOEDT, *Oprichting en bestuur van een VZW*, Antwerpen, 2003, 43

¹⁶⁵ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 53

¹⁶⁶ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 54

maatschappelijk doel. Het vermogen en de inkomsten van de VZW mogen voor niets anders gebruikt worden dan voor het ondersteunen van het in de statuten omschreven doel ¹⁶⁷.

"Het doel of de doeleinden waarvoor de vereniging zonder winstoogmerk wordt opgericht moeten in de statuten worden opgenomen" ¹⁶⁸. De omschrijving van de doeleinden is van groot belang. De vereniging handelt enkel in respect met haar statuten wanneer ze een werking ontplooit die een duidelijke band heeft met haar doeleinden. Als er geen band is tussen de werking en het doel van de vereniging, dan kan de ontbinding van de vereniging gevorderd worden door elk lid, een belanghebbende derde of het openbaar ministerie. ¹⁶⁹

De VZW is dus een vereniging van een aantal leden die samenwerken aan een maatschappelijk doel en die activiteiten mogen uitoefenen ter ondersteuning van dit doel. De activiteiten dienen dus om het doel te realiseren. In de wet wordt niet bepaald dat de activiteiten in de statuten moeten opgenomen worden ¹⁷⁰. Economische activiteiten uitoefenen is toegestaan, maar het mag niet de enige activiteit van de VZW zijn of worden.

4 Administratieve handelingen

4.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

In deze sectie zullen we de bepalingen omtrent de statuten en het huishoudelijk reglement voor een VZW onder de loep nemen. We kiezen deze twee subcategorieën omdat deze ook terug te vinden zijn in de vragenlijst. We zullen dus enkel deze subcategorieën in vergelijking brengen met die voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en dus zeker niet alle administratieve

¹⁶⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblo, 2002, 65-68

¹⁶⁸ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 65

¹⁶⁹ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005,66

¹⁷⁰ PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005,66

verplichtingen van een VZW aanhalen, aangezien deze sectie enkel een korte theoretische bespreking inhoudt.

4.1.1 De statuten van een VZW

Er is geen definitie van het begrip statuten bepaald door de wet¹⁷¹. Een omschrijving van de statuten luidt als volgt: "*het geheel van regels dat men bij de stichting van de VZW neerschrijft en waaraan de VZW en haar leden gedurende het bestaan van de VZW onderworpen zijn*"¹⁷². De statuten vormen dus de basis van een VZW.

De statuten maken ook deel uit van het contract dat elk lid afsluit met de VZW als hij of zij toetreedt tot de VZW. Dit contract en de statuten zullen nageleefd moeten worden door de leden. Men kan de statuten nog steeds aanpassen na de oprichting door middel van een statutenwijziging.¹⁷³

De statuten moeten wel publiek bekendgemaakt worden. Dit gebeurt door ze neer te leggen op de griffie van de Rechtbank van Koophandel. De griffie zorgt voor de publicatie van de statuten in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad.¹⁷⁴

Er zijn wel een aantal inhoudelijke minimumvereisten voor de statuten van een VZW¹⁷⁵. Men moet bepaalde vermeldingen verplicht opnemen in de statuten. Men kan deze wettelijk verplicht op te nemen vermeldingen terugvinden in artikel 2 van de VZW-wet. Een voorbeeld hiervan is

¹⁷¹ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,21

¹⁷² S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,20

¹⁷³ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,20

¹⁷⁴ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,21

¹⁷⁵ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,21

het opnemen van de precieze omschrijving van het maatschappelijk doel van de VZW. Naast deze minimumvereisten is een VZW vrij om de statuten zelf aan te vullen ¹⁷⁶.

4.1.2 Het huishoudelijk reglement van een VZW

Wat betreft het huishoudelijk reglement van een VZW kunnen we verwijzen naar de theoretische achtergrond van het huishoudelijk reglement voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid¹⁷⁷.

Wel toe te voegen is dat voor een VZW de bevoegdheid om het huishoudelijk reglement op te stellen, gegeven kan worden aan de algemene vergadering. Dit moet dan wel in de statuten zijn voorzien. Als men dit niet doet, dan is de raad van bestuur bevoegd voor deze materie. Dit vloeit voort uit het feit dat sinds de nieuwe VZW-wetgeving de raad van bestuur bevoegd is voor alles dat niet tot de bevoegdheid van de algemene vergadering behoort of niet in de statuten aan de algemene vergadering toevertrouwd werd. ¹⁷⁸

¹⁷⁶ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,22

¹⁷⁷ Zie deel 2, sectie 4.1

¹⁷⁸ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005,22

5 Werking

5.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

De werking van een VZW gebeurt door toepassing van organen. In de VZW-wetgeving wordt een basisstructuur voorzien van twee organen, namelijk de algemene vergadering en de raad van bestuur. Daarnaast is de VZW vrij om nog een dagelijks bestuur aan te stellen als een orgaan.

Van de organen van een VZW zullen we hier enkel kort de algemene vergadering en de raad van bestuur toelichten. Daarnaast zullen we ook kort de duur en ontbinding van een VZW aanhalen.

5.1.1 De algemene vergadering

In een VZW is de algemene vergadering het hoogste gezagsorgaan. Dit blijkt onder andere uit haar bevoegdheden die in artikel 4 van de VZW-wet zijn opgenomen. Deze bevoegdheden zijn:

- Het wijzigen van de statuten;
- De benoeming en de afzetting van de bestuurders;
- De benoeming en de afzetting van de commissarissen en het bepalen van hun bezoldiging indien een bezoldiging wordt toegekend;
- De kwijting aan de bestuurders en de commissarissen;
- De goedkeuring van de begroting en de rekening;
- De ontbinding van de vereniging;
- De uitsluiting van een lid;
- De omzetting van de VZW in een vennootschap met sociaal oogmerk;
- Alle gevallen waarin de statuten hierin voorzien.

De overige bevoegdheden die wettelijk niet toegewezen worden aan de algemene vergadering, worden uitgeoefend door de raad van bestuur ¹⁷⁹.

5.1.2 De raad van bestuur

Artikel 13 van de VZW-wet bepaalt de samenstelling en de bevoegdheden van de raad van bestuur. Deze raad van bestuur bestaat uit minstens drie leden, tenzij er slechts drie leden lid zijn van de VZW, dan volstaan twee bestuurders. Een VZW wordt bestuurd door de raad van bestuur die de VZW in en buiten rechte vertegenwoordigt. De raad van bestuur oefent alle bevoegdheden uit die niet wettelijk zijn toegewezen aan de algemene vergadering. Hij beschikt dus over een residuaire bevoegdheid ¹⁸⁰. Doordat de algemene vergadering bepaalde bevoegdheden gaat uitvoeren, kunnen de statuten de bevoegdheden van de raad van bestuur beperken ¹⁸¹.

6 Aansprakelijkheid

6.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

Een VZW heeft volkomen rechtspersoonlijkheid. Dit wil zeggen dat een VZW kan deelnemen aan het rechtsverkeer via haar organen. De rechtspersoonlijkheid zorgt ervoor dat de mensen actief binnen een VZW persoonlijke bescherming krijgen. Door deze volkomen rechtspersoonlijkheid wordt er een muur gecreëerd tussen enerzijds de leden en de bestuurders van de VZW en anderzijds de buitenwereld. Door deze figuurlijke muur kunnen gedupeerde buitenstaanders zich enkel wenden tot het vermogen van de VZW zelf en niet tot het vermogen van de leden of de bestuurders van de VZW.

¹⁷⁹ Art. 13 Wet van 27 juni 1921

¹⁸⁰ R.VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 57

¹⁸¹ R.VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 57

Deze volkomen rechtspersoonlijkheid staat tegenover de onvolkomen rechtspersoonlijkheid. Zoals bij de regeling voor een BVBA en een NV, kunnen schuldeisers van een VZW niet aan het vermogen van de werkende leden en de bestuurders, en kunnen de persoonlijke schuldeisers van de leden en de bestuurders niet aan het vermogen van de VZW ¹⁸².

Bij onvolkomen rechtspersoonlijkheid daarentegen is de vennootschap beschermd tegen de persoonlijke schuldeisers van de vennoten, maar zijn de vennoten niet beschermd tegen de schuldeisers van de vennootschap ¹⁸³.

De algemene regel is dat de VZW aansprakelijk is voor de tekortkomingen van haar leden of bestuurders. Dit wil weliswaar niet zeggen dat de leden en de bestuurders geen enkel risico lopen wat betreft de aansprakelijkheid. Er bestaan namelijk een aantal uitzonderingen op de algemene regel. Een voorbeeld van een dergelijke uitzondering is het niet vermelden van de VZW-gegevens op de VZW-documenten ¹⁸⁴.

We kunnen schematisch nog even samenvattend het verschil aanhalen tussen volkomen rechtspersoonlijkheid, wat een VZW dus heeft, en onvolkomen rechtspersoonlijkheid.

Volkomen rechtspersoonlijkheid	Onvolkomen rechtspersoonlijkheid
Gedupeerde buitenstaanders kunnen zich enkel wenden tot het vermogen van de VZW zelf. Toch zijn er uitzonderingen op deze algemene regel	Een vennootschap is beschermd tegen de persoonlijke schuldeisers van de vennoten, maar de vennoten zijn niet beschermd tegen de schuldeisers van de vennootschap ¹⁸⁵ .

Tabel 10: Vergelijking tussen volkomen en onvolkomen rechtspersoonlijkheid

Bron: eigen verwerking

¹⁸² G.L. BALLON et al, *Handels-en vennootschapsrecht*, Kluwer, Mechelen, 2003, 237-238

¹⁸³ G.L. BALLON et al, *Handels-en vennootschapsrecht*, Kluwer, Mechelen, 2003, 225

¹⁸⁴ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 389

¹⁸⁵ G.L. BALLON et al, *Handels-en vennootschapsrecht*, Kluwer, Mechelen, 2003, 225

7 Inkomstenbelasting

7.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

Wat betreft het belastingstelsel valt de vereniging zonder winstoogmerk onder één van de volgende¹⁸⁶:

- De vennootschapsbelasting
- De rechtspersonenbelasting

Het gaat hier om de directe belastingen. De belasting over de toegevoegde waarde wordt geregeld in een andere wetgeving.

De bepalingen betreffende de vennootschapsbelasting worden geregeld door de artikelen 179 tot en met 182 van het Wetboek van de Inkomstbelastingen. De bepalingen over de rechtspersonenbelasting daarentegen worden geregeld door de artikelen 220 tot en met 226 van het Wetboek van de Inkomstbelastingen.¹⁸⁷

Om te bepalen of een VZW onder de rechtspersonenbelasting of de vennootschapsbelasting valt, kunnen we een drietal vragen stellen¹⁸⁸:

- *Voert de VZW handels-en of nijverheidsactiviteiten of verrichtingen van winstgevende aard?*
- *Oefent de VZW een toegelaten bezigheid uit?*
- *Valt de VZW onder een aantal wettelijke uitzonderingen?*

¹⁸⁶ R. VAN HECKE en G. POPPE, *Praktijkboek VZW's en directe belastingen*, Antwerpen, 2007, 1

¹⁸⁷ I. DEMEYERE en R. VAN HECKE, *Het abc van de VZW*, Wevelgem, 2004, 256

¹⁸⁸ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 341

Dit onderscheid wanneer een VZW nu vennootschapsbelasting moet betalen en wanneer rechtspersonenbelasting, is voor ons niet zo evident. Wij zijn ons dan ook gaan bevragen bij Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitskantoor HS&P te Diepenbeek. Volgens hem moet van het moment dat geen winst nagestreefd wordt, de VZW onder de rechtspersonenbelasting vallen. De winsten die men genereert steekt men er in dit geval terug in. Als de fiscus van mening is dat er te veel winsten worden binnengehaald, en dit jaar na jaar gebeurt, dan zal de fiscus proberen de VZW onder de vennootschapsbelasting te doen vallen omdat op deze manier de fiscus gelden kan genereren. Een VZW zal dus zelf nooit vennootschapsbelasting willen betalen. De enige vraag die men hierbij kan stellen is, wanneer men nu de grens overschrijdt dat de vereniging te commercieel begint te worden. Een voorbeeld hiervan is Pukkelpop waar ieder jaar meer en meer volk naartoe kan en dus ook meer geld binnekomt. Het uitgangspunt van dit festival is nog steeds de jeugd van muziek voorzien. Indien het meer een business wordt, dan zal men moeten overschakelen. Tot op heden valt Pukkelpop nog steeds niet onder de vennootschapsbelasting. Bij HS&P is er geen enkele VZW-klant die onder de vennootschapsbelasting valt.

8 Andere fiscale verplichtingen en financiering

8.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

Aangezien de VZW een rechtspersoon is, kan ze deelnemen aan het rechtsverkeer. Het gevolg hiervan is dat de VZW ook onderworpen zal zijn aan een aantal fiscale verplichtingen. Naast de directe belastingen die in het vorig onderdeel besproken zijn, bestaan er ook nog indirecte belastingen en de belasting over toegevoegde waarde verbonden aan een vereniging zonder winstoogmerk. Voor de indirecte belastingen zal de patrimoniumtaks toegelicht worden. Voor de BTW en de financiering verwijzen we naar de theoretische achtergrond van het onderwerp voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

8.1.1 Indirecte belastingen

De indirecte belastingen kunnen onderverdeeld worden in onder andere¹⁸⁹:

- De patrimoniumtaks
- Registratierechten
- Successierechten
- Zegelrechten
- De met het zegelrecht gelijkgestelde taksen
- De belasting op de toegevoegde waarde bij overdracht van goederen
- Douane-en accijsrechten bij invoer van bepaalde goederen

Van deze indirecte belastingen zullen we enkel de patrimoniumtaks verder kort toelichten die van belang is voor het invullen van de vragenlijst voor de VZW.

8.1.1.1 De patrimoniumtaks

Aangezien een VZW niet overlijdt, zullen er ook geen successierechten geheven kunnen worden. De overheid ging over tot de invoering van de Patrimoniumtaks om dit inkomstenverlies te compenseren.¹⁹⁰

Elke VZW die opgericht werd na 11 juli 1921 is aan de taks onderworpen volgens het Wetboek van Successierechten.

¹⁸⁹ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 139

¹⁹⁰ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 333-334

Een patrimoniumtaks kan gedefinieerd worden als een taks tot vergoeding van de successierechten op de vereniging haar bezittingen. Een VZW betaalt jaarlijks een patrimoniumtaks op het geheel van haar bezittingen, ongeacht of deze zich in België of in het buitenland bevinden. Er is weliswaar een uitzondering voor de onroerende goederen die zich bevinden in het buitenland. Dit wordt geregeld door de artikelen 147 en volgende van het Wetboek der Successierechten.¹⁹¹

*"Deze taks is verschuldigd vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de datum van de oprichting van de VZW"*¹⁹².

Indien de waarde van het patrimonium 25.000 euro niet overtreft, dan is men deze patrimoniumtaks niet verschuldigd. Dit volgt uit het artikel 148bis van het Wetboek van Successierechten.

Men moet een lijst van bezittingen opstellen die in aanmerking komen voor de taks¹⁹³. Die lijst moet volgens het Wetboek van Successierechten de "massa der goederen" omvatten.

- Aangifte patrimoniumtaks

Elke VZW zal jaarlijks in de maand februari een brief ontvangen van het bevoegde registratiekantoor¹⁹⁴. De VZW wordt dan uitgenodigd een aangifte te doen. Normaal ontvangt zij automatisch een aangifteformulier. Zo niet, dan kan men zelf een aangifteformulier aanvragen bij het bevoegde registratiekantoor of downloaden via de website van de FOD Financiën¹⁹⁵.

¹⁹¹ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 157

¹⁹² H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 157

¹⁹³ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 335

¹⁹⁴ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 339

¹⁹⁵ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 157-158

“De aangifte moet uiterlijk op 31 maart van het aanslagjaar worden ingediend op het registratiekantoor van de plaats waar de VZW haar zetel heeft”¹⁹⁶.

9 Boekhouding

9.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

De wet van 2 mei 2002 voorziet in verplichtingen betreffende het bijhouden en openbaar maken van de boekhouding voor een VZW. Dit is nieuw ten opzichte van de wet van 27 juni 1921. Men moet een aantal stappen¹⁹⁷ doorlopen voor een overzicht van deze nieuwe verplichtingen:

- Kleine, grote of zeer grote VZW?

In deze stap moet men nagaan onder welke van de drie categorieën de VZW valt. Naargelang de categorie van de VZW zijn de boekhouding en de bijkomende boekhoudkundige verplichtingen anders.

Men is een kleine VZW indien op het einde van boekjaar maximum één van de volgende drie criteria is overschreden¹⁹⁸:

1. Vijf voltijdse werknemers, uitgedrukt in “voltijdse equivalenten”
2. Balanstotaal van 1.000.000 euro
3. 250.000 euro ontvangsten, exclusief uitzonderlijke ontvangsten en BTW

Men is een grote VZW indien tenminste twee van de vorige criteria wordt overschreden. Tenslotte valt men onder de categorie van een zeer grote VZW indien men onder volgende voorwaarden valt:

OFWEL minimum 100 voltijdse werknemers, uitgedrukt in voltijds-equivalenten

¹⁹⁶ H. PRIMS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 157

¹⁹⁷ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 279

¹⁹⁸ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 282

OFWEL Minimum twee van de volgende criteria overschrijden:

1. Vijftig voltijdse werknemers, uitgedrukt in voltijds-equivalenten
 2. Balanstotaal van 3.125.000 euro
 3. 6.250.000 euro ontvangsten, exclusief uitzonderlijke ontvangsten en BTW
- Door de raad van bestuur te vervullen verplichtingen

De kleine VZW's moeten een vereenvoudigde boekhouding opstellen. Zij kunnen ook vrijwillig kiezen voor het voeren van een dubbele boekhouding. De grote VZW's en de zeer grote VZW's daarentegen zijn onderworpen aan de wet van 17 juli 1975 voor hun boekhouding. De zeer grote VZW's moeten ook nog eens commissarissen aanstellen om hun boekhouding te controleren.¹⁹⁹

- Voorzien van controle op de eigen boekhouding

De controle van de boekhouding en de jaarrekening is in het algemeen één van de bevoegdheden van de algemene vergadering. De nieuwe VZW-wetgeving legt een bijkomende controleverplichting op voor sommige VZW's. Zo moet een commissaris aangesteld worden door een zeer grote VZW en door de kleine en grote VZW's die vrijwillig hiervoor kiezen. Deze commissaris zal zorgen voor een zekere controle.²⁰⁰

- De goedkeuring door de algemene vergadering van de rekeningen en begroting

Één van de agendapunten van de algemene vergadering is de voorlegging en de goedkeuring van de rekeningen en de begroting. De goedkeuring gebeurt bij meerderheid van de stemmen.²⁰¹

- Bekendmakingen: neerlegging en publicatie

Voor de kleine VZW moet de jaarrekening jaarlijks neergelegd worden op de griffie van de rechtbank van koophandel op de plaats waar de VZW haar zetel heeft²⁰². De jaarrekening van de

¹⁹⁹ I. DEMEYERE en R. VAN HECKE, *Het abc van de VZW*, Wevelgem, 2004, 493-494

²⁰⁰ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 324

²⁰¹ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 328

grote en zeer grote VZW's moeten binnen de dertig dagen na goedkeuring door de algemene vergadering neergelegd worden bij de Nationale Bank van België²⁰³. De jaarrekening wordt ook neergelegd ter griffie via de Nationale Bank van België.

In een interview met Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitskantoor HS&P te Diepenbeek, hebben we gevraagd wie deze aangiftes van de jaarrekening regelt. Dit blijkt afhankelijk te zijn van de persoonlijke keuze van de vereniging. Deze VZW is op zijn beurt afhankelijk van de samenstelling van de raad van bestuur. Als er in deze raad mensen zetelen die zelf in het bedrijfsleven zitten en kennis hebben van administratieve en boekhoudkundige taken, worden deze taken door de VZW zelf gedaan om kostenbesparend te werken want de boekhouder kost natuurlijk ook geld. Een andere reden waarom ze dit zelf willen doen is omdat zij ook bekend willen worden met de verschillende aangifteprocedures en de methodes voor de opstelling van deze officiële documenten na de wetswijziging van 2004.

10 Vrijwilligers

Hiervoor verwijzen we naar deel 2, waar we deze theorie zowel voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid als voor de VZW hebben toegelicht.

11 Duur en ontbinding

11.1 Theoretische achtergrond van het onderwerp voor de VZW

Voor een vereniging zonder winstoogmerk bepaalt de wet dat de statuten de duur moeten bepalen indien de vereniging niet is opgericht voor onbepaalde duur. Dus als de statuten niets bepalen met betrekking tot de duur van de vereniging, wordt de vereniging geacht te zijn opgericht voor onbepaalde duur.

²⁰² S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 328-330

²⁰³ I. DEMEYERE en R.VAN HECKE, *Het abc van de VZW*, Wevelgem, 2004, 494

Een VZW kan op drie manieren ontbonden worden, namelijk de vrijwillige ontbinding, de ontbinding van rechtswege of de gerechtelijke ontbinding.

Een vereniging zonder winstoogmerk kan op om het even welk ogenblik besluiten om zichzelf te ontbinden door een besluit van de algemene vergadering²⁰⁴. Dit wordt een vrijwillige ontbinding genoemd. Om geldig te kunnen beraadslagen dienen twee derden van de leden aanwezig te zijn en moet er een meerderheid zijn van vier vijfden van de stemmen²⁰⁵. "*De ontbinding van rechtswege is het gevolg van het verstrijken van de duur of het verwezenlijken van een ontbindende voorwaarde*"²⁰⁶. Deze soort ontbinding gebeurt automatisch en vindt plaats in alle gevallen die voorzien zijn in de statuten.

Een gerechtelijke ontbinding wordt uitgesproken door een rechtbank en is het voorwerp van een gerechtelijke beslissing²⁰⁷. De gerechtelijke ontbinding kan enkel uitgesproken worden in de volgende gevallen volgens de VZW-wet:

- De VZW is niet in staat om haar verbintenissen na te komen;
- De VZW wendt haar vermogen of de inkomsten uit dat vermogen aan voor een ander doel dan dat waarvoor zij is opgericht;
- De VZW handelt in strijd met de statuten, de wet of de openbare orde;
- De VZW verzuimt gedurende drie opeenvolgende boekjaren de jaarrekeningen neer te leggen;
- De VZW telt minder dan drie leden.

²⁰⁴ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 114

²⁰⁵ Art. 8 Wet van 27 juni 1921

²⁰⁶ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 115

²⁰⁷ R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 116

De bestemming²⁰⁸ van het vermogen wordt gewoonlijk overgemaakt aan een vereniging met een gelijkaardig doel zoals dit voorzien is in de wet. Het is verboden de goederen onder de leden van de vereniging te verdelen.

²⁰⁸ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 192

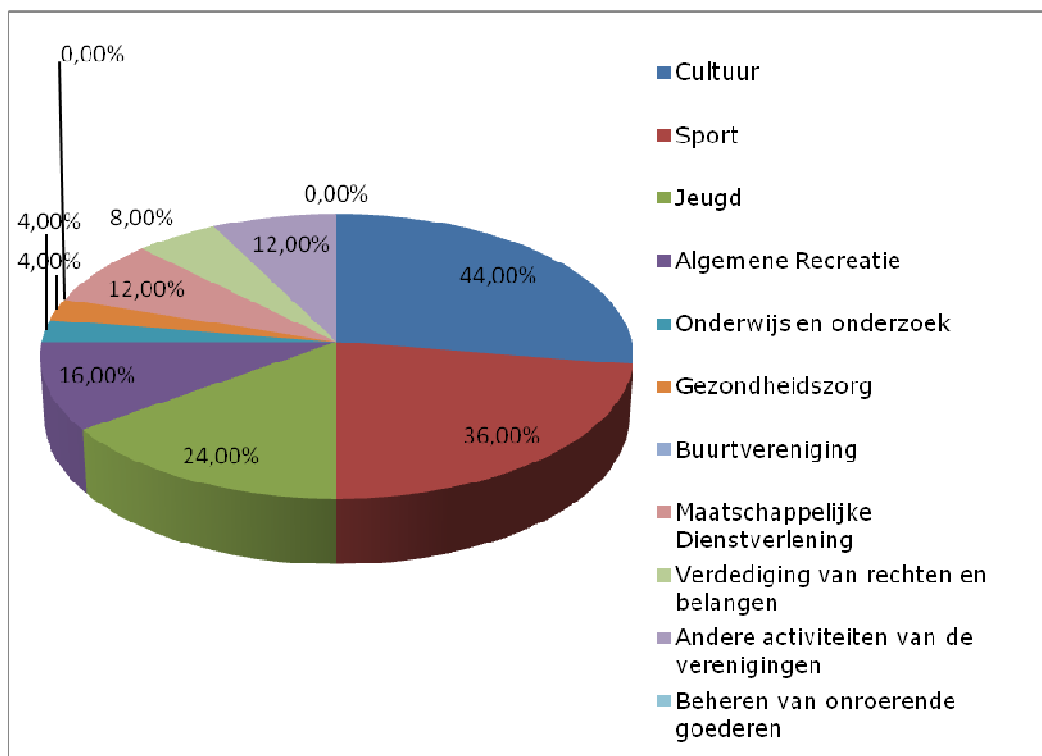
Deel 4: Analyse van het verenigingsleven in Maaseik

Voor de stad Maaseik moeten we zowel van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid als van de VZW's een analyse maken. Hieronder behandelen wij de meest in het oogspringende feiten en cijfers voor de vijftien verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid en de tien VZW's. Dit wordt gedaan aan de hand van de onderwerpen opgenomen in de vragenlijst. Voor de opvallende feiten en cijfers wordt een verdere gedetailleerde theoretische achtergrond gegeven voor de VZW, zodat onderstaande resultaten beter begrepen kunnen worden.

1 De identiteitskaart van de vereniging

Voor Maaseik kunnen we besluiten dat het merendeel van de verenigingen, zowel VZW's als verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, zijn vorm heeft gekozen op basis van advies of verplichting vanuit een koepelorganisatie. Bij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid is dit zelfs de grootste reden, bij de VZW's primeert de beperkte aansprakelijkheidsregeling als keuzefactor.

De belangrijkste sector waarin verenigingen opereren in Maaseik is de culturele sector. Het grootste percentage van de ondervraagden hoort dan ook in deze sector thuis. De twee volgende meest belangrijke sectoren zijn respectievelijk sport en jeugd. Dit wordt verduidelijkt in de onderstaande figuur.

Figuur 5 : Verdeling van de vereniging over de economische sectoren in Maaseik

Bron: eigen verwerking

Het aantal kleine en grote VZW's is in Maaseik ongeveer hetzelfde verdeeld als in de rest van de deelnemende gemeenten. Het merendeel, veertien verenigingen in totaal, valt ook hier te benoemen als een kleine vereniging.

Zoals te verwachten zijn er bij de VZW's loontrekkenden met een arbeidsovereenkomst terug te vinden, al spreken we wel over een gering aantal. Er zijn slechts twee VZW's die een loontrekkende in dienst hebben, in functie van lesgever of bediende.

Wat betreft de evolutie van het aantal vrijwilligers merken we op dat bij de VZW's het merendeel spreekt over een lichte stijging, in tegenstelling tot de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid waar het aantal vrijwilligers eerder gelijk blijft. Een reden voor dit verschil zou kunnen zijn dat

een vrijwilliger in een VZW beter beschermd is dan een vrijwilliger bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

2 Structuur en doel van de vereniging

Samen met de rest van het onderzoeksteam hadden we de meest voorkomende structuursvormen van een VZW bepaald. We hadden deze samengevat in de volgende basiscategoriën:

Raad van Bestuur + Algemene vergadering
Raad van Bestuur + Algemene vergadering + controle van de boekhouding door de leden
Raad van Bestuur + Algemene vergadering + dagelijks bestuur
Raad van Bestuur + Algemene vergadering + dagelijks bestuur + controle van de boekhouding door de leden

Voor Maaseik zijn dit echter niet de meest voorkomende vormen, slechts drie VZW's zijn onder één van deze types te plaatsen. Het merendeel van de VZW's heeft een redelijk uitgebreide structuur met 30 procent dat gebruik maakt van werkgroepen bovenop de meest uitgebreide basisvorm.

Slechts de helft van de VZW's in Maaseik is op de hoogte van het verschil tussen werkende en toetredende leden. Daarvan maakt slechts 30 procent effectief een onderscheid tussen deze twee soorten leden.

Onder structuur en doel wordt ook al gevraagd naar hoe ze denken dat de aansprakelijkheid in elkaar zit. Aansprakelijkheid wordt bovendien ook nog als een apart onderwerp behandeld. Een frappant feit is dat 90 procent van de ondervraagde VZW's denkt dat zijn bestuurders nooit

aansprakelijk gesteld kunnen worden en dus nooit met hun persoonlijk vermogen in kunnen staan voor schuldeisers van de VZW, terwijl dit zeker niet het geval is. Dit wordt ook in een andere vraag bevestigd waar 50 procent denkt dat zowel leden als bestuurders nooit aansprakelijk gesteld kunnen worden en nog eens 20 procent denkt dat enkel bestuurders aansprakelijk gesteld kunnen worden. In de theorie worden deze meningen echter ontkracht, bestuurders van een VZW genieten wel degelijk enige aansprakelijkheidsbescherming maar er bestaan uitzonderingen wanneer een bestuurder wel aansprakelijk is²⁰⁹. Het eerste geval is als de vereniging zelf de bestuurder aansprakelijk stelt na een schending van de statuten of de wetgeving of na een bestuursfout, men spreekt dan van interne aansprakelijkheid. Een tweede geval is externe aansprakelijkheid, de bestuurder wordt hier in fout gesteld door een derde als gevolg van een buiten-contractuele tekortkoming ten aanzien van derden of het niet-nakomen van contracten door de VZW. Het laatste geval is strafrechterlijke aansprakelijkheid, hier spreken we van als een bestuurder een misdrijf begaan heeft.

Er is een heel groot verschil tussen de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid en de VZW's in Maaseik wat betreft het organiseren van winstgevende activiteiten, zoals in de twee onderstaande figuren te zien is. Van de tien ondervraagde VZW's organiseert 90 procent één of andere winstgevende activiteit, hiertegenover staat dat er slechts 67 procent van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid dergelijke activiteiten organiseert.

Ook de soort activiteiten verschilt afhankelijk van het soort vereniging. De VZW's verkrijgen voornamelijk geld met een eetdag-avond waarbij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid voornamelijk activiteiten organiseren eigen aan de aard van hun vereniging. Hiermee bedoelen we in de meeste gevallen wedstrijden en optredens.

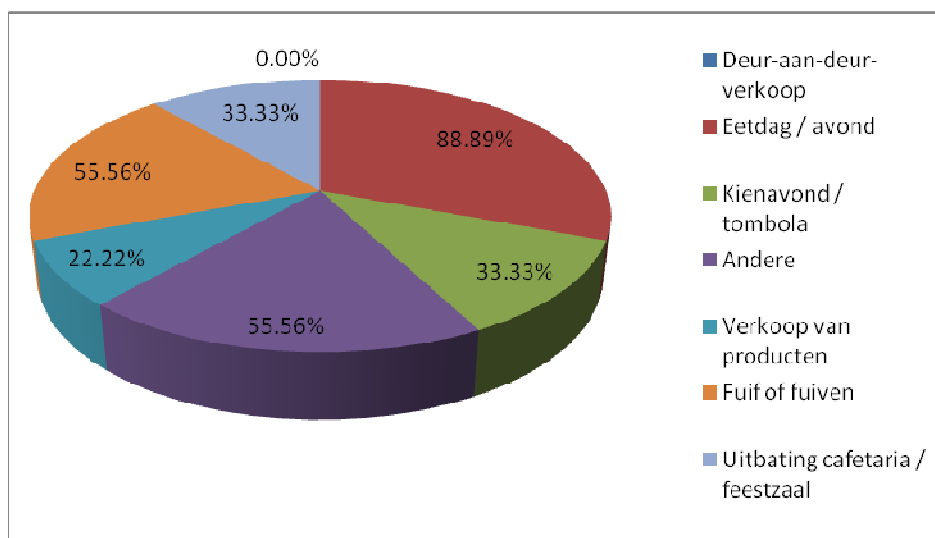
Uit de resultaten blijkt ook dat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet alleen minder winstgevende economische activiteiten organiseren maar ook dat ze deze minder vaak organiseren. Onder de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid organiseren slechts drie verenigingen jaarlijks een economische activiteit, terwijl onder de VZW's acht verenigingen jaarlijks of vaker zulke activiteiten organiseren.

²⁰⁹ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 394-400

De redenen waarom de ondervraagde verenigingen economische activiteiten organiseren zijn voornamelijk: het financieren van de dagelijkse werking en het aanleggen van een financiële reserve. Dit zowel voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid als de VZW's.

Bij het merendeel, zowel bij de VZW's als bij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, zou het voortbestaan van de vereniging in gevaar komen moesten de inkomsten uit deze activiteiten wegvallen.

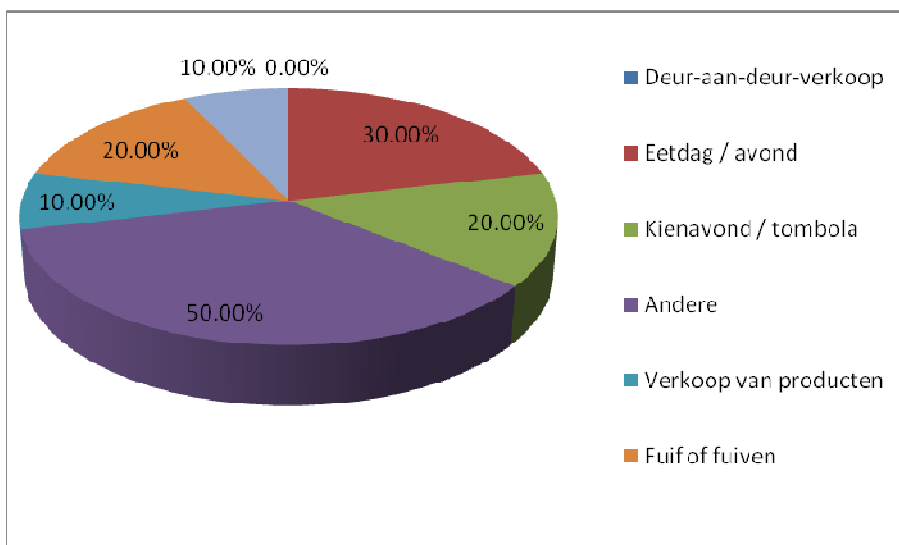
De meeste verenigingen organiseren wekelijks of meerdere keren per week een activiteit voor hun leden, eigen aan hun vereniging. Hieruit kunnen we concluderen dat geen van de verenigingen bestaat met een winstgevend doel. Zoals eerder vermeld bevindt zich onder de bevroegde verenigingen in Maaseik een jazzband die hun volledige opbrengsten uitkeren aan hun leden. In feite zouden zij dus niet mogen bestaan als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid maar zouden zij moeten opereren als een commerciële maatschap²¹⁰.

Figuur 6: Economische activiteiten VZW's Maaseik

Bron: eigen verwerking

²¹⁰ Zie deel 2, sectie 3.1

Figuur 7: Economische activiteiten Verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid Maaseik

Bron: eigen verwerking

3 Administratieve handelingen/verplichtingen

Reeds aan de titel van dit onderdeel kan gezien worden dat er een groot verschil is in het behandelen van administratieve taken tussen de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en de VZW. In een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid spreekt men van administratieve handelingen en voor een VZW heeft men het over administratieve verplichtingen. Dit verschil is er omdat er geen wettelijke bepalingen zijn voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, simpelweg omdat deze juridisch niet bestaat. De VZW is echter een vereniging met rechtspersoonlijkheid en moet zich dus wel aan een aantal vormvoorschriften en administratieve verplichtingen houden. We bespreken eerst de administratieve verplichtingen van de VZW. Daarna bespreken we de administratieve handelingen van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid.

3.1 Administratieve verplichtingen van een VZW

Tachtig procent van de VZW's in Maaseik kent aanvraagformulieren I en II. Dit is echter meer dan logisch. Opmerkelijk is dat twintig procent deze formulieren niet kent, aangezien zij

noodzakelijk zijn voor een juiste manier van juridisch handelen. Dat deze aanvraagformulieren belangrijk zijn, volgt uit de theorie. Men moet namelijk bepaalde beslissingen bekendmaken aan de hand van deze aanvraagformulieren. Deze beslissingen²¹¹ zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Soorten beslissingen die bekendgemaakt dienen te worden aan de hand van aanvraagformulieren I en II
1. Oprichting van de VZW
2. Aanpassing van bestaande VZW's aan de nieuwe VZW-wetgeving
3. Statutenwijziging
4. Benoeming van bestuurders en commissaris(sen)
5. Benoeming van dagelijks bestuurders en leden van het orgaan van vertegenwoordiging
6. De ontbinding en vereffening van de VZW

Tabel 11: Soorten beslissingen die bekendgemaakt dienen te worden aan de hand van aanvraagformulieren I en II

Bron: eigen verwerking

Deze formulieren dienen zorgvuldig ingevuld te worden. Uit de workshops bleek dat het juist invullen van deze aanvraagformulieren niet zo eenvoudig was. Velen vergeten vaak belangrijke dingen in te vullen. Welke luiken van deze formulieren ingevuld dienen te worden, is afhankelijk van de soort beslissing. Er moeten samen met de aanvraagformulieren bijlagen opgestuurd te worden. Ook dient er een betaling te gebeuren.²¹²

²¹¹ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 259

²¹² S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 260

Als we echter gaan kijken naar de aard van deze verenigingen en op welke manier zij opereren als VZW zien we dat door het feit van niet op de hoogte te zijn van deze twee aanvraagformulieren niet kan worden gezegd dat ze niet in orde zijn. In het geval van de VZW Vakantiegoegens opereren zij onder een koepel van het ACW, die hoogstwaarschijnlijk zulke zaken globaal regelt. VZW Sjuur live besteedt al deze zaken uit aan een boekhouder die waarschijnlijk ook het invullen van de aanvraagformulieren regelt. We kunnen zien dat 70 procent van de VZW's een hele tijd wacht met het bekend maken van een statutenwijziging via aanvraagformulieren I en II. Een reden hiervoor kan zijn dat de verenigingen kosten willen besparen door verschillende wijzigingen te koppelen in één aanvraag. Uit de theorie blijkt echter dat bijvoorbeeld voor een statutenwijziging deze documenten moeten worden neergelegd binnen de dertig dagen na de datum waarop de statuten werden gewijzigd²¹³.

Deze aanvraagformulieren kunnen gedownload worden via de website van het Belgisch Staatsblad. Ook kan men een papieren versie van deze documenten verkrijgen bij de griffie van de Rechtbank van Koophandel.²¹⁴ Uit de analyse blijkt dat alle verenigingen gebruik zouden maken van de mogelijkheid om de aanvraagformulieren elektronisch op te sturen in plaats van het persoonlijk afgeven op de griffie van de Rechtbank van Koophandel. Nu is echter de regel dat de verenigingen in kwestie deze documenten versturen naar de griffie van de Rechtbank van Koophandel van het arrondissement waar de VZW haar zetel heeft. Deze griffie stuurt deze documenten door naar het Belgisch Staatsblad.²¹⁵ Deze mogelijkheid voor de verenigingen om de formulieren elektronisch op te sturen zou met andere woorden een efficiënte verandering zijn in de werking van de griffie.

Door de opkomst van de nieuwe VZW-wetgeving dienen alle bestaande VZW's zich aan te passen aan de nieuwe wettelijke vereisten. De bestaande VZW's dienen de statuten aan te passen voor 1 januari 2005.²¹⁶ Uit de analyse blijkt dat drie verenigingen in Maaseik dit niet hebben gedaan. Dit is echter wel verplicht en het niet nakomen van deze verplichting zorgt voor sancties. Deze sancties bestaan uit de opschorting van vorderingen, de gerechtelijke ontbinding en de nietigheid²¹⁷. Eén van de verenigingen is opnieuw de Sjuur Live VZW die waarschijnlijk niet op de

²¹³ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 249

²¹⁴ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 252

²¹⁵ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 252

²¹⁶ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 114

²¹⁷ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 114-115

hoogte is doordat de boekhouder deze zaken regelt. Een tweede vereniging is Vakantiegenoegens, deze hebben echter duidelijk aangegeven dat zulke dingen nationaal worden geregeld. De derde vereniging heeft niet aangegeven omwille van welke redenen dit nog niet is gebeurd, een vermoeden is dat degene die de vragenlijst ingevuld heeft niet op de hoogte is van het in orde zijn met deze wetswijziging.

3.2 Administratieve handelingen van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Slechts 40 procent van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hebben statuten opgesteld. Statuten zijn voor deze soort vereniging dan ook niet verplicht, ze worden echter wel vaak gevraagd door banken bij het verschaffen van zicht-en spaarrekeningen. De meeste nemen een bepaling van hun doel op in hun statuten. Het huishoudelijk reglement wordt in tegenstelling wel vaak gebruikt. We kunnen ook zien dat 60 procent een huishoudelijk reglement heeft waarin voornamelijk gedragsregels worden opgenomen.

4 Werking en aansprakelijkheid

Het enige recht waarvan de meeste werkende leden gebruik maken op de algemene vergadering is het stellen van vragen. Punten op de agenda van de algemene vergadering zetten en hun recht tot informatie benutten, doen slechts respectievelijk 30 en 40 procent van de werkende leden. Hieruit mogen we concluderen dat de meeste verenigingen hun bestuur vertrouwen en veronderstellen dat zij opereren als 'goede huisvaders'. Dit blijkt eveneens uit het feit dat tachtig procent van de leden bij stemming akkoord gaat omdat men op het bestuur vertrouwt.

De meeste verenigingen zijn goed op de hoogte van de wettelijke verdeling van bevoegdheden in hun vereniging. De helft van de VZW's scoort heel goed op deze vraag wat betekent dat ze tien van de dertien vragen juist beantwoord hebben. Dit weerspiegelt zich ook in de vraag of het verschil tussen de bevoegdheden van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering duidelijk is, waar vijftig procent van een positieve mening is toegedaan. Zonder een specificering in de statuten wordt het uitsluiten van toetredende leden geregeld door de Raad van Bestuur. Wat betreft de ondervraagde Maaseikse VZW's heeft echter het merendeel in de statuten laten

bepalen dat deze bevoegdheid toekomt aan de Algemene Vergadering. Een reden hiervoor is dat er op die manier door meerdere mensen controle kan worden uitgevoerd en uitsluiting van leden zich niet in de persoonlijke sfeer bevindt.

De uitbesteding van het vermogen van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid na de ontbinding vormt een moeilijk onderwerp aangezien er geen wettelijke verplichtingen bestaan. Wel zijn er enkele hypothesen²¹⁸ wat betreft deze materie. Het gaat echter tegen het opzet van zulke verenigingen in om het geld bij ontbinding uit te keren aan de leden. Er zijn echter toch drie verenigen in ons gegevensbestand die dit wel van plan zijn.

We zien dat de leden van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet goed op de hoogte zijn over de aansprakelijkheidsregeling die geldt voor dergelijke verenigingsvorm. Slechts twee van de ondervraagden wist dat er persoonlijke aansprakelijkheid rust op de ondertekenaar van contracten en slechts één geënqueteerde wist dat in principe alle leden gelijk aanprakelijk kunnen worden gesteld.

5 Inkomstenbelasting

Inkomstenbelasting is een heel moeilijk topic wat betreft verenigingen. De wetgeving hieromtrent is zeer onduidelijk. Vooral voor verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid is het één grote soep, er bestaat hieromtrent dan ook geen wetgeving. Bijgevolg blijven zij vaak achter met grote vragen: moeten wij nu belasting betalen? Zoja, welke belasting, personen- of vennootschapsbelasting? Wie moet welk deel aangeven? En zo kunnen we nog een tijdje doorgaan. Dat dit helemaal niet duidelijk is blijkt ook uit onze Maaseikse onderzoeksresultaten wat betreft de inkomstenbelasting. Hieronder geven we een korte samenvatting van deze resultaten.

Een eerste opvallende bemerking in verband met deze onderzoeksresultaten is dat één derde van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid inkomsten haalt uit dividenden, intresten of inkomsten uit de verhuring of gebruik van roerende goederen en dat dit maar één tiende beslaat bij de VZW's.

²¹⁸ Zie deel 2, sectie 11.1

Bij de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid komen deze inkomsten in alle gevallen neer op inkomsten uit intresten op een spaarboekje. Het zou verwonderlijk zijn dat de VZW's niet over een spaarrekening beschikken. Vandaar dat wij hier aannemen dat deze vraag bij de VZW verkeerd is geïnterpreteerd.

Zowel bij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid als bij de VZW's beschikt er bijna niemand over zijn eigen lokalen. Als zij dit wel doen is de juridische eigenaar bij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid vaak de gemeente, maar hebben zij hierover het volledige gebruiksrecht.

De VZW's halen jaarlijks gemiddeld tussen de 5001 en 10000 euro aan winst uit de economische activiteiten. Bij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid is dit slechts tussen de 1000 en 5000 euro. Dit is evenredig met de kosten verbonden aan een VZW, respectievelijk vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Een VZW moet namelijk heel wat geld uitgeven aan administratieve kosten, de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid is hier niet toe verplicht en heeft dus ook minder geld nodig. De meeste VZW's moeten dan ook al hun winst investeren in de werking van hun vereniging, terwijl de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een deel overhouden om een reserve op te bouwen.

Het feit dat geen enkele van de ondervraagde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid weet onder welke personenbelasting ze vallen, bevestigt onze eerdere vermoedens. Bij de VZW's zijn dit er slechts twee. Voor de rest vallen er drie onder de rechtspersonenbelasting en vier onder de vennootschapsbelasting.

Alle VZW's in ons specifiek onderzoeksgebied ontvangen een aangifteformulier voor de belastingen. Zij sturen dit formulier ook allemaal terug op naar de bevoegde instanties. Slechts één vereniging ondervindt problemen met het invullen van de formulieren. Uit de onderzoeksresultaten blijkt ook dat er toch redelijk gecontroleerd wordt door de belastingdienst, zes verenigingen hebben al ooit een grondige controle of een vraag om informatie gehad betreffende hun belastingaangifte. Alle VZW's vermoeden echter dat ze in orde zouden zijn, moest er een controle plaatsvinden.

6 Andere fiscale verplichtingen en financiering

Het merendeel van de verenigingen, zowel de VZW's als de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, financieren de werking van hun vereniging voor meer dan 60 procent met private inkomsten. Buitenlandse en publieke inkomsten nemen slechts een gering aandeel, nul tot tien procent, van de financiering voor hun rekening. Toch genieten alle VZW's van gemeentelijke subsidies. Eén vereniging geniet zelfs van alle mogelijke subsidies. Dit is te verklaren doordat het een jeugdhuis is en dat het vandaar sowieso subsidies van de gemeente krijgt. Bovendien krijgen zij provinciale subsidies voor alle activiteiten die de provincie in de verf zet. Bij de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid genieten echter niet alle verenigingen van een gemeentelijke subsidie.

7 Boekhouding

Zoals bij vele onderwerpen van dit onderzoek is de boekhouding officieel en formeel geregeld voor de VZW en volledig vrij te bepalen voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zijn we dan ook gaan kijken of ze een boekhouding voeren en zo ja op welke manier. Voor de VZW hebben we ons eerder toegespitst hoe de verschillende soorten verenigingen omgaan met deze boekhoudkundige verplichtingen.

De meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid voeren een eenvoudige boekhouding, simpelweg in een schriftje. Er is in ons onderzoek van Maaseik geen enkele vereniging die geen soort van boekhouding voert, terwijl hiervoor geen verplichtingen bestaan. Hieruit kunnen we concluderen dat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid nood hebben aan enige structuur in hun financiële werking. De meeste van deze verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hebben dan ook voldoende mensen in hun vereniging om een dergelijke boekhouding te voeren.

Voor de VZW's zijn er verschillende punten binnen de boekhouding die wettelijk geregeld zijn. Uit het onderzoek blijkt echter dat lang niet alle verenigingen op de hoogte zijn van deze verplichtingen, en dat ze deze dan ook niet nakomen. Zo kent slechts 70 procent de wettelijke regeling over de begroting en het dagboek en slechts respectievelijk 60 procent en 40 procent legde dit neer in 2007. Amper 40 procent van de VZW's kent de wettelijke regeling in verband

met het neerleggen van een inventaris. Over de jaarrekening zijn de meeste verenigingen wel op de hoogte. Uit een interview met Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitskantoor HS&P, blijkt daarentegen dat de meesten die bij HS&P klant zijn zelf op de hoogte zijn van de verplichte procedures voor de boekhouding zijn. Volgens mijnheer Haenen zijn het wel de grote VZW's die volledig op de hoogte. Voorbeelden hiervan zijn Flanders Multimedia Valley en de organisatie van de Basilica-concerten. Hier zitten mensen in die beroepsmatig bezig zijn met boekhouding en het bedrijfsleven. Het aanwezig zijn van mensen met boekhoudkundige kennis in een vereniging is sterk afhankelijk van het soort VZW, dus het doel van de vereniging en de daarbij horende soort mensen. Heel belangrijk is het onderscheid tussen grote en kleine VZW's. Deze grote en kleine VZW's hebben namelijk andere verplichtingen. Volgens mijnheer Haenen zou het resultaat van de vragenlijst, dat het merendeel van de verenigingen niet in orde is met de verplichtingen inzake de boekhouding, te wijten kunnen zijn aan de persoon binnen de vereniging die de vragenlijst heeft ingevuld.

Zowel bij de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid als de VZW wordt de boekhouding meestal door de penningmeester gedaan. Bij de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid worden daarna nog enkele oppervlakkige vragen gesteld door de overige leden. Bij de VZW's gebeurt deze controle strenger, er worden namelijk grondige vragen gesteld door de algemene vergadering, documenten worden ingekeken en drie verenigingen maken zelfs aanspraak op een externe controleur zoals een bedrijfsrevisor of boekhouder.

De nieuwe boekhoudkundige verplichtingen worden niet gezien als een extra-kostenitem. Ook worden ze niet moeilijk haalbaar of ingewikkeld ervaren. Dit is toch in strijd met het eerder ondervonden feit dat zeer weinig VZW's in orde zijn met de neerlegging van officiële boekhoudkundige documenten.

8 Vrijwilligers

Ook hier scheppen we eerst een algemeen beeld van de typische Maaseikse vrijwilliger. Uit de resultaten voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheden blijkt dat in onze Maaseikse steekproef heel wat variatie zit tussen de vrijwilligers. De enige algemene conclusie die we kunnen trekken is dat de meeste vrijwilligers mannelijk zijn, actief tot de vereniging zijn

toegetreten en zich langer dan drie jaar engageert. Voor de VZW's komt dit gedeeltelijk overeen. Ook hier zijn de meeste vrijwilligers mannelijk en engageren ze zich voor meer dan drie jaar.

Vervolgens is er getoetst naar de meningen van de geënquêteerden over allerlei stellingen wat betreft vrijwilligerswerk. Hierin wordt opnieuw bevestigd dat de vrijwilligers niet op de hoogte zijn van de risico's die ze lopen. Zo zien we dat 80 procent van de VZW's en 40 procent van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid antwoordt dat een vrijwilliger niet aansprakelijk kan gesteld worden indien hij een zware fout maakt.

Als we gaan kijken naar de resultaten in verband met de betrokkenheid van de verenigingen bij beleids- en beheersstructuren van de gemeente zien we dat de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid wel vinden dat ze genoeg inspraak hebben terwijl het bij de VZW's net omgekeerd is.

Het blijkt ook dat de meeste verenigingen geen moeite hebben om geëngageerde vrijwilligers te vinden, maar toch hebben ze niet de indruk dat dit proces gemakkelijker verloopt.

Alhoewel we hierboven hebben kunnen besluiten dat de verenigingen redelijk tevreden zijn met de gemeentelijke steun, is er toch enig misnoegen over de geringe graad waarin de gemeente polst naar de behoeften van de verenigingen wat betreft het beleid inzake advies-en beheersstructuren.

In totaal keren er vijf verenigingen in Maasiek vrijwilligersvergoedingen uit. Zoals we reeds in het algemene onderzoek hebben kunnen besluiten gaat het ook hier meestal om onkostenvergoedingen of het uitkeren van lesgeld aan de lesgevers.

9 Speciaal voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

De meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hebben geen idee over de voor- en nadelen van een VZW. Als ze hiervan wel op de hoogte zijn is het meest genoemde voordeel de rechtspersoonlijkheid en de omslachtige administratie het grootste nadeel. De reden waarom ze niet goed op de hoogte zijn van de regelingen en voordelen van een VZW is misschien dat het merendeel deel uitmaakt van een overkoepelende organisatie. Negen kansen op tien is deze organisatie wel georganiseerd als zijnde een VZW, waardoor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zich niks moet aantrekken van het aansprakelijkheidsaspect.

10.De nieuwe VZW-wetgeving

Als we de verschillende aspecten van de nieuwe VZW-wetgeving nader bekijken kunnen we in het algemeen besluiten dat de nieuwe wetgeving niet veel verandering heeft meegebracht volgens de Maaseikse VZW's. De administratieve vereenvoudiging wordt zelfs als slechter aanzien. Dit is in tegenstelling tot wat deze nieuwe VZW-wetgeving wil beogen. De doelen van deze nieuwe wet zijn namelijk te voorzien in een grotere doorzichtigheid en een betere controle, zodat misbruik wordt voorkomen²¹⁹. Ook is het de bedoeling om de veelzijdigheid en de eenvoud van deze verenigingsvorm te handhaven.

²¹⁹ H. PRIMIS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 209

Deel 5: Conclusies en aanbevelingen

1 Inleiding

In dit deel zullen we de algemene conclusies en aanbevelingen bespreken voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. De algemene conclusies en aanbevelingen volgen uit de analyse van de acht verschillende gemeenten en niet van Maaseik alleen. We hebben reeds bij de analyse van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid bij elk onderwerp conclusies opgenomen. De belangrijkste conclusies halen we hier terug aan, aangezien dit deel toch van groot belang is en bijgevolg een herhaling zeker geen kwaad kan. Ook zullen er bijkomende conclusies aan bod komen. Naast de algemene conclusies voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid zullen er conclusies voor Maaseik alleen gegeven worden.

Eerst en vooral zullen we de conclusies aanhalen en in een volgend onderdeel de suggesties.

2 Conclusies

2.1 Algemene conclusies

- **Gebrek aan informatie**

Eerst en vooral, wat in verschillende onderwerpen aan bod komt is een gebrek aan informatie over bepaalde aspecten van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Dit is in tegenstelling tot de informatie die verkrijgbaar is voor een VZW. Het aantal verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid moet nochtans niet onderdoen voor dat van de VZW's. Er zijn veel verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid met een belangrijke invloed in het maatschappelijke leven. Misschien net omwille van het grote maatschappelijke belang van deze verenigingen is deze vorm slachtoffer geworden van een theorievorming waarvoor een nuchtere technische

analyse ontbreekt in termen van het gemeen verbintenissen-, zaken- en procesrecht.²²⁰ Het is dus moeilijk voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid om een recent overzichtsartikel te vinden, in tegenstelling tot voor de VZW. De beperkte aandacht die de juridische literatuur besteedt aan de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid staat daarentegen niet in verhouding tot het praktische belang van deze groeperingsvorm²²¹. Uit de resultaten van de vragenlijst blijkt ook dat vele verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid aankloppen bij gemeentediensten met problemen en vragen. Hieruit kunnen we opnieuw concluderen dat er voor de verenigingen zelf nood is aan meer informatie en literatuur over de algemene werking.

- **De nieuwe VZW- wet**

Wat betreft de administratieve verplichtingen en de boekhouding kunnen we concluderen dat het merendeel van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid vindt dat de administratieve verplichtingen, waaronder in de volksmond vaak de boekhouding wordt begrepen, het grootste struikelblok vormt van de VZW-vorm. Dit staat lijnrecht tegenover de hoofddoelstelling van de nieuwe VZW-wet, namelijk een grotere doorzichtigheid van de boekhouding²²². De nieuwe wet heeft er met andere woorden niet voor kunnen zorgen dat de VZW door de verenigingen als een transparante en controleerbare entiteit wordt gezien. Voor de verschillende overheden daarentegen heeft de nieuwe VZW wet wel zijn werk kunnen doen, er is een grotere transparantie en een grotere controlemogelijkheid ontstaan voor deze overheden. Zo heeft de griffie meer zicht op de administratieve activiteiten van de VZW's, zoals de boekhouding, omdat alle VZW's de verschillende administratieve verplichtingen op dezelfde manier moeten nakomen en neerleggen. Het bovenstaande voordeel gaat ook op voor de concurrenten van de VZW's. Met concurrenten bedoelen we ondernemingen die dezelfde activiteiten hebben als een bepaalde VZW maar opereren als een vennootschap. Voor hen is het veel gemakkelijker om hun concurrenten te controleren en te bestuderen vermits alle documenten, neergelegd op de griffie, openbaar raadpleegbaar zijn voor derden. Voorgenoemde voordelen van de nieuwe VZW-wet voor de overheid en de concurrenten van de verenigingen gaan niet op voor de verenigingen zelf en kunnen dus geen argument vormen voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid om over te stappen naar een VZW-vorm.

²²⁰ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 76

²²¹ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 75

²²² H. PRIMIS, *De nieuwe VZW-wet: Een jaar later*, Kluwer, Mechelen, 2003, 21-23

- **Aansprakelijkheid**

Een andere belangrijke vaststelling is dat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet allemaal op de hoogte zijn van de aansprakelijkheidsregeling voor hun verenigingsvorm. Dit terwijl de leden van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid net heel kwetsbaar zijn op dit gebied. Zij gaan voor bepaalde initiatieven wel contracten met grote bedragen aan waarvoor zij uiteindelijk volledig, in geval van vertegenwoordiging in eigen naam, of gedeeltelijk, verdeeld over alle leden, aansprakelijk gesteld kunnen worden.

Dat deze materie van aansprakelijkheid niet zo evident is blijkt ook uit een arrest van 5 september 1995 waar het Hof van Beroep van Gent verkeerd geweest is wat betreft aansprakelijkheid. Het vonnis luidt dat een persoon die optreedt als vertegenwoordiger van de gezamenlijke leden die enkel met de verenigingsnaam worden geïdentificeerd, in afwachting van de nadere bepaling van de individuele leden, reeds voor het volledige bedrag kan worden ten uitvoer gelegd op het vermogen van die vertegenwoordiger. De vertegenwoordiger verbindt zich immers niet persoonlijk.²²³ Dit aangezien de vertegenwoordiger niet zelf gebonden is door de verplichtingen aangegaan voor de vereniging. Wanneer de vertegenwoordiger ook lid is van de vereniging zal hij wel aansprakelijk zijn maar enkel voor zijn deel.

- **Patrimoniumtaks**

Vervolgens kunnen we aanhalen dat er voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid geen patrimoniumtaks is in tegenstelling tot bij een VZW. Wij vinden dit enigszins vreemd aangezien beide soorten verenigingen toch over een patrimonium beschikken.

- **Belastingen**

Wat betreft de inkomensbelasting voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid kunnen we concluderen dat dit een niet zo duidelijk topic is. Dit omwille van het feit dat zij noch

²²³ J. VANANROYE, *De VZW naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 98

rechtspersonenbelasting, noch vennootschapsbelasting moeten betalen als vereniging. De inkomsten uit de vereniging zijn wel belastbaar als personenbelasting voor de leden en het bestuur van de vereniging, daarom ook dat de controle van de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid bedoeld is om de leden van die vereniging te belasten in het stelsel van de personenbelasting. Dit is echter niet meer nodig sinds de administratieve omzendbrief waarin wordt gezegd dat leden van een verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet onderworpen zijn aan personenbelasting wat betreft de inkomsten van de vereniging. We kunnen ons ook afvragen of deze administratieve omzendbrief misbruik niet juist in de hand werkt want deze omzendbrief zorgt ervoor dat de wet niet moet worden toegepast. Het is ook niet echt duidelijk of dit nu opgaat voor alle verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid of dat sommige toch nog onder de personenbelasting vallen. Uit ons interview met Mijnheer Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitkantoor HS&P te Diepenbeek, blijkt dat leden van bepaalde verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid nog steeds verplicht zijn tot het betalen van personenbelasting. Het voorgaande gaat in het bijzonder op voor de zogenoemde associaties, zoals dokters- en advocatenassociaties. Dit zijn ook verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid want het bestaat uit minimum twee dokters of advocaten die samenwerken. Het enigste en meteen belangrijkste verschilpunt met een vrijgestelde vereniging is het feit dat zij de gemaakte winst op herhaaldelijke basis opstrijken en deze winst klaarblijkelijk bedoeld is als zelfverrijking. Hierbij kunnen we ons afvragen of er op deze manier een te groot onderscheid wordt gemaakt tussen de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, de VZW's en de ondernemingen met allemaal soortgelijke activiteiten. Is het namelijk eerlijk ten opzichte van de VZW's dat verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid met dezelfde soort activiteiten geen rechtspersonenbelasting moeten betalen als entiteit en de VZW's hiertoe wel verplicht zijn? Dezelfde vraag gaat op voor de afweging tussen de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid en de vennootschappen wat betreft de vennootschapsbelasting. Hierop kunnen we antwoorden dat bijvoorbeeld in het geval van een doktersassociatie men beter af is indien men rechtspersonenbelasting betaald als zijnde een VZW tegen dat deze inkomsten bij de personenbelasting moeten aangegeven worden. De vergelijking met vennootschappen met dezelfde activiteiten werkt in de andere richting. Vennootschapsbelasting creëert een zwaardere belastingsdruk op de entiteit dan personen-of rechtspersonenbelasting. Hierdoor wordt een fiscaal voordeel gecreëerd voor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid ten opzichte van de vennootschap en voor de VZW ten opzichte van de associaties. Een bijkomend besluit is dat in geval van een associatie het dus het voordeligst is om te opereren als een VZW.

Een besluit dat we hieruit kunnen trekken is dat er zeer weinig duidelijkheid is omtrent de wet op belastingen voor verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Tijdens ons onderzoek hadden we het zelf moeilijk om hier enige informatie over te vinden. Als we hier al informatie over vonden

was deze meestal niet allesomvattend. Ook uit onze contactopname met de belastingdienst van de federale overheid bleek dat er zelfs vanuit overheidsstandpunt chaos heerst wat betreft verenigingen en belastingen. Er bestaan zoveel uitzonderingen op dit gebied dat ook specialisten ter zake geen rechtlijnig antwoord konden geven.

- **Boekhouding**

We kunnen vaststellen dat in de praktijk de boekhouding van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid op eenvoudige wijze wordt bijgehouden in een boekje of in Excel. Uit de theorie halen we dat de boekhouding niet wettelijk geregeld is. Toch houden de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een boekhouding. Natuurlijk is deze boekhouding eenvoudig gehouden, aangezien net de uitgebreide administratieve verplichtingen van een VZW een aanzet zijn voor de keuze van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid.

- **Vrijwilligerswerk**

Een belangrijke conclusie is dat er velen niets weten over de risico's die gepaard gaan met vrijwilligerswerk. We zien ook dat de jeugd van tegenwoordig moeilijk te motiveren is om vrijwilligerswerk te verrichten. Hiervoor moet een oplossing gezocht worden daar de jeugd van vandaag de toekomst is van morgen.

2.2.Conclusies voor Maaseik

De meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid vinden het moeilijker om gemotiveerde vrijwilligers te vinden dan de VZW's. Een reden voor dit verschil zou kunnen zijn dat een vrijwilliger in een VZW beter beschermd is dan een vrijwilliger van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Deze betere bescherming uit zich in de beperkte aansprakelijkheidsregeling voor de VZW's, terwijl de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid geen bescherming kan bieden aan zijn vrijwilligers. Tenzij de vereniging een verzekering afsluit ter beperking van de aansprakelijkheid.

Een belangrijke conclusie hier is dat een groot aantal VZW's niet goed op de hoogte is van de aansprakelijkheidsregeling. Het merendeel denkt namelijk dat bestuurders of leden nooit aansprakelijk gesteld kunnen worden. Dit is niet het geval, er zijn namelijk uitzonderingen²²⁴.

De meeste verenigingen organiseren wekelijks of meerdere keren per week een activiteit, voor hun leden, eigen aan hun vereniging. Hieruit kunnen we concluderen dat geen van de verenigingen bestaat met een winstgevend doel.

We kunnen zien dat er meer verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid zijn die een huishoudelijk reglement bijhouden dan er zijn die statuten hebben. Toch zijn we van mening dat deze statuten belangrijker zijn, aangezien deze vereist kunnen zijn door banken bij het verschaffen van een zicht-of spaarrekening.

We kunnen ook vaststellen dat de meeste verenigingen hun bestuur vertrouwen en veronderstellen dat zij opereren als 'goede huisvaders'. Dit vloeit voort uit het feit dat niet veel werkende leden punten op de agenda zetten of hun recht tot informatie benutten.

We zien ook in Maaseik dat de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een eenvoudige boekhouding voeren, simpelweg in een schriftje. Er is in ons onderzoek van Maaseik geen enkele vereniging die geen enkele soort van boekhouding voert, terwijl hierover geen verplichtingen bestaan. Hieruit kunnen we concluderen dat de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid nood hebben aan enige structuur in hun financiële werking. De meeste van deze verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hebben dan ook voldoende mensen in hun vereniging om een dergelijke boekhouding te voeren. Voor de VZW's daarentegen zijn er verschillende punten binnen de boekhouding die wettelijk geregeld zijn. Het blijkt echter dat lang niet alle VZW's op de hoogte zijn van deze verplichtingen en dat ze deze dan ook niet nakomen. We kunnen dus concluderen dat voor de VZW's meer nood aan informatie, wat betreft boekhoudkundige verplichtingen, noodzakelijk is.

²²⁴ Zie deel 4, sectie 2

Ook in Maaseik kunnen we vaststellen dat de verenigingen, wat betreft vrijwilligers, niet op de hoogte zijn van de risico's die ze lopen. Zo antwoorden vele verenigingen namelijk dat een vrijwilliger niet aansprakelijk kan gesteld worden indien deze een zware fout maakt.

We zien ook dat de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid geen idee hebben over de voor- en nadelen van een VZW. Als ze hiervan wel op de hoogte zijn is het meest genoemde voordeel de rechtspersoonlijkheid en de omslachtige administratie het grootste nadeel. De reden waarom ze niet goed op de hoogte zijn van de regelingen en voordelen van een VZW is misschien dat het merendeel deel uitmaakt van een overkoepelende organisatie. Negen kansen op tien is deze organisatie wel georganiseerd als zijnde een VZW, waardoor de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zich niks moet aantrekken van het aansprakelijkheidsaspect.

Als we de verschillende aspecten van de nieuwe VZW-wetgeving nader bekijken kunnen we in het algemeen besluiten dat de nieuwe wetgeving niet veel verandering heeft meegebracht volgens de Maaseikse VZW's. De administratieve vereenvoudiging wordt zelfs als slechter aanzien. Dit is in tegenstelling tot wat deze nieuwe VZW-wetgeving wil beogen. De doelen van deze nieuwe wet zijn namelijk te voorzien in een grotere doorzichtigheid en een betere controle, zodat misbruik wordt voorkomen ²²⁵. Ook is het de bedoeling om de veelzijdigheid en de eenvoud van deze verenigingsvorm te handhaven.

²²⁵ H.PRIMS en J.CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 209

3 Aanbevelingen

3.1. Algemene aanbevelingen

- **Meer informatie**

Een eerste suggestie is meer informatie en literatuur opbouwen rond de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, zodat al veel vragen en problemen waar deze soort verenigingen mee zitten zijn opgelost.

- **Statuten**

Wat betreft de statuten voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid lijkt het ons nuttig dat ook zij statuten op stellen. Zo ontstaat er een duidelijke structuur waarin de vereniging kan opereren. Wat betreft statuten opgesteld voor het openen van een zicht-of spaarrekening bij een bank weten we uit eigen ervaring dat statuten heel handig kunnen zijn omdat het enige zekerheid biedt over wie aan het geld van de vereniging kan. Hierdoor weet men ook dat er in een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid niet zomaar geld kan afgehaald worden en moest dit toch gebeuren dan is het gemakkelijk om een verantwoordelijke aan te duiden. Ook voor de bank zelf betekenen statuten enige zekerheid. Zij weten wie aansprakelijk is moest er iets gebeuren en weten dat de anderen in de vereniging hiervan ook op de hoogte zijn. Wij zien het dan ook als een taak voor de overheid om de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid te informeren en te stimuleren in het opstellen van statuten. Daar de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid nog niet beschikken over statuten is het volgens ons belangrijker dat ze eerst deze in orde maken alvorens ze een huishoudelijk reglement opstellen.

- **Bewustmaking van de risico's van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid**

Een ander soort oplossing is de mensen meer bewust maken van de verschillende risico's die ze lopen als ze lid zijn van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Hieruit kunnen we besluiten

dat een sensibiliseringscampagne, op initiatief van de overheid, omtrent aansprakelijkheid voor leden en bestuur van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, niet misplaatst zou zijn.

- **Patrimoniumtaks**

We concluderen dat er voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid geen patrimoniumtaks is in tegenstelling tot bij een VZW. Wij vinden dit enigszins vreemd aangezien beide soorten verenigingen toch over een patrimonium beschikken. Wij zijn dan ook van mening dat dit ook voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zou moeten bestaan. Uit ons interview met Mijnheer Erik Haenen, eigenaar van boekhoud- en fiscaliteitkantoor HS&P te Diepenbeek, wordt deze stelling echter niet bevestigd. Zijn argumentatie voor het behouden van de patrimoniumtaks voor de VZW is dat VZW's niet onder de personenbelasting vallen en niet via deze weg belast worden voor hun patrimonium. Het voorstel om deze taks ook op verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid toepasbaar te maken wordt eveneens door hem ontkrachtigd. De reden hierachter is dat er immers niet veel verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid in het bezit zijn van een patrimonium en dat als dit patrimonium niet meer dan 25.000 euro bedraagt de taks sowieso niet toepasselijk is. De fiscus is meestal ook niet op de hoogte van het bezit van een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid daar zij niets verplicht moeten aangeven of kenbaar maken. Dit maakt het heel moeilijk om deze verenigingen te belasten. Hierbij komt het feit dat in principe verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid onderhevig zijn aan de personenbelasting waar zij al worden belast voor hun patrimonium. Een bijkomend feit dat het standpunt voor behoud van de huidige regelgeving steunt is dat als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid beschikt over een patrimonium er hiervoor vaak wel een VZW of een vennootschap wordt opgericht. Mijnheer Haenen gaf hier als voorbeeld een tennisclub die opereert als vereniging zonder rechtspersoonlijkheid maar voor het beheer van de tennishal een vennootschap heeft opgericht.

- **Verzekeren tegen de aansprakelijkheid**

Zoals eerder vermeld kunnen verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid contracten aangaan met grote bedragen waarvoor zij uiteindelijk volledig, in geval van vertegenwoordiging in eigen naam, of gedeeltelijk, verdeeld over alle leden, aansprakelijk gesteld kunnen worden. Men zou kunnen aanhalen dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zich ook tegen dit soort risico's kan beschermen op basis van verzekeringen. Dit is voor bepaalde gevallen en aansprakelijkheden

mogelijk. Allereerst moet er daarom een onderscheid gemaakt worden tussen de soorten aansprakelijkheid. Er bestaan drie soorten aansprakelijkheid. De contractuele aansprakelijkheid volgt uit een overeenkomst die tussen personen gesloten werd. Wanneer een van de partijen zich niet houdt aan de uitvoering van deze overeenkomst en hierdoor schade berokkent aan de tegenpartij, is hij hiervoor contractueel aansprakelijk. Bij de buitencontractuele of burgerlijke aansprakelijkheid is er geen sprake van een contract of overeenkomst. De tekortkoming zorgt ervoor dat er een zekere schade bij iemand ontstaat die vergoed moet worden. Tenslotte is er de strafrechtelijke aansprakelijkheid. De strafrechtelijke aansprakelijkheid staat in verband met het strafrecht. Hier gaat het om regels die tot doel hebben de openbare orde en goede zeden in de gemeenschapte handhaven. Wanneer men deze regels overtreedt is men strafrechtelijk aansprakelijk. Voor dit soort aansprakelijkheid kan men geen verzekering afsluiten. Wij gaan hier enkel in op de eerste twee soorten van aansprakelijkheid.

Er is dus een verschil tussen burgerlijke aansprakelijkheid, die doelt op de schade toegebracht aan derden en contractuele aansprakelijkheid, die voortvloeit uit het aangaan van (financiële) contracten. Wat betreft de burgerlijke aansprakelijkheid kan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid zich nagenoeg voor alle risico's verzekeren. Volgens Mevrouw Thea Bastiaens, filiaalhouder van het KBC-verzekeringskantoor te Hoeselt, en Mijnheer Jos Voets, eigenaar van AXA-zakenkantoor Voets te Diepenbeek, bestaan er verschillende formules voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid om zich te verzekeren tegen mogelijke schadegevallen²²⁶. Als allerbelangrijkste verzekeringsmogelijkheid tegen burgerlijke aansprakelijkheid haalt Mevrouw Bastiaens de familiale verzekering, of anders genoemd de gezinspolis, aan. Als alle leden binnen een vereniging, of toch op zijn minst het bestuur, beschikken over een dergelijke familiale verzekering is de volledige burgerlijke aansprakelijkheid afgedekt. Er bestaat echter ook een aantal verzekeringen speciaal voor de verenigingen zelf. Zo is er de verzekering speciaal voor het verenigingsleven; deze verzekering is te vergelijken met de verzekering die de koepelorganisaties hun leden aanbieden. Vervolgens bestaat er ook een evenementenverzekering die door de vereniging kan afgesloten worden naar aanleiding van één specifiek evenement waarbij extra risico's komen kijken, een voorbeeld hiervan is een fuif georganiseerd door een jeugdvereniging, maar evengoed een wedstrijd georganiseerd door een ruitersvereniging. Een laatste mogelijkheid is de verzekering voor organisaties met vrijwilligers waarmee de vrijwilliger in het bijzonder beschermd wordt voor burgerlijke aansprakelijkheid. Hierbij moet ook vermeld worden dat de persoonlijke aansprakelijkheid van één van de vrijwilligers slechts zelden voorkomt. De rechter stelt hieraan namelijk een aantal voorwaarden. Een eerste voorwaarde is dat er moet aangetoond worden dat er schade is, wat de oorzaak van deze schade is en uiteindelijk wie dan de fout begaan heeft die leidt naar deze schade-oorzaak. Hierbij laat de verzekering het slechts afweten in één geval en dat is wanneer er een zware fout begaan wordt.

²²⁶ Zie bijlage 9

Er is slechts sprake van een zware fout in drie gevallen, namelijk wanneer men onder invloed is van alcohol of drugs, wanneer er schade is aan gebouwen indien elementaire voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen niet genomen werden om de schade te voorkomen en bij schade naar aanleiding van het plegen van geweld op personen of van het kwaadwillig beschadigen of ontvreemden van goederen. Uit het voorgaande kunnen we de conclusie trekken dat persoonlijke aansprakelijkheid niet vaak voorkomt en dus misschien toch niet het grote risico inhoudt voor verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid zoals eerder verondersteld.

De contractuele aansprakelijkheid daarentegen is een andere zaak. Hiervoor kan je onder geen enkel beding verzekerd worden volgens Mevrouw Thea Bastiaens. De enige uitzondering op deze regel is de verzekering voor vennootschappen en VZW's tegen contractuele aansprakelijkheid, een andere benaming is verzekering tegen bestuurdersaansprakelijkheid, mits zij een vertrouwde organisatie zijn voor de verzekeraar. Dit omdat de bedragen voor contractuele aansprakelijkheid enorm hoog kunnen oplopen en niet in te schatten zijn als er geen jarenlange vertrouwensrelatie bestaat tussen de verzekeraar en de onderneming. Hieruit leiden we af dat op dit vlak de vennootschappen en de VZW's dus een stapje voor hebben. Dergelijke verzekering kan namelijk heel belangrijk zijn als één van de bestuurders persoonlijk aansprakelijk gesteld wordt. Volgens Jos Voets, eigenaar van AXA-zakenkantoor Voets te Diepenbeek, daarentegen is in een degelijke verzekeringspolis de contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid verzekert bij deze burgerlijke aansprakelijkheidsverzekering. We kunnen dus besluiten dat deze verzekering voor contractuele aansprakelijkheid niet duidelijk is, wat blijkt uit de verschillende antwoorden in de interviews.

- **Boekhouding**

Wij zijn van mening dat er enige richtlijnen vanuit de overheid moeten komen voor het bijhouden van een boekhouding door een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Dit aangezien ze meestal toch een eenvoudige boekhouding bijhouden. Indien alle verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hun boekhouding op dezelfde manier zouden doen vergemakkelijkt dit een aantal interactieve handelingen, zowel deze met andere verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid en VZW's als deze met de overheid en de vennootschappen. Alle boekhoudkundige stukken, zoals verkoop- en aankoopfacturen, zijn snel en efficiënt terug te vinden, wat de interactie tussen de verschillende partijen aanzienlijk verbetert. Hieronder geven we een werkwijze voor een efficiënte manier van eenvoudig boekhouden. Deze methode zou door alle verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid overgenomen kunnen worden.

Voorgestelde werkwijze van een boekhouding voor verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid:

1. Benodigd materiaal:

- Eenvoudig kasboek waarin ontvangsten en uitgaven simultaan kunnen worden opgenomen.
- Een detailkasboek, waarmee we een eenvoudig schriftje bedoelen, waarin alle details zoals bijvoorbeeld de hoeveelheid wisselgeld voor een bepaalde activiteit kan worden genoteerd.
- Een rekeningen- en facturenmap waarin alle rekeningen en facturen worden opgenomen
- Een boekje waarin de rekeninguitreksels van de spaar-en zichtrekening kunnen worden opgenomen, gratis verkrijgbaar bij eender welke particuliere bank.

2. Werkwijze:

- Houd alle rekeningen en facturen bij en leg deze regel ook op aan de andere bestuursleden die kosten maken voor rekening van de vereniging.
- Schrijf vervolgens, op het moment van de betaling, deze rekeningen of facturen in het kasboek in en neem ze op in de rekeningen-en facturenmap.
- Noteer in het kasboek ook steeds of de rekening betaald is met cashgeld of op elektronische wijze.
- Print vervolgens de rekeninguitreksels van de spaar-en zichtrekening af en controleer of ze kloppen met de bijgehouden rekeningen en facturen.
- Indien het nodig is om voor een bepaalde activiteit een kassa met wisselgeld te gebruiken noteer dan de hoeveelheid gebruikt kleingeld in het detailkasboek. Zo kan er achteraf precies worden nagegaan hoeveel omzet er voor een bepaalde activiteit is behaald.
- Neem ook altijd de behaalde omzet in het kasboek op.
- Op het einde van een activiteit moet dan gewoon de uitgavezijde van de ontvangstenzijde worden afgetrokken om de effectief behaalde winst te kennen.

- **Vrijwilligerswerk**

Als we willen dat verenigingen geleid door vrijwilligers blijven bestaan zullen we het vrijwilligersstatuut aantrekkelijker moeten maken. Een eerste, reeds opgestart, initiatief is de eerder vernoemde gratis vrijwilligersverzekering door de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze verzekering is tot stand gekomen naar aanleiding van de nieuwe vrijwilligerswet waarin bepaald werd dat organisaties die met vrijwilligers werken, aansprakelijk gesteld worden voor de schade die de vrijwilligers veroorzaken en worden ze tegelijk verplicht om hiervoor een verzekering te nemen. Daardoor geniet de vrijwilliger van een stevige bescherming en loopt hij niet meer het risico op te draaien voor de financiële gevolgen van zijn engagement. Het enige nadeel voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid is dat het niet voor alle verenigingen geldt. De verzekering kan enkel ingeroepen worden door verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid die lid zijn van een koepelorganisatie of die personeel tewerkstellen²²⁷. Hierdoor wordt dus de aansprakelijkheid beperkt en zijn misschien meer mensen/jongeren geneigd om zich te verbinden tot vrijwilligerswerk.

Een andere oplossing voor het aanzetten tot vrijwilligerswerk is het creëren van een extra stimulans in de vorm van infosessies op middelbare scholen. Hierin zou er gehamerd moeten worden op het feit dat vrijwilligerswerk belangrijk is voor onze samenleving en dat het ontelbare, al dan niet onrechtstreekse, voordelen kan opleveren voor de vrijwilliger zelf.

- **Situatie Nederland**

Een laatste aanbeveling, en tevens de belangrijkste volgens ons, vormt de aanpak van Nederland, waar er enkel verenigingen met rechtspersoonlijkheid zijn. Hier is er namelijk sprake van een vereniging met volledige rechtspersoonlijkheid en van een vereniging met beperkte rechtspersoonlijkheid. Wij zijn van mening dat deze verenigingsvormen ook in België dienen opgenomen te worden. Zo geniet iedereen namelijk van het voordeel van rechtspersoonlijkheid.

²²⁷ De Vlaamse Gemeenschapscommissie geraadpleegd op http://www.vgc.be/nieuws/vv_reglement.pdf

In sectie 4 van dit deel zullen we een verder toelichting geven voor deze aanbeveling, aangezien dit onze algemene aanbeveling zal worden.

3.2. Aanbevelingen voor Maaseik

- **Aanspreking door de stad**

Een belangrijke aanbeveling is dat de verenigingen zoveel mogelijk moeten aangesproken worden door de stad. De meeste verenigingen hebben een goed contact met de gemeente en vandaar onze aanbeveling dat vooral via de gemeente informatie naar de verenigingen kan doorgespeeld worden. Belangrijk is ook dat er vanuit de gemeente meer wordt gekeken naar de informatiebehoefte van de verenigingen. Overtollige informatiefolders bedelen en sensibiliseringscampagnes opstarten heeft geen nut als de verenigingen geen behoefte hebben aan de verschaft informatie, maar wel blijven zitten met vragen over onderwerpen die nooit aan bod komen. Wederzijdse communicatie tussen de gemeente en de verenigingen is bijgevolg zeer belangrijk.

- **Elektronische opsturing aanvraagformulieren**

Uit de analyse blijkt dat alle VZW's gebruik zouden maken van de mogelijkheid om de aanvraagformulieren I en II elektronisch op te sturen in plaats van het persoonlijk afgeven op de griffie van de Rechtbank van Koophandel. Nu is echter de regel dat de verenigingen in kwestie deze documenten versturen naar de griffie van de Rechtbank van Koophandel van het arrondissement waar de VZW haar zetel heeft. Deze griffie stuurt deze documenten door naar het Belgisch Staatsblad.²²⁸ De mogelijkheid voor de verenigingen om de formulieren elektronisch op te sturen zou met andere woorden een efficiënte en kostbesparende verandering zijn in de werking van de griffie.

²²⁸ S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 252

- **Boekhouding**

Ook in Maaseik gebruiken de meeste verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid een eenvoudige vorm van boekhouding. Wij zijn ook hier van mening dat er enige richtlijnen vanuit de overheid moeten komen voor het bijhouden van een boekhouding door een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. Een verplichte eenvoudige boekhouding zou dus wettelijk wel nuttig zijn. Bij de algemene aanbevelingen is een voorgestelde vorm opgenomen die door alle verenigingen gehanteerd zou kunnen worden.

4. Besluit aanbevelingen

Uit al deze conclusies en aanbevelingen willen wij aanhalen dat wij zouden opteren voor het Nederlands systeem voor de verenigingen in België. Zo bezitten alle verenigingen immers het voordeel van de rechtspersoonlijkheid. De twee verenigingsvormen zijn dan:

- De vereniging met volledige rechtsbevoegdheid
- De vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid

Het grote verschil tussen deze twee is dat bij een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid de statuten opgenomen moeten worden in een notariële akte, bij een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid moeten deze statuten niet opgenomen worden in een notariële akte.

Wat we dan ook aanbevelen is om de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid onmiddellijk in te schrijven in het Handelsregister, dit in het belang van de bestuurders. Immers zonder inschrijving zijn deze bestuurders, bij het aangaan van een schuld door de vereniging, hoofdelijk aansprakelijk. De wet zegt dat als de vereniging in het Handelsregister is ingeschreven, dan is de degene die aansprakelijk is enkel wettelijk aansprakelijk voor zover de wederpartij aangeeft dat de vereniging zelf niet aan haar verplichting zal voldoen. We kunnen dus opmerken dat de hoofdelijke aansprakelijkheid van de leden, zoals dit is bij een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, hier niet aan de orde is. We kiezen dan niet voor de verzekeringsoptie wat betreft de contractuele aansprakelijkheid voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, omdat dit zoals blijkt uit onze interviews niet zo duidelijk is. We kunnen aanhalen dat het

voordelig is voor de overheid dat zowel de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid als de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid ingeschreven zijn. Dit voordeel berust zich op het feit dat dan alle gegevens van de twee verenigingsvormen gekend zijn voor iedereen.

Aangezien we voor de situatie zoals in Nederland opteren, is de aanbeveling van de verzekeringen dus niet meer nodig. Ook de patrimoniumtaks, die er in België voor de VZW's bestaat, valt hier weg.

Onder deze aanbeveling voor de situatie zoals in Nederland wat betreft de verenigingen, willen we ook nog enkele deelsuggesties aangeven, gerangschikt van meest naar minst belangrijk volgens ons. Deze deelsuggesties zijn de volgende:

1. Statuten

Als belangrijkste deelsuggestie halen we aan dat alle verenigingen verplicht worden om statuten op te stellen. We hebben reeds een voorbeeld van statuten voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid in **bijlage 5** opgenomen. We stellen voor dat de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid dit voorbeeld hanteert. Aangezien we voorstellen dat alle verenigingen statuten opstellen, is het misschien nuttig dat alle verenigingen de statuten opnemen in een notariële akte. Dit omwille van de controlemogelijkheid die er op deze manier zal ontstaan.

2. Boekhouding

Een tweede deelsuggestie houdt in dat er een wettelijk geregelde procedure komt om de boekhouding van alle verenigingen te organiseren. Wij doelen hier dus op de verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid, die zich niet moeten houden aan het systeem van dubbele boekhouding. In de aanbevelingen²²⁹, toegespitst op de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, is er een voorstel voor een systeem van enkelvoudige boekhouding opgenomen. Wij veronderstellen dat de verplichting tot een toepassing van dit boekhoudsysteem niet veel extra tijd in beslag gaat nemen van de vrijwilligers van de verenigingen vermits uit ons onderzoek is gebleken dat zij nu al vaak enige boekhouding uitvoeren.

3. Meer informatie

Uit ons onderzoek blijkt dat er op verschillende vlakken nood is aan meer informatie voor de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid. Zeker als er overgestapt wordt naar een nieuw systeem moet er voldoende informatie en literatuur aanwezig zijn voor zowel de verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid als voor de verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid.

²²⁹ Zie deel 5, sectie 3

4. Belastingen

We stellen voor dat er wordt overgestapt naar een systeem met rechtspersonenbelasting voor alle verenigingen. Dit is logisch aangezien in ons voorgesteld systeem, analoog met het Nederlands systeem, alle verenigingen over enige vorm van rechtspersoonlijkheid beschikken. Wij verwachten niet dat dit een grote kost gaat zijn voor de verenigingen die op dit moment onderworpen zijn aan de personenbelasting. Dit blijkt zelfs uit de analyse van de VZW's in ons gegevensbestand, de meeste zijn namelijk wel onderworpen aan de rechtspersonenbelasting, maar moeten door hun beperkt vermogen en inkomsten geen werkelijk bedrag betalen. Daar de verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid meestal over een nog kleiner kapitaal beschikken, is het gevaar voor hogere belastingkosten, indien er rechtspersonenbelasting op hen wordt toegepast, dus miniem.

5. Conflicten

Door het opstellen van statuten worden reeds veel conflicten vermeden. Indien alle verenigingen ook nog eens de statuten opnemen in een notariële akte, zullen volgens ons nog meer conflicten vermeden kunnen worden.

5. Vragen voor verder onderzoek

Uit ons besluit voor de aanbevelingen, waar we kiezen voor het Nederlandse systeem, kunnen we halen dat op deze manier sommige VZW's niet meer geneigd zijn te opereren als VZW maar als een vereniging met beperkte rechtspersoonlijkheid. Dit omwille van het nadeel van de administratieve verplichtingen voor de VZW. Dit kan in een volgend onderzoek onder de loep genomen worden.

Lijst van geraadpleegde werken

BOEKEN EN ARTIKELS

- G.L. BALLON et al, *Handels-en vennootschapsrecht*, Kluwer, Mechelen, 2003, 225, 237-238
- D. COECKELBERGH, *Praktijkboek vzw's: het referentiewerk over de nieuwe vzw-wet*, Antwerpen, 2005, 19
- I. DEMEYERE en R.VAN HECKE, *Het abc van de VZW*, Wevelgem, 2004, 256, 493-494
- H. DE PAGE en R. DEKKERS, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Bruylant, Brussel, 1975, V, 10
- W. DEWEPPE, *De feitelijke vereniging en de vereniging zonder winstoogmerk in kort bestek*, Lokeren, 2005, 4, 6, 7, 9-10
- A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie*, Kalmthout, Biblo, 1992, 256-259
- J.J.A. HAMERS et al., *Almanak voor de stichting en de vereniging*, Zuthpen, Paris, 2003, 45-46
- P. HOEDT, *Oprichting en bestuur van een VZW*, Antwerpen, 2003, 43
- F.C. KOLLEN, *De vereniging in de praktijk*, Deventer, Kluwer, 2007, 15, 16, 18
- KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Het verenigingsleven in België, een kwantitatieve en kwalitatieve analyse*, 2005, 10, 11
- KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Verenigingen in België, een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de sector*, 2008
- S. MATHEÏ, *De VZW stap voor stap*, De Boeck & Larcier, Brussel, 2005, 15, 20-23, 40-41, 53-54, 114-115, 249, 252, 259-260, 279, 282, 324, 328-330, 333-335, 339, 341, 389, 394-400, 417
- H. PRIMS, *De nieuwe VZW-wet: één jaar later*, Kluwer, Mechelen, 2003, 21-23
- H. PRIMS en J. CUYPERS, *VZW-zakboekje*, Kluwer, Mechelen, 2007, 132-133, 134, 136-137, 139, 157-158, 192
- PROCURA VZW, *VZW en de fiscus en meer*, Antwerpen, 2003, 28
- PROCURA VZW en GARANT-UITGEVERS, *Verplichtingen van een kleine VZW*, Antwerpen, 2005, 45-46, 59, 61, 65

VAN DALE, *Nieuw handwoordenboek der Nederlandse taal*, Van Dale Lexicografie, Antwerpen, 1986

R. VAN HECKE et al., *Vademecum voor de VZW*, Antwerpen, 2007, 5-8, 11-12, 17, 114-116

R. VAN HECKE en M. GOVERS, *Praktijkboek VZW's en BTW*, Antwerpen, 2005, 3-4

R. VAN HECKE en G. POPPE, *Praktijkboek VZW's en directe belastingen*, Antwerpen, 2007, 1

D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen*, Kalmthout, Biblio, 2002, 26, 28, 31-33, 43-49, 50-51, 54-57, 65-68

J. VANANROYE, *De vzw naar huidig en komend recht: referatenbundel van de studiedag van 17 maart 2000*, Jura Falconis, Leuven, 2000, 75-79, 89, 94-102, 104-106, 108, 111-113, 117-119, 120-122

WETGEVING

Eerste aanvullend protocol bij het Verdrag tot de bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, ondertekend te Parijs op 20 maart 1952 en goedgekeurd bij wet van 13 mei 1955 (B.S. 19 augustus 1955).

Gecoördineerde grondwet, 17 februari 1994.

Wet van 24 mei 1921 tot waarborging der vrijheid van vereniging (B.S. 28 mei 1921).

Wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen (B.S.11 december 2002).

Wet van 2 mei 2002 betreffende de nieuwe wetgeving voor verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen, (B.S. 11 december 2002).

Wet tot oprichting van een Kruispuntbank van Ondernemingen, tot modernisering van het handelsregister, tot oprichting van erkende handelsloketten en houdende diverse bepalingen, (B.S. 5 februari 2003).

Wet van 1 augustus 2006 betreffende de nieuwe wetgeving voor vrijwilligers, (B.S. 11 augustus 2006).

Burgerlijk Wetboek.

Wetboek van de BTW.

Wetboek van vennootschappen (B.S. 6 augustus 1999).

Arresten:

Rb. Brugge, 3 april 1998,AR 98/3948,onuitg.

Hof van Beroep Gent, 5 september 1995.

WEBSITES

<http://www.cultuurraadlokeren.be>

<http://www.lokalenmap.be>

<http://www.maaseik.be>

<http://www.procura.be>

<http://www.verenigingonderdeloep.be>

<http://www.vgc.be>

Lijst der figuren

Figuur 1: Verenigingen in België

Figuur 2: Geografische kaart Limburg

Figuur 3: Verdeling van de verenigingen over de economische sectoren

Figuur 4: Economische activiteiten

Figuur 5: Verdeling van de vereniging over de economische sectoren in Maaseik

Figuur 6: Economische activiteiten VZW's Maaseik

Figuur 7: Economische activiteiten Verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid Maaseik

Lijst der tabellen

Tabel 1: Kenmerken van een vereniging

Tabel 2: Vergelijking tussen de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid en de VZW

Tabel 3: Stappen onderzoeksproces

Tabel 4: Bekoming van de verenigingen in Maaseik

Tabel 5: Beoogde respons vragenlijsten

Tabel 6: Verkregen respons verenigingen in Maaseik

Tabel 7: Overzicht behandeling onderwerpen

Tabel 8: Verenigingsvormen in Nederland

Tabel 9: Verenigingsvormen in België

Tabel 10: Vergelijking tussen volkomen en onvolkomen rechtspersoonlijkheid

Tabel 11: Soorten beslissingen die bekendgemaakt dienen te worden aan de hand van aanvraagformulieren I en II

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst VZW's

Bijlage 2: Vragenlijst Feitelijke Verenigingen

Bijlage 3: Verwerking van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens met behulp van Excel

Bijlage 4: Begeleidende e-mail voor het invullen van de vragenlijst

Bijlage 5: Lijst van Maaseikse verenigingen die meewerkten aan de vragenlijst

Bijlage 6: Vragenlijst interview met Erik Haenen

Bijlage 7: Voorbeeld van statuten voor een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid

Bijlage 8: Vragenlijst interview met Mevrouw Thea Bastiaens en Mijnheer Jos Voets

Bijlage 9: Voorbeeld van statuten voor een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid